

(Fons Gabriel Casas i Galobardes. Arxiu Nacional de Catalunya)

JOSEP MARIA PLANES I MARTÍ

Modernitzador del periodisme català.

Autoria: Pau Sánchez Sales.

Tutor: Ramon Panyella Ferreres.

Data d'entrega: 18/6/2025.

Grau: Filologia catalana.

Centre: Universitat Autònoma de Barcelona.

Índex

1. Introducció.....	Pàgina 3.
2. Infantesa i joventut.....	Pàgina 3.
3. Inicis, <i>El Pla de Bages</i>	Pàgina 4.
4. Planes, a Barcelona.....	Pàgina 8.
5. Barcelona de nit.....	Pàgina 12.
6. <i>Imatges</i> , França i Catalunya.....	Pàgina 18.
7. L'esport de Planes.....	Pàgina 20.
8. <i>Els gàngsters de Barcelona</i>	Pàgina 26.
9. Política.....	Pàgina 30.
10. Mort i posteritat.....	Pàgina 34.
11. Conclusions.....	Pàgina 35.
12. Bibliografia.....	Pàgina 38.
13. Annex.....	Pàgina 46.

1. Introducció

Amb el terme *modernitat* es fa referència a la voluntat de progrés cultural i social que va experimentar Europa a finals del segle XIX i inicis del XX. Un cop consolidats els avenços de la Revolució Francesa i la Revolució Industrial, els intel·lectuals d'arreu del continent van ambicionar un nou model de societat fonamentat sobre el col·lectivisme i l'avenç. Un dels àmbits que millor va exemplificar els valors de progrés i transformació fou l'art, més concretament, la literatura. De la mà d'autors com Joan Maragall o Santiago Rusiñol, la modernitat va assentar-se a Catalunya en una ampla gamma de registres. Simultàniament, la disciplina periodística nacional romania aïllada dels progressos inherents al nou corrent, puix persistia la consigna que literatura i periodisme eren conceptes enfrontats. Així doncs, mentre el teatre i la poesia experimentaven amb noves propostes estètiques fruit de l'obertura cultural, l'articulisme s'encauava en els formats i temàtiques dels anys anteriors. En aquest context, va sorgir la inquietud de renovar aquesta hermètica vessant de les lletres catalanes, acostar-la a la modernitat i dotar-la d'un prestigi literari inèdit fins al moment. Josep Maria Planes i Martí, fou el principal catalitzador d'aquesta renovació.

2. Infantesa i joventut

Josep Maria Planes i Martí fou nascut a Manresa el 31 de gener de l'any 1907. A la seva acta de naixement va ser inscrit com a *José María Planas y Martí*, nom amb el qual va signar alguns dels seus articles primerencs, per anys més tard oficialitzar la seva catalanització¹. Originari del Mas Planes, al municipi de Sant Mateu de Bages, va mostrar un gran interès per la literatura des de l'adolescència, el qual contrastava amb la seva baixa implicació amb les matèries acadèmiques².

Es coneix poca informació del Planes adolescent. Va ser estudiant de La Salle manresana, la qual va abandonar abans de finalitzar l'educació secundària. Aquest fet no resulta sorprenent tenint en compte el baix índex d'escolarització a la Catalunya de l'època, especialment a les zones d'interior més rurals. L'educació de Planes va ser, doncs, autodidacta³.

Amb la lectura per *motu proprio* va familiaritzar-se amb algunes de les figures més destacades del panorama nacional i internacional⁴. El manresà compaginaria la inquietud periodística amb un profund interès en el món teatral, fet notable en els articles que dedicaria a Guimerà o Joaquim Montero amb escassos divuit anys. Planes va iniciar-se al món del

¹ Veure annex, entrada 1

² Veure annex, entrada 2

³ Veure annex, entrada 3

⁴ Veure annex, entrada 4

periodisme, concretament, del periodisme esportiu. Aquest era un espai que actuava de pedrera periodística als diaris manresans i en el qual ja hi participaven alguns amics personals. Joan Baptista Claret, company d'*El Pla de Bages* i amic proper, va aprofundir al voltant d'aquesta qüestió en una entrevista publicada a *Regió7* l'any 1984⁵.

En una epístola de Francesc Farreras adreçada a Joan Planas l'any 1971, el primer deixa constància de com Josep Maria Planes va iniciar la seva trajectòria a l'àmbit del futbol, junt amb altres periodistes joves de l'entorn manresà com Joan Baptista Claret, Joan Selves o el mateix Francesc Farreras. Reforçant, d'aquesta manera, la hipòtesi que Planes va començar la seva trajectòria a la premsa esportiva. «...però ja fou tard. Habia fet la primera resenya de futbol amb mi; després m'ajudà al diari i demostrà el que valia i volà sol en ple èxit⁶» (Farreras, 22-1-1971).

3. Inicis, *El Pla de Bages*

Periodista de vocació, Josep Maria Planes va iniciar la seva carrera amb disset anys a *El Pla de Bages*⁷. En tractar-se d'un mitjà de comunicació local amb recursos limitats, les seves primeres publicacions van ser cròniques breus al voltant de temàtiques banals, essent la més destacable, l'esport. D'aquests articles primerencs a *El Pla de Bages* no es pot extreure cap detall estilístic significatiu, no obstant això, van servir a l'autor per consolidar-se com un habitual a la crònica esportiva manresana, i sobretot, per dur a la pràctica una metodologia periodística que, més endavant, el faria destacar per sobre d'altres autors contemporanis. Durant gran part del segle XX, es va creure que el seu primer article va ser “Guimerà, figura popular”, publicat el 19 de juliol de 1924 a *El Pla de Bages*, però evidències més recents han descartat la possibilitat que aquesta fos la seva primera publicació. A finals del segle XX, es va trobar una breu publicació de caràcter esportiu del 2 de juliol de 1924, en la qual es sortejava la titulació d'una revista esportiva local i concretava les condicions per participar-hi. Inicialment, es va citar la publicació com una obra només escrita per Ferrer Ferrés, qui va signar-la en primera instància, però un estudi posterior va verificar que Planes va col·laborar-hi. Aquesta breu publicació és, per tant, el primer vestigi de l'obra de Planes⁸.

Durant els mesos anteriors al seu divuitè aniversari, Planes va experimentar amb temàtiques que li van permetre desenvolupar amb major llibertat la seva vessant literària, sense deixar enrere en cap moment la intencionalitat informativa. El tòpic amb el qual va compaginar la crònica esportiva va ser la cultura, mostrant especial interès per alguns dels personatges més

⁵ Veure annex, entrada 5

⁶ Veure annex, entrada 6

⁷ Veure annex, entrada 7

⁸ Veure annex, entrada 8

reconeguts del moment entre els cercles literaris i intel·lectuals. El primer article de caràcter cultural signat per Josep Maria Planes va ser “Guimerà, figura popular”, publicat a *El Pla de Bages* el 19 de juliol de 1924. L’endemà de la mort del dramaturg, el diari manresà va dedicar-li una publicació íntegra, en la qual van participar alguns dels redactors més destacats del mitjà, com Blai Padró, Joaquim de Beltran Calderó, Josep Torra Pujol o el mateix Planes. La selecció de Guimerà per part del diari no va ser fortuïta, car que personificava els valors de modernitat i catalanisme que predicava *El Pla de Bages*⁹.

En el seu primer article cultural, Planes va mostrar-se com un gran admirador del dramaturg, personalment i professionalment. El títol, “Guimerà, figura popular”, buscava desviar la mirada de la seva obra literària per posar el focus en allò que va significar socialment i culturalment. Així doncs, Planes prioritza la faceta personal del personatge per sobre de l’artística, quelcom evidenciat pel tractament personalista de *Don Àngel* que empra per adreçar-s’hi. Especialment destacable és el lloc on situa l’article, Barcelona. Planes projecta els valors de civilitat i modernitat per primera vegada en aquest article mitjançant la figura de Guimerà. L’autor evidencia la seva posició ideològica de potenciar la vessant cultural de Barcelona, buscant situar-la entre les capitals culturals d’Europa. No obstant això, la ciutat comtal era la capital de Catalunya, per tant, havia de ser la màxima exponent d’una cultura reconeixiblement catalana. Els miralls de París o Londres eren un bon reflex per dur a terme una revolució cultural, però Barcelona havia d’oferir cultura local que satisfés tots els estaments socials de la ciutat, i alhora, pogués ser projectada arreu del continent. «*En Guimerà era conegut, venerat i estimat a tot arreu. Sobretot el poble de Barcelona, li professava una verdadera idolatria*» (“Guimerà, figura popular” *El Pla de Bages*, 19-7-1924).

Malgrat tractar-se d’un article breu¹⁰, el jove Planes va aconseguir fer explícits i entenedors els trets estilístics que més endavant el caracteritzarien. La modernitat i la civilitat havien quedat evidenciades dins d’una imatge costumista al voltant de la figura de Guimerà. La cultura estava present als carrers de Barcelona i el poble l’estava abraçant. Una proposta cultural amb identitat catalana que tenia la seu a Barcelona, però buscava una enorme projecció internacional; Àngel Guimerà era el màxim exponent d’això. «*I quan, any darrera any hagin transcorregut uns segles més, al parlar de Guimerà, els homes remembraran un artista tot cor i tot passió que va escampar arreu del món, unit al seu, el nom de Catalunya*» (“Paraules. En l’aniversari de la mort de Guimerà”. *El Pla de Bages*, 18-7-1925).

⁹ Veure annex, entrada 9

¹⁰ Veure annex, entrada 10

Amb l'article dedicat a Guimerà, Planes va introduir-se exitosament a la secció cultural del diari, continuava dedicant la majoria de les seves publicacions a l'esport, però a finals de 1924 ja havia esdevingut un redactor habitual d'articles adreçats a un públic amb inquietuds culturals. Els valors ideològics que havia predicat a "Guimerà, figura popular" van rebre continuïtat a l'article "Dickens i Nadal", publicat el 24 de desembre de 1924. Mitjançant les celebracions festives com a pretext¹¹, confeccionà una reflexió respecte a les accentuades diferències entre la vida i l'obra de l'autor britànic. «*No sabem en quina època de la seva vida Dickens escrigué "Una cançó nadalenca". Però vegi's si, com hem dit al començar, no hi ha un fort contrast entre la seva vida i la seva obra*» ("Dickens i Nadal" *El Pla de Bages*, 24-12-1924).

"Dickens i Nadal" suposa la primera publicació de caràcter literari de l'autor manresà, puix no tracta una temàtica d'actualitat o un esdeveniment local, sinó que confecciona un breu assaig entorn el desequilibri entre l'obra de Dickens i la seva vida personal. Planes estructura la columna amb una clara intencionalitat assagística. En primera instància, introdueix les premisses principals de l'article en un paràgraf introductori. Posteriorment, les desenvolupa acuradament en els següents 4 paràgrafs, en els quals es retrotrau a la introducció inicial per mantenir la cohesió del text i facilitar la lectura al lector. El tancament de l'article consisteix en un paràgraf conclusiu que resol de manera contundent les inquietuds presentades a la introducció, incloent-hi un elogi final a la figura de Charles Dickens¹².

Pel que fa a l'estil, Planes fa públics per primera vegada els recursos estilístics que més endavant esdevindrien el seu segell personal. L'article està marcat per un estil directe molt reconeixible. La prosa és simple i entenedora, malgrat tractar un tema existencialista amb enorme profunditat, i s'adreça explícitament al lector en repetides ocasions, arribant fins i tot a trencar la quarta paret. El to despreocupat que manté al llarg de la publicació contrasta totalment amb la temàtica tractada. Són presents les traces d'humor i els comentaris enginyosos que doten a l'article d'un to més despreocupat. Planes demostra que pot tractar temàtiques elevades a escala intel·lectual, però alhora, evidencia la seva inquietud per fer gaudir els lectors, confeccionant un assaig rigorós i exigent que no trenca amb el caràcter festiu de les vigílies nadalenques.

Planes està compartint els seus pensaments amb els lectors del diari; no busca convèncer ni jutjar, simplement exposar. La tria de la primera persona del plural reforça aquesta tesi. Planes busca fer còmplice al lector, la reflexió al voltant de Dickens és íntima i personal,

¹¹ Veure annex, entrada 11

¹² "Però, després de tot, hem de convenir que Dickens és el més gran cantor de la llar, a pesar que durant la seva existència no en gaudí, gairebé mai, les seves bel·leses." ("Dickens i Nadal" *El Pla de Bages*, 24-12-1924)

tanmateix, hi ha tantes interpretacions com lectors tingui l'article. L'equidistància moral que manté respecte a la vida privada de Dickens no dona peu a judicis ni consideracions, Planes evidencia les contradiccions del geni anglès sense buscar l'alliçonament; extreure'n un aprenentatge, és una tasca pels lectors més reflexius.

“Dickens i Nadal” va suposar l'últim article que Planes publicà l'any 1924. L'any següent va compaginar amb major freqüència les publicacions esportives i culturals, ja s'havia consagrat com un cronista reconegut en ambdues seccions i la seva figura començava a suscitar un enorme interès arreu de Catalunya. L'agost de 1925 Joaquim Montero i Delgado¹³ va visitar la capital del Bages per promocionar un dels seus espectacles amb la companyia Romea. Joan Selves, director del diari en aquell moment i gran valedor de Planes, va assignar la tasca d'entrevistar-lo a un jove Josep Maria, qui ja era considerat com un dels escriptors amb major projecció de la premsa manresana. En primera instància, la intenció de l'entrevistador era consultar al director sobre aquelles qüestions que no havien quedat resoltes, però la conversa acaba derivant en una tertúlia en què tracten temes culturals de tota mena¹⁴.

D'aquesta entrevista, el més destacable és el tractament que ambdós fan de les principals figures literàries del moment; Sagarra, Carner, Rusiñol i el ja difunt Àngel Guimerà. Entre les anècdotes i vivències d'en Montero, Planes es mostra com un gran coneixedor de les lletres catalanes contemporànies. «*D'en Rusiñol, precisament, tot el millor que té no es coneix.*” “*El més gran d'ell, ho ha dit; no ho ha escrit. Solememnt en alguna de les seves obres hom hi pot veure qualche guspira del veritable Rusiñol*» (“En Montero, a Manresa” *El Pla de Bages*, 8-8-1925). Amb aquesta *entreviu*, Planes es desmarca com un cronista cultural d'elit. Aconsegueix mantenir una conversa elevada amb una de les personalitats més distingides del món teatral i retransmetre-la de manera entenedora al públic generalista d'*El Pla de Bages*, tot mantenint el seu estil despreocupat i desenvolupant les temàtiques amb claredat.

El 1925 suposa la irrupció total del cronista dins del món cultural. El juliol d'aquell mateix any publicà un altre article en honor a Guimerà¹⁵ a la secció *Paraules*, i el 2 de setembre va dur a terme una entrevista amb el tenor Emili Vendrell¹⁶, a qui havia conegut personalment el dia abans a la sortida d'un espectacle a Sallent.

A finals de 1925 els articles de Planes havien esdevingut el principal reclam d'*El Pla de Bages*. La seva signatura era sempre present i visible després de les columnes, i els seus articles encapçalaven el diari. El creixement professional de l'autor va permetre-li comptar

¹³ Veure annex, entrada 13

¹⁴ Veure annex, entrada 14

¹⁵ Veure annex, entrada 15

¹⁶ Veure annex, entrada 16

amb major llibertat creativa. Igual que “Guimerà, figura popular” o “Dickens i Nadal” complementaven monogràfics al voltant d’una temàtica específica, les entrevistes a Montero i Vendrell eren converses extenses en què podia exposar sense limitacions el seu parer i el del convidat. Les introduccions dels nous articles eren peces literàries farcides de detalls estilístics, figures retòriques i breus episodis narratius, mentre les conclusions eren contundents i redones. L’estil de Planes havia aconseguit captivar l’interès de Manresa i tota Catalunya, els comentaris enginyosos, les propostes literàries i el constant esquerdament de la paret entre lector i autor l’havien situat al centre de les converses intel·lectuals del país. En atenció a això, Selves va enviar-lo l’any 1926 a Barcelona com a *corresponsal*¹⁷.

4. Planes, a Barcelona

Els valors de civilitat i modernitat ja havien sigut exhibits per Planes durant la seva estada a Manresa, però Barcelona va significar un catalitzador per desenvolupar-los i evidenciar-los en major mesura. *El Pla de Bages*, diari conservador i catalanista, va buscar en Planes una figura que representés els seus valors a la ciutat comtal, i simultàniament, nodrís el diari amb els avenços culturals i l’última informació al voltant dels constants esdeveniments de la capital catalana. Un cop a Barcelona, va entrar ràpidament en contacte amb els cercles culturals més notables del moment, establint relacions d’amistat i respecte professional mutu amb Josep Maria de Sagarra, Just Cabot o Rossend Llates entre d’altres, llaços que van permetre-li l’entrada a l’Ateneu Barcelonès¹⁸ el gener de 1927.

A la capital, Planes va signar la secció *Crònica de Barcelona*, un espai reservat al diari manresà que sovint encapçalava el tabloide. La secció va iniciar el maig de 1926 i va finalitzar l’octubre d’aquell mateix any, el 1927 va reprendre-la amb publicacions mensuals i el 1928 va esdevenir una secció puntual amb poca continuïtat. *Crònica de Barcelona* combinava espais reconeixiblement barcelonins amb algunes de les estètiques més innovadores a Europa. Les temàtiques eren diverses i quotidianes, no obstant això, Planes buscava pretextos que li permetessin desenvolupar amb llibertat els seus ideals i propostes literàries. De nou, l’autor manresà no es limitava a informar, sinó que pretenia exposar, formar i familiaritzar els lectors amb algunes de les propostes estètiques i estilístiques més destacades del primer quart del segle XX, tan europees, com barcelonines¹⁹.

El primer article de la secció, “Chesterton, transeünt anònim a Barcelona”, publicat el 4 de maig de 1926, exemplifica amb claredat els trets més destacables de la secció. Gilbert Keith

¹⁷ Veure annex, entrada 17

¹⁸ Veure annex, entrada 18

¹⁹ “*Planes mira la ciutat per descobrir i presentar el món d’aquells anys i llegeix la quotidianitat des del paradigma de la universalitat del moment.*” (Sáez, 2002)

Chesterton va ser un dels crítics, periodistes i escriptors britànics més distingits dels segles XIX i XX²⁰. Planes, instruït en lletres franceses i angleses, narra com va reconèixer-lo un divendres qualsevol passejant per La Rambla i, intrigat, va començar a perseguir-lo dissimuladament. Ràpidament, Planes trenca l'estructura narrativa i, sota el pretext exposat amb anterioritat, executa una rica reflexió sobre l'ofici del periodista, combinant comentaris de creació pròpia amb les valuoses declaracions que el crític saxó havia fet en una entrevista prèvia amb el manresà. Planes inicia el cos de l'article disculpant-se per haver trencat l'anonimat de Chesterton, però es sorpren amb la seva resposta; *«Com que jo he estat periodista -va dir-me- sé com les gastem, els de l'ofici»* (“Chesterton, transeünt anònim a Barcelona” *El Pla de Bages*, 4-5-1926). Al llarg de la breu conversa, s'estableix una relació d'alumne-mestre entre ambdues personalitats, Planes es mostra com un enorme admirador de Chesterton, mentre aquest és introduït com un dels pilars del periodisme modern i com un home disposat a compartir el seu coneixement amb un altre expert en l'ofici. Així doncs, el català pregunta i l'anglès respon, la intel·ligibilitat és pràcticament nul·la en tractar-se d'una conversa en francès, però ambdós adopten el seu rol de manera sublim.

En primera instància, Chesterton exposa els seus pensaments entorn alguns aspectes culturals variats; *«Va mostrar-li una pila de llibres i revistes, que ell va fullejar amb gran curiositat. En ensenyar-li un volum de Blasco Ibáñez, Chesterton féu amb la mà un gest de repulsió»* (*El Pla de Bages*, 4-5-1926). Seguidament, Planes destaca un elogi del crític envers la ciutat de Barcelona, *«em plau de remarcar el seu entusiasme per les nostres Rambles. -Són una cosa única en el món- va dir-me»*. Finalment, mantenen una elevada conversa al voltant de l'ofici periodístic, Chesterton n'és un enorme coneixedor, i respon les inquietuds de Planes amb respostes breus farcides d'ironia: *«I és que els periodistes som uns mestres de l'art de l'ensarronada. Fem veure que entenem de tot i no entenem de res»*. L'article conclou amb unes breus declaracions de Planes, en les quals s'enorgulleix d'haver reconegut el primer al saxó, car després de la seva entrevista, no en va coincidir més a cap mitjà nacional; *«en aquesta feina del periodisme, que s'ha de pujar a batzegades i cops de colze, qui primer hi és, primer mol.»*

A “Chesterton, transeünt anònim a Barcelona”, queda evidenciada una de les principals influències de l'estil de Planes. La versatilitat de temàtiques que mostrava l'autor britànic en les seves cròniques és equiparable a la del manresà. El tractament de matèries de caràcter transcendental amb to despreocupat i els comentaris enginyosos eren el segell personal de Chesterton. La defensa de l'ofici periodístic i de la metodologia que exigeix la professió van

²⁰ Veure annex, entrada 20

ser alguns dels pilars fonamentals de l'obra del britànic, de Planes, també. El manresà s'emmira en el geni londinenc en aquest article, admira la seva figura i es compromet a plasmar el seu ideari a les lletres catalanes. Així doncs, aquest és un article metaperiodístic²¹; “Chesterton, transeünt anònim a Barcelona” és periodisme sobre periodisme.

El fet que un intel·lectual com Chesterton hi passegi, consolida Barcelona com una de les capitals culturals del moment. L'any 1926 Planes comença a confeccionar una imatge de la ciutat comtal més propera a l'ideal al qual portava anys donant forma, la d'un espai urbà, civilitzat i amb una presència cultura nacional i internacional a l'abast de tothom. Guimerà va ser la primera gran figura en portar la cultura als carrers barcelonins, Chesterton, va ser la segona. L'ideari de Planes estava clarament sincronitzat amb la línia editorial del diari, catalanista i profundament republicà. Pel que fa a l'estil, s'hi podien apreciar traces d'influència anglosaxona (Chesterton n'era el principal exemple), sobretot en l'apartat tècnic, no obstant això, l'estil que més va influir en l'autor manresà va ser el francès.

El 7 d'agost de 1926, a la segona pàgina d'*El Pla de Bages*, era publicat l'article “L'influència francesa”, de la secció *Crònica de Barcelona*. En aquest article, Planes crea un nexa d'unió cultural entre Barcelona i París, per tant, entre Catalunya i França. Sosté que la població barcelonina mostra un major interès pel que succeeix al país veí que a la capital del seu estat, Madrid, quelcom indicatiu que el progrés i l'avenç social provenien de la Gàl·lia. Aquest fet no disgusta a Planes, al contrari. El cronista es declara un fidel defensor dels ideals francesos de modernitat, civilitat i obertura del món cultural, i incita als barcelonins a consumir amb major freqüència la premsa francesa, la qual es comercialitzava amb gran èxit als quioscos de la ciutat comtal²².

Plandes crea un *germanatge*²³ entre els dos territoris a escala cultural, afirmant que la tradició literària catalana sempre ha pres més inspiració de les lletres franceses que de les espanyoles, essent ell mateix una mostra d'això. En última instància, l'articulista defensa la idea que la cultura catalana és compatible amb la francesa. Igual que París és un bon model a seguir per la ciutat de Barcelona sense que aquesta última perdi la seva identitat, l'estil francès és una bona font de la qual pot beure la literatura local sense que aquesta deixi de ser catalana. Planes proposa un model d'influència mútua, en el qual ambdues civilitzacions poden enriquir-se sense perdre aquells trets que històricament les han diferenciades.

²¹ Veure annex, entrada 21

²² Veure annex, entrada 22

²³ “*Del nostre germanatge espiritual amb França, en pot sortir una cultura perfectament catalana, més moderna, més depurada i de més valor que la que tenim actualment*” (*El Pla de Bages*, 7-8-1926)

L'admiració de la idiosincràsia francesa contrastava de manera contundent amb l'escepticisme que mostrava respecte a Alemanya. Cal aclarir que l'any 1926 Alemanya havia sigut recentment derrotada a la Primera Guerra Mundial i buscava restaurar un orgull nacional que havia sigut durament colpejat per les altres potències europees, sobretot per França i Anglaterra. L'alça del feixisme al país teutó i la constant negativa d'ajudar les tropes espanyoles a la guerra del Rif van generar tensions entre ambdós estats, les quals venien precedides de la densa disputa filosòfica entre Nietzsche i Kant, de la que Planes n'era un gran coneixedor. A "Alemanya a través del Gambrinus" Planes crea una contraposició entre els territoris mediterranis i germànics. Mentre les propostes estètiques de França o Catalunya són delicades i minimalistes, Planes defineix l'art alemany com *colossal i formidable*²⁴.

Planes confecciona una abstracció de concret a general en aquest article. El motiu pel qual l'escriu és l'obertura d'un restaurant alemany a la Rambla de les Flors, el *Gambrinus*. El cronista descriu aquells elements que li criden l'atenció; el menjar, l'entorn, els clients, i els relaciona amb alguns trets idiosincràtics del país. «*La cuina germànica, com la filosofia germànica és de molt mal païr, per a uns estòmacs tan delicats i tant ben avesats com els nostres*» ("Alemanya a través del Gambrinus" *El Pla de Bages*, 16-8-1926) L'escepticisme envers la nació germànica va ser introduït a l'article del 8 de juny de 1926 "Marins alemanys", també de *Crònica de Barcelona*. De nou, Planes parteix d'un esdeveniment aparentment irrellevant; la visita d'un vaixell alemany al port de Barcelona, per executar una dura crítica a un estament de la societat alemanya, en aquest cas, a la política. L'autor sosté que la visita dels marins més ben plantats²⁵ de l'armada alemanya al port de Barcelona és una mostra més de la grandiloquència del país. Planes argumenta que els esmenats marins són una estratègia del govern per reforçar la seva malmesa imatge, un simple exhibicionisme militar que no impressiona una societat mediterrània i civilitzada com Barcelona.

Planes pren una postura marcadament profrancesa envers el debat existent a inicis dels anys vint entre França i Alemanya. Ambdues nacions estaven enfrontades en els apartats bèl·lic, polític i social, i tenien nocions frontalment oposades dels conceptes d'art, literatura i filosofia. L'autor manresà trasllada la guerra cultural als carrers de Barcelona, el restaurant i els marins trenquen amb l'estètica urbana i civilitzada de la ciutat, mentre la premsa francesa s'ha integrat de manera exitosa als seus quioscos. Planes no busca atacar les lletres alemanyes, de fet, a "Alemanya a través del Gambrinus" mostra una gran admiració per Schopenhauer. L'objecte de crítica és l'exportació cultural que està duent a terme el país. El

²⁴ "Colossal i formidable. Vet ací la divisa alemanya. Tenien un exèrcit formidable, posseeixen una arquitectura colossal. El colossalisme físic dels alemanys, està en relació directa amb el colossalisme de les seves idees". ("Alemanya a través del Gambrinus" *El Pla de Bages*, 16-8-1926)

²⁵ Veure annex, entrada 25

menjar no s'adapta al paladar català, Nietzsche ha sigut substituït per Kant a les converses intel·lectuals de l'Ateneu, i els uniformes amenaçadors dels marins no s'ajusten a la moda ampla de la burgesia local ni s'adapten a les càlides temperatures dels junys mediterranis.

Planes buscava retratar Barcelona com la porta que Catalunya tenia al món. Chesterton, els marins alemanys o *El rei del Charleston*²⁶ no eren temes tan transcendents pel públic generalista com la guerra del Rif o la Revolució Russa, però eren el símptoma que Barcelona estava progressant com a ciutat. Planes proposava una visita per les estètiques més destacades del món contemporani sense sortir en cap moment de la ciutat mediterrània; Barcelona ja no aspirava a ser una capital cultural, puix la cultura d'arreu del món ja hi passejava pels seus carrers. La capital catalana era una ciutat viva, amb un producte literari de qualitat propi, i que alhora, admirava i acollia les veus més distingides del panorama internacional.

5. Barcelona, de nit

1927 i 1928 van ser dos anys poc prolífics per un encara jove Planes. Ja assentat a la capital, va prosseguir amb la secció *Crònica de Barcelona* a *El Pla de Bages*. No obstant això, l'autor va introduir-hi notables canvis d'estil; va deixar de banda la Barcelona diürna i costumista, i va posar el focus en la ciutat de nit. Cal tenir en compte que l'últim article de 1926 a *El Pla de Bages*, "Blak bottom", ja havia comptat amb una marcada ambientació nocturna, puix tractava com els espectacles de jazz s'havien popularitzat pels locals d'oci de Barcelona.

El gener de 1927, Planes va introduir-se de ple en la Barcelona noctàmbula amb l'article "Les matinades de l'Olimpic Bar". El cronista fa un detallat seguiment de com són les nits festives en aquest local, situat a la Rambla. Estructurat com una narració en ordre cronològic, la nit inicia amb una conversa amb en Santiago Rusiñol a les dues de la matinada mentre esperen *La penya*²⁷. La nit avança entre menjar, begudes i danses, fins que es fa de dia, i la ciutat torna al seu normal funcionament²⁸. La nit, doncs, és presentada com un espai de contrastes. Per una banda, intel·lectuals com Pujols o Pahissa poden desenvolupar llargues converses de registre elevat o explicar alguna anècdota divertida, i, per altra banda, l'ambient festiu els permet distreure's de la quotidianitat i gaudir sense pretensions; gaudir per gaudir.

Durant els anys 1927 i 1928, Planes dona breu continuïtat als articles de temàtica nocturna. El 1927 va mostrar més interès en el fenomen a l'alça del *Blak bottom*, duent a terme una breu entrevista amb el ballarí més reconegut del gènere, Harry Wills. El gener d'aquell mateix any

²⁶ Veure annex, entrada 26

²⁷ Veure annex, entrada 27

²⁸ "És qüestió d'anar se'n al llit. En Moragues explica encara la darrera anècdota i tot rient encara, sortiu al carrer. Els tramvies de Gràcies comencen a baixar amb una continuïtat molt significativa" ("Les matinades a l'Olimpic Bar" *El Pla de Bages*, 17-2-1927).

publicà “Riss, el barman del Diable”, un article en què expressava la seva admiració per un cambrer francès que treballava a “l’Olímpic Bar”, en Riss, qui servia les begudes entre acrobàcies i trucs de màgia. La vessant nocturna de Planes va prendre un major protagonisme l’any 1929. Barcelona havia assolit l’objectiu d’obrir-se al món i, conseqüentment, havia sigut premiada amb la celebració de l’Exposició Universal. Planes havia retratat la Barcelona diürna a *Crònica de Barcelona*, la modernitat i la civilitat idiosincràtiques del seu ideari periodístic havien creat una imatge idíl·lica de la ciutat envers l’estranger, no obstant això, aquests valors sempre els havia capturat de dia, i a la nit, també hi eren presents.

Les nits de Barcelona va ser la secció amb la qual Planes va retratar la Barcelona nocturna. Publicada entre 1929 i 1931 a *Mirador*, *Imatges* i *La Noche*, el cronista assistia a alguns dels locals més representatius de la nit urbana i els exposava al públic generalista. El lector, doncs, era introduït de manera indirecta en el món nocturn. Els locals que retratà a la secció eren sales de festa on la majoria dels barcelonins no podien entrar-hi, per motius laborals, econòmics o d’estatus. No obstant això, l’ambient nocturn suscitava un gran interès a la població, puix desconeixien allò que passava a la ciutat mentre tothom dormia. Adreçant-se directament al lector i amb un llenguatge molt directe, Planes s’endinsava en aquest espai encara inexplorat per la premsa catalana; la nit. Un espai on els millors intel·lectuals convivien amb tota mena de personatges pintorescos, xerraven despreocupadament i gaudien de l’anonimat que brindaven la foscor i l’exclusivitat dels locals nocturns.

El primer article de la secció, “L’Excelsior”, va marcar el to amb què Planes estructuraria *Les nits*. A la foscor, els valors cristians tradicionals quedaven rellevats a un segon pla, i afloraven els instints humans més primaris. La droga, la prostitució i l’adulteri formaven part de la nocturnitat, i un jove Planes es mantenia equidistant; no entrava en judicis de valor, sinó que adoptava un rol d’observador indiferent moralment. Així doncs, Planes a *Les nits* no buscava retratar els ambients més distingits de la capital catalana, ans al contrari, pretenia crear una imatge que no deixés enrere cap dels estaments que conformaven la seva nit²⁹.

“L’Excelsior” va ser un dels locals més distingits de la nit barcelonina anterior al franquisme. Ubicat al final de la Rambla, es tractava d’una sala d’espectacles, que alhora actuava de restaurant i cabaret. En no tractar-se d’un espai exclusiu, allà s’hi podien trobar clients de tota mena, des d’empresaris d’èxit fins a turistes perduts, passant per cirabotes i intel·lectuals. L’inici de l’article consisteix en una detallada descripció del cabaret. Planes planteja una dualitat entre la primera planta i la segona. Mentre la primera és un espai civilitzat on els

²⁹ “¿Qué esperen- em vaig preguntar - per a fer servir aquell cartellet que hi ha a la porta: Reservado el derecho de admisión?... S’ha de venir molt de fora per trobar-vos desplaçats en aquella casa.” (“L’Excelsior” *Mirador*, 11-4-1929)

assistents gaudeixen sense excessos, a la segona s'hi duen a terme actes de baixa moralitat. Planes planteja una metàfora al voltant de la barana que hi ha a les escales que pugen al segon pis. Es tracta d'una frontera per la qual homes i dones passen per desfer-se de la moralitat pública i deixar al descobert la seva *moral privada*³⁰, un impàs en què hom s'allibera d'escrúpols sota la mirada indiscreta dels assistents. Tot això sota la falsa sensació d'intimitat que brinden la foscor i el cortinatge del local, els quals deixen més a veure del que pensen els despreocupats habituals de la segona planta.

La presentació del local és, doncs, decadent³¹. Es tracta d'un espai on conviuen el vici amb l'entreteniment despreocupat, on hom pot escollir comportar-se en acord amb la civilitat i els valors tradicionals, o trencar el pacte social per lliurar-se als plaers més hedonistes. La segona planta, els lavabos o el taulell del final de la sala, són espais que exemplifiquen la decadència de valors intrínseca de "l'Excelsior", la qual es veu accentuada amb la introducció de dos pintorescos personatges; Carlota i Fray María de la Concepción³².

A "L'Excelsior", Planes recupera els tòpics que havia tractat a "L'Influència francesa". Traça una comparació entre les cambreres locals i les gal·les, essent les segones d'un tracte més agradable. Mentre les barcelonines conversen de comaratges sense transcendència, les franceses estan millor formades en l'ofici i són coneixedores d'art i literatura. "L'Excelsior", doncs, és una altra proposta per equiparar Barcelona a París i Londres, un símbol de d'avantguarda urbana a l'abast tots els estaments que conformaven la capital catalana. Igual que París tenia el *Moulin Rouge*, Barcelona tenia "L'Excelsior", un enclavament nocturn que aportava vitalitat una ciutat que, fins al moment, desconeixia el món nocturn. "L'Excelsior" era, per tant, un símbol de modernitat i avantguarda³³.

El to decadent que Planes empra per referir-se a "L'Excelsior" és trencat pels dos següents articles de la secció. A "Cafè Catalan" torna a reivindicar els cabarets com una mostra més de la modernitat civil. Retrata l'establiment com un nexa d'unió entre tots els països mediterranis, car els mariners que es trobaven a Barcelona per qüestions de feina hi assistien amb intenció de passar una bona estona, sense caure en els excessos que va relatar a "L'Excelsior". Així doncs, el "Cafè Catalan" era una de les portes d'obertura que la ciutat tenia al món, un lloc que acollia els estrangers sense perdre la identitat local. «*Si jo conegués Marsella, o Nàpols, o el Caire, us diria que el Cafè Català té l'aire, el perfum i el sabor de qualsevol dels cabarets dels grans ports de la Mediterrània*» ("Cafè Catalan" *Mirador*, 25-4-1929).

³⁰ Veure annex, entrada 30

³¹ Veure annex, entrada 31

³² Veure annex, entrada 32

³³ Veure annex, entrada 33

A “Grill de Ritz”, Planes canvia l'enfocament de la secció, puix dona continuïtat a la dicotomia França/Alemanya que ja havia desenvolupat a *Crònica de Barcelona*. Situat al Carrer Escudellers, el *Grill* era el restaurant del famós hotel *Ritz*. Els caps de setmana obria dues vegades per jornada. Per una banda, una obertura anava adreçada al públic burgès, a qui servien tes a mitja tarda, i, per altra banda, el torn de nit acollia a tota mena de clientela, donat que es tractava d'una sala d'espectacles generalista.

En comptes de posar el focus en l'ambientació del local, com havia fet a les dues cròniques anteriors, Planes fa especial èmfasi en la música. Mentre les tardes del *Ritz* destaquen per la serenor i el silenci, les nits ho fan per tot el contrari, amb sorollosos espectacles per tot l'establiment. El cronista descriu el primer torn mitjançant el terme *rêverie*³⁴ (*somni* en francès), fent referència al fet que l'ordre i la civilitat encara eren termes idiosincràtics de la França del moment, exemplificats per la música *jazz* que sonava de fons durant les tardes. Planes sostenia que aquells clients que assistien al *Ritz* després d'haver anat al Liceu tenien una *ombra de pesantor*, puix havien escoltat els característics violins de les obres de Wagner. Així doncs, el cronista es mostra més partidari de les noves propostes de lleure procedents de França que de les alemanyes. Planes reforça la tesi que havia ideat a *Crònica de Barcelona*; la ciutat comtal acollia amb més bons ulls el producte cultural gal que el teutó, puix Catalunya compartia els gustos estètics amb França.

Planes trenca, a “La llegenda del districte V”, la relació simètrica article/establiment que havia mantingut al llarg de la secció. En aquest reportatge de 1930 publicat a *Imatges*, no fa èmfasi en cap local específic sinó que passeja de nit pel que en aquella època es coneixia com a *Barri Xino*³⁵ i retransmet als lectors aquells establiments o fets aïllats que han captivat la seva atenció. En aquesta proposta, Planes deixa enrere el decadentisme de “L'Excelsior”, i adopta una visió més positivista de la nit barcelonina, tot mitjançant una estructura trencadora que li permet analitzar amb major profunditat els trets més característics del districte.

“La Llegenda del districte V” és un reportatge, per tant, està estructurat a partir d'una introducció, una bateria de capítols interrelacionats que actuen com a cos, imatges variades i una conclusió que aporta sentit complet i tancament. La introducció, adreçada de manera directa al públic, introdueix la temàtica i justifica la seva tria. L'objectiu del cronista era donar a conèixer al públic un dels indrets més desconeguts de la ciutat, puix es tractava d'un barri amb mala reputació a causa de la delinqüència i la prostitució. Planes analitza quatre establiments del Carrer del Cid; La Criolla, Cante Jondo, Los Gabrieles i La Mina. Les

³⁴ “L'hora de l'aperitiu és l'hora de la calma, del jazz tocat amb sordina. Hom no té gens d'interès a trencar la *rêverie* dels il·lustres patricis que seuen en les taules arraconades a la paret” (“Grill de Ritz” *Mirador*, 1931”

³⁵ Veure annex, entrada 35

característiques comunes entre els locals eren, doncs, la seva ubicació cèntrica, i el caràcter popular, tant dels propietaris, com dels clients.

Planes manté un constant equilibri entre marginalitat i art. L'articulista es sentia fascinat pel fet que molts autors de novel·la negra ubicaven les seves històries més tràgiques al Districte V, i conseqüentment, busca elements estètics que justifiquin l'atracció que el barri generava a *els literats*³⁶. Així doncs, l'autor fa èmfasi en els elements estètics idiosincràtics del barri; el flamenc de la Cante Jondo, el llampanant rètol de La Criolla, les pintures de Benigani o un jove cambrer de La Mina³⁷ que, sorprenentment, mostra un enorme coneixement de les estètiques més pioneres del moment. Per Planes, Barcelona havia de ser una ciutat pionera a escala artística i “La llegenda del districte V” donava suport a aquesta proposta ideològica. L'art barceloní era present a tots els barris, des del *Districte V*, fins al *veritable Districte V*³⁸.

El cronista experimenta el contrast entre art i marginalitat en primera persona. Si bé és cert que els lladres i l'alcohol doten el barri d'un to decadent, també brinden un llenç en blanc ideal per ubicar algunes de les millors obres narratives del moment, sobretot aquelles de temàtica tràgica. El mateix autor acompanya cada capítol amb fotografies que, junt amb uns acompanyants indeterminats, havien pres aquella nit. Aquestes fotografies aporten suport visual al lector, però sobretot, reforcen la ideologia que el cronista buscava plasmar al reportatge. Entre les imatges es veuen alguns dels habitants del popular barri. Les dures jornades de treball dels venedors ambulants i les insalubres condicions de vida del districte s'entrellacen amb els espectacles nocturns i les cares somrients dels assistents, que busquen gaudir despreocupadament enmig d'un ambient tan conflictiu. Les fotografies són, doncs, més art que ha brollat d'un entorn decadent³⁹.

Especialment destacable és la reflexió que du a terme al capítol de “La Criolla”. Planes és interpel·lat sobtadament per un dels membres del crim organitzat barceloní i, en comptes de treure a la llum els seus secrets més foscos, opta per mantenir el seu anonimat. Planes, doncs, retrata el periodisme d'investigació com un pols entre investigador i investigat. El primer intenta fer públics assumptes privats i el segon busca no donar més informació de la que és estrictament necessària. Aquesta proposta metaperiodística seria desenvolupada amb major profunditat a la secció *Els gàngsters de Barcelona*⁴⁰, de 1934. Malgrat això, és notable la inquietud del cronista per mostrar la metodologia i barreres morals intrínseques a la professió.

³⁶ Veure annex, entrada 36

³⁷ “*La Mina, la famosa Mina, ha estat una veritable mina per als cultivadors de la literatura negra del Districte V*” (*Imatges*, 11-6-1930).

³⁸ Veure annex, entrada 38

³⁹ Veure annex, entrada 39

⁴⁰ Veure annex, entrada 40

L'article que va tancar la secció fou "La Rambla". La tria d'aquest icònic carrer no va ser pas fortuïta, car la majoria de locals nocturns s'hi trobaven a la rodalia. Les nits dels barcelonins noctàmbuls acabaven sempre a La Rambla, ja fou per tornar a casa caminant o per agafar un taxi. D'aquesta manera, el carrer exemplificava la imatge de ciutat viva que Planes buscava retratar a les seccions dedicades la capital catalana, un espai amb constant moviment independentment de l'hora i el dia. La Rambla era, per tant, el nexa d'unió entre la nit i el dia.

A "La Rambla", Planes adopta un to més costumista respecte a la resta d'articles de la secció. Sense renunciar al seu enginy característic, l'autor emfatitza aquells fets ordinaris que succeïen cada nit festiva al carrer central de la ciutat. Així doncs, descriu les dones, els taxis, els homes, els locals i tot allò que s'havia repetit al llarg dels dos anys en què havia viscut en primera persona la foscor de la ciutat. En aquest article rebutja la sensació onírica i caricaturesca que havia transmès a "L'Excelsior" o "La llegenda del districte V" i posa el focus en retratar de manera realista i mesurada el carrer més representatiu de la secció. Especialment destacables són els darrers tres paràgrafs de l'article. Planes narra com els últims noctàmbuls tornen esgotats a les seves respectives cases i, de camí, es topen amb els primers tramvies del jorn. L'autor retrata una escena marcadament costumista en què s'entrellacen la nit i el dia, el desordre i la civilitat. Tocades les sis del matí, ja no queden sales de festa, ni taxis. La gent de camí a la feina observa com els primers quioscos apugen la persiana, fins que el sol enlluerna Plaça Catalunya i posa fi a la nit, a *Les nits*.

D'aquesta manera, "La Rambla" suposa el tancament de l'etapa de *Les nits de Barcelona*. Una secció en què Planes retrata el mateix objecte, la nocturnitat urbana, sota diferents òptiques. La grandiloquència de "L'Excelsior" o "Grill de Ritz" contrasten amb la precarietat mostrada a "La Criolla" i "Granja Royal". L'explosió cultural barcelonina retratada a "Cafè Catalan" o "Bodega Andaluza" xocava frontalment amb el to tràgic d'"Edèn concert" i "El Pompeya". La nit era un espai on delinqüents, intel·lectuals, turistes, venedors ambulants i milionaris coincidien, l'exponent màxim de la civilitat i allò que equiparava momentàniament tots els estaments de la societat. Planes va donar a conèixer la vessant més desconeguda de la ciutat, la nit. Ho va fer de manera detallada, rigorosa i entenedora, però sempre sota una fina de pel·lícula de misteri i onirisme que va captivar la curiositat dels lectors i va dotar la secció de propostes d'enorme valor literari i reflexiu.

El Excelsior, el Cafè Catalán, El Grill del Ritz, La Criolla, Villa Rosa, la Granja Royal, el Edèn Concert, el Bar Americà del Colón, La Bodega Andaluza, el Pompeya, El Patio del Farolillo, el

Étoile Palace, Casa del Llibre... por ahí transcurren las tardes, las noches y los amaneceres barceloneses del joven Josep Maria Planes, de corbata negra de can Comes i d'americana de can Klein, de cigarreta de tabac ros americà als llavis i copa de whisky escocès a la mà (de Sagarra, Joan, 3-5-1998)

6. *Imatges, França i Catalunya*

Imatges va ser una revista que va comptar amb vint-i-sis publicacions entre gener i novembre de 1930. Amb Planes com a director general i Antoni López i Llausàs d'editor, el mitjà buscava desvincular-se de l'articulisme tradicional per així potenciar la faceta estètica del periodisme. Influenciats pels setmanaris francesos i les propostes fotogràfiques anteriors desenvolupades a Catalunya⁴¹, la direcció del diari va considerar que el reportatge fotogràfic era el format que millor permetia plasmar la seva proposta estilística, puix fusionava articles d'extensa durada amb imatges que reforçaven les tesi proposades al cos i proporcionaven suport visual als lectors. Malgrat tractar-se d'una revista amb escasses publicacions, va comptar amb alguns dels noms més destacats del cercle periodístic del moment, essent Irene Polo, Josep Maria de Sagarra o una jove Rosa Maria Arquimbau els més representatius⁴².

L'any 1924 Planes va exemplificar la idiosincràsia moderna de Barcelona mitjançant la figura d'Àngel Guimerà, l'any 1926 va donar-li continuïtat a través del britànic G.K. Chesterton i l'any 1930, prenent les innovacions de *Vu* com a model, va reafirmar la seva postura per via del director de cinema francès Maurice Chevalier. Igual que havia fet amb Chesterton anys abans, Planes narra com la ciutat havia acollit el gal durant la seva breu estada a Barcelona. L'urbs acollia i valorava les millors estètiques estrangeres del moment (especialment les provinents de França), sense perdre una proposta cultural pròpia i reconeixible. El cronista recupera la proposta d'equiparar culturalment la ciutat comtal amb les grans capitals europees, i empra l'estrena del nou film de Chevalier per exemplificar-ho.

Planes posa en valor les premisses que havia exposat a “La influència francesa”; les cultures catalana i gal·la havien d'establir una relació d'agermanament sense que cap d'elles prescindís dels seus elements diferenciadors. A “Les hores barcelonines de Maurice Chevalier” no és únicament la ciutat personificada qui es sent meravellada pel geni francès, sinó que l'admiració és mútua. Planes narra com el director de cinema estableix una propera relació amb Josep Maria de Sagarra, una de les figures culturals més destacades de la Catalunya de l'època, però també com mostra una especial fascinació per Josep Samitier. Igual que Barcelona coneix les estètiques pioneres del país veí, Chevalier⁴³ és presentat com

⁴¹ Veure annex, entrada 41

⁴² Veure annex, entrada 42

⁴³ Veure annex, entrada 43

un enorme coneixedor de la modernitat barcelonina, exemplificada per les dues ofertes d'entreteniment més prominents a la ciutat; l'obra de Sagarra i els partits del F.C.Barcelona⁴⁴.

El cultiu fotogràfic provinent del país veí va popularitzar un nou format dins del reporterisme fotogràfic; el *dégoutant*. Traduït al català com *repulsiu* o *horrorós*, el *degoutant* consistia a crear una caricatura d'un personatge que no pertanyia a un paisatge en qüestió; que trencava l'harmonia i la bellesa d'un indret a causa del seu aspecte o el seu comportament. Planes du a terme un *degoutant* al reportatge del 27 d'agost titulat "El grotesc a la platja". El periodista ja havia tractat l'estiueig a *Imatges* via l'article "De Biarritz a Caldetes", en el qual contraposa les bel·leses naturals de les platges atlàntiques amb les mediterrànies. Aquest article comptava amb un to contemplatiu i paisatgístic, car la voluntat del manresà era provar que el turisme de platja català no tenia res a envejar a la seva contrapart francesa.

"El grotesc a la platja" contrasta amb la imatge idíl·lica de les costes catalanes que havia exposat a l'article anterior⁴⁵. Prenent el *degoutant* francès com a model, Planes crea la caricatura d'un estereotip habitual a les platges catalanes dels anys vint, a qui ell anomena *el grotesc*. Amb això en compte, exposa i adverteix als lectors de les excentricitats del personatge, qui té la capacitat de convertir un plaent bany en una jornada *grotesca*: «*De totes maneres, té una característica que el resumeix: el dégoutant ha vingut al món, i qui diu al món diu a la platja, per fer la santíssima al pròxim*» ("El grotesc a la platja" *Imatges*, 27-8-1930). En ser el *degoutant* quelcom desagradable encaixat en un paisatge plaent, el reportatge conté tres fotografies que exemplifiquen la idiosincràsia de l'estereotip. Així doncs, "El grotesc a la platja" és un article en què la fotografia no actua com a suport visual, sinó que és un element imprescindible a l'hora d'entendre les premisses que l'autor exposa.

La revista *Imatges* va ser la culminació del projecte periodístic de Josep Maria Planes. Partint dels models francesos, va plasmar de manera exitosa els valors moderns i civilitzats que van marcar la seva trajectòria literària. Malgrat la seva breu durada, *Imatges* va assolir l'objectiu de mostrar les noves tendències culturals de Catalunya i arreu del món, combinant el rigorós articulisme del manresà amb una proposta fotogràfica trencadora, la qual pretenia transcendir el simple suport visual i assolir la categorització d'art. Per altra banda, el seu càrrec de director va permetre-li treballar amb alguns dels noms més destacats de les lletres catalanes contemporànies i, simultàniament, propulsar les carreres de joves periodistes que comptarien amb gran reconeixement durant els anys posteriors «*Planes volia que el lector fos còmplice*

⁴⁴ "Un dia, Samitier va a trobar Josep Maria de Sagarra. —Tinc moltes ganes de conèixer Chevalier li diu —.Me l'hauries de presentar... Chevalier, que és molt entès en coses d'esport, va restar-ne admirat. Recordo que va dir: — És el millor jugador de futbol que he vist mai" (*Imatges*, 9-7-1930)

⁴⁵ Veure annex, entrada 45

de la realitat cultural i social d'un temps i d'un espai, que no es limitava a Barcelona ni a Catalunya. El cosmopolitisme urbà i la internacionalitat d'alguns reportatges foren dues divises claus a Imatges» (Aloy, 2007)

7. L'esport de Planes

L'esport va ser una de les temàtiques recurrents de l'obra de Planes. Tradicionalment, la premsa esportiva catalana havia analitzat els esdeveniments des del punt de vista tècnic. Les seccions esportives dels diaris, per tant, estaven formades per una taula amb els resultats més destacats de la jornada i, si esqueia, el breu apunt d'un cronista especialitzat que puntualitzava respecte a algun fet concret l'esdeveniment. Aleshores, l'esport no era vist com una temàtica a tenir en consideració a l'hora de crear literatura, sinó com un entreteniment a l'abast de les classes populars, el qual començava a competir al mercat de l'oci que dominaven els teatres, cinemes i espectacles musicals. Planes va trencar amb aquesta tendència⁴⁶. L'autor manresà va adoptar un enfocament innovador respecte a la premsa esportiva, utilitzant les competicions com a pretextos que li permetien analitzar alguns dels fets més rellevants de la Catalunya de l'època. Als diaris en els quals treballava, ja hi havia periodistes que donaven els resultats dels partits, per tant, ell havia de tractar l'esport mitjançant una òptica diferent, analitzant-lo com un dels principals indicadors dels canvis socials i polítics de la societat⁴⁷.

L'article que va introduir Planes a l'àmbit esportiu fou "Josep Samitier", publicat a *Mirador* l'any 1933. El cronista narra com troba fortuïtament els futbolistes Ricard Zamora i Josep Samitier⁴⁸, per seguidament, realitzar un elogi al segon. Planes no tracta en cap moment l'apartat tècnic del futbol, ans relaciona aquest esport amb la complicada situació política que travessava Catalunya. Segons l'autor manresà, els bons resultats del F.C.Barcelona van ser un dels pilars sobre els quals es va sustentar la identitat nacional catalana durant la dictadura de Primo de Rivera. D'aquella etapa, Samitier va ser-ne el jugador més destacat, no només per posseir grans facultats esportives, sinó per representar alguns dels ideals que foren perseguits durant el règim militar. Profundament catalanista, el jugador va traslladar a tota la península un sentiment identitari reconeixible i mesurat, el qual va generar un enorme orgull a Catalunya. Amb aquest context en compte, Planes introdueix el futbol com un dels pocs àmbits en què la societat catalana podia expressar les seves inquietuds amb llibertat.

⁴⁶ Veure annex, entrada 46

⁴⁷ Veure annex, entrada 47

⁴⁸ Veure annex, entrada 48

El futbol és tractat com una vessant més del canvi social barceloní, un producte que Catalunya pot exportar de manera exitosa a l'exterior, quelcom reconeixible que actua com a oci i, simultàniament, representa una ideologia vigent, però oprimida per la dictadura. La voluntat d'equiparar política i esport al pla periodístic va ser desenvolupada en major mesura a l'article de 1935 "Política i Esport". Planes traça una comparació mitjançant el punt comú d'ambdues disciplines; l'orgull nacional. A principis de 1935, el F.C.Barcelona havia caigut en una marcada decadència esportiva, mentre que el govern català era superat al pla estatal pels polítics feixistes. En aquesta situació de baixesa anímica per part del poble català, l'autor sostenia que l'orgull nacional havia de ser construït a partir de petites victòries esportives⁴⁹, puix les victòries polítiques eren inimaginables enmig d'un context tan desfavorable.

El futbol no va ser l'únic esport amb què Planes va relacionar la societat del moment. Durant 1935 i 1936, el cronista va ser l'encarregat de seguir *La volta*⁶⁰ per *La Publicitat*. De nou, procurava desviar el focus dels elements tècnics de les etapes per així adoptar el paper de *turista literari*. Planes concebia l'esport com un mitjà a partir del qual podia retratar amb precisió la Catalunya del moment. Consegüentment, el seu objectiu era deixar constància d'aquells esdeveniments que estimulessin en major escala la seva faceta artística, fos per quotidians o per extraordinaris. Amb aquestes inquietuds, l'1 de juny de 1935 Planes donava inici a la secció *Comentari*.

Aquesta informació tècnica serà bona entre altres raons, perquè jo no me'n cuidaré gens ni mica. Em penso que ja no es poden donar més garanties. La meva funció consistirà en fer de turista literari, ja veurem com ens en sortirem. ("Comentari. La Volta ciclista a Catalunya" *La Publicitat*, 1-6-1935)

La visió unificadora de l'esport inherent a Planes va rebre correspondència en la figura de Marià Cañardo, a qui empraria per exemplificar els valors d'orgull nacional i unió popular. El ciclista català va ser el més destacat d'ambdues *Voltes*, no només per sortir-ne victoriós, sinó per suscitar un clamor social incomparable amb el de qualsevol altre esportista contemporani. A l'article del 2 de juny, dedicat a la primera etapa de 1935, el cronista es sent ràpidament captivat per l'enorme suport que ha rebut el ciclista per part de tots els assistents de la prova. «Un sol nom en tota la cursa: Cañardo. La simpatia de tot Catalunya l'estira per fer-lo arribar primer a la meta. Si no hi arriba, la culpa no serà nostra» ("Impressió de la primera etapa" *Mirador*, 2-6-1935). Com ja havia fet amb el futbol, tracta el ciclisme com una oferta d'oci moderna a l'abast de tothom, reconeixiblement catalana i en una tendència clarament a l'alça.

⁴⁹ "I estarà molt bé que així sigui. Vivim uns instants en els quals Catalunya no pot prescindir de cap motiu de glòria que li puguin oferir els seus fills." ("Política i Esport" *La Publicitat*, 11-2-1935) Veure annex, entrada 49.

⁵⁰ Veure annex, entrada 50.

Marià Cañardo⁵¹ seria un dels temes principals a les cobertures de *La Volta*. A partir de la seva figura, Planes va plasmar algunes de les seves propostes literàries més trencadores, les quals no podien ser tractades mitjançant l'enfocament tradicional de la premsa esportiva catalana. Especialment destacable és la dualitat de visions que planteja als articles dels dies 17 i 21 de juny de 1936, ambdós al voltant del mateix personatge; Cañardo. A “La resurrecció de Cañardo”, Planes eleva la figura del navarrès a algú que transcendeix les qüestions purament esportives. L'autor emprà un lèxic propi de la litúrgia per descriure l'etapa de Cañardo. La *resurrecció* del títol seria una referència a la remuntada, mentre el terme *Miracle*⁵² amb què descriu tal assoliment seria la unió momentània del poble català que l'animava a mesura que s'aproximava a la meta. Amb *La resurrecció*, Planes eleva el ciclista a algú que ha transcendit la disciplina de l'esport per assolir l'estatus d'emblema a tot el país.

A “L'ídol”, en canvi, pretén humanitzar la figura de Marià Cañardo a partir d'una òptica més realista, remarcant les seves virtuts sense amagar els defectes. Planes fa èmfasi en l'admiració que mostra per ell el barri de Sant Andreu, on vivia el ciclista i per on havia tingut l'oportunitat de passejar el dia anterior⁵³. Lluny queden els *miracles* a què feia referència a l'article del 17 de juny, ans opta per confeccionar un retrat costumista de l'*ídol* de tota la ciutat de Barcelona. Amb aquest pretext, narra com pren una cervesa, com torna les salutacions als veïns o, fins i tot, com li està afectant la pressió mediàtica a la qual està sotmès diàriament. Planes retorna a la visió barcelonista que havia mostrat a *Crònica* i *Les nits de Barcelona*. La ciutat havia esdevingut un espai que acollia i valorava l'excel·lència de manera civilitzada. Igual que havia fet amb Guimerà l'any 1924, Planes emprava la massiva *popularitat*⁵⁴ d'en Cañardo per a elevar-lo a quelcom identitari de la ciutat.

Pel que a l'apartat tècnic respecta, *La Volta* va permetre l'autor experimentar amb alguns dels formats que més havien marcat la premsa esportiva catalana, sense renunciar en cap moment al seu reconeixible estil. El *Comentari* del 20 de juny de 1936, “*El film de l'etapa*”, n'és un clar exemple. El primer element a destacar d'aquest article és el títol, puix el *film* d'una etapa era com s'anomenava l'anàlisi des del punt de vista exclusivament esportiu que confeccionaven els periodistes que donaven cobertura a la prova. Els *films* consistien en cròniques minut a minut de les etapes, les quals informaven dels avançaments, els temps i les caigudes sense cap intencionalitat estètica, sinó íntegrament informativa. El títol és, doncs, una traça d'ironia, car Planes adopta exclusivament la disposició formal dels *films*, no pas el que històricament havia sigut el seu contingut⁵⁵.

⁵¹ Veure annex, entrada 51.

⁵² Veure annex, entrada 52.

⁵³ Veure annex, entrada 53.

⁵⁴ Veure annex, entrada 54.

⁵⁵ Veure annex, entrada 55.

Un cop justificada la tria del format, destapa la característica que farà únic el seu *film*; el tractament metaperiodístic de *La Volta*. “El film de l’etapa” és una narració en ordre cronològic que tracta el seguiment de la competició que ell i els seus acompanyants han fet un dia de vaga general. L’autor manresà desenvolupa la proposta metaperiodística que ja havia introduït a “Chesterton, transeünt anònim a Barcelona” mitjançant la figura de Pere Abad, company de Planes i periodista veterà de *La Volta*. Exposa com aquest personatge ha adquirit el costum de parlar excessivament per telèfon, cosa que ha derivat en una major dificultat a l’hora de mantenir una conversa natural amb ell. Planes manifesta un genuí interès pel vici d’Abad i es planteja la possibilitat que l’ofici de periodista pugui arribar a afectar qui el practiquen negativament. Malgrat el to despreocupat i satíric que manté durant tot l’article, la reflexió al voltant del periodisme és pessimista, puix la professió no genera *herois* ni *asos*, únicament *víctimes*⁵⁶ com Pere Abad.

La vessant més literària de Planes es pot apreciar a les cròniques dels dies 6 i 7 de juny de 1935. A “De Valls al Pirineu”, Planes analitza la dualitat que ha observat entre els conceptes de naturalesa i deshumanització inherents a *La Volta*. Per una banda, descriu com els increïbles paisatges de muntanya han meravellat els seguidors de la competició, fent èmfasi en la naturalesa salvatge que ha envoltat la cursa a mesura que els ciclistes s’aproximaven al Pirineu. Es tracta d’un article essencialment paisatgístic, vessant amb la que Planes ja havia experimentat amb anterioritat a alguns articles d’*Imatges* i *Mirador*⁵⁷, en els quals descrivia les bel·leses naturals de les destinacions turístiques més concorregudes arreu del país. A “De Valls al Pirineu”, el periodista transmet al lector les estampes més pintoresques que ha observat durant l’etapa del 5 de juny fins que, a la meitat de la crònica, percep el contrast existent entre els naturals paratges de la Cerdanya, i l’inhumà tractament que reben els ciclistes. «*L’aritmètica es menja el paisatge i el cronòmetre desfà la nació humana del temps. El lèxic de la Volta no tolera la poesia*» (“De Valls al Pirineu” *La Publicitat*, 6-6-1935).

L’autor defensa la natura com un espai de *contemplació magnífica*, però alhora, la retrata com un entorn salvatge que afavoreix la deshumanització. Durant l’exigent etapa de més de 220 quilòmetres, els ciclistes no havien rebut el tracte personalista que Planes havia exposat a l’article anterior, ans la seva personalitat havia quedat delimitada pel número que portaven al dorsal i la posició que ocupaven a la taula. Així doncs, *La Volta* podia ser vista a partir de les dues òptiques que empra Planes en aquest l’article. Per una banda, els espais naturals i els paisatges afavorien un enfocament contemplatiu proper al preraphaelisme, però, per altra

⁵⁶ “*Hi ha motius per témer que el nostre amic (Pere Abad) acabarà per no saber parlar d’una manera natural, de tu a tu, i així tindrem una altra víctima ignorada d’aquesta famosa Volta de Catalunya. El ciclisme, com el periodisme, a tot arreu a base de saber-lo abandonar a temps.*” (“El film de l’etapa” *La Publicitat*, 20-6-1936)

⁵⁷ Veure annex, entrada 57.

banda, la competitivitat i les extremes condicions a les quals estaven sotmesos els corredors afavorien una visió menys retòrica, de caràcter deshumanitzador⁵⁸.

El retoricisme mostrat a “De Valls al Pirineu” rep continuïtat a l'article del dia següent, “Drama i Comèdia”, del 7 de juny. El títol (el qual denota una clara intencionalitat literària) fa referència als dos esdeveniments més rellevants de l'etapa Puigcerdà-Girona. Per una banda, les lesions que han patit alguns dels ciclistes punters a la taula de resultats prendrien el rol de *Drama*, i, per altra banda, la troballa amb un dels personatges més pintorescos de la volta ocuparia l'espai de la *Comèdia*. Planes torna a posar el focus en la vessant personal dels atletes, la qual havia sigut deixada de banda en l'article del 6 de juny. Ho fa mitjançant la figura de Joan Pagès, un jove ciclista de Rubí competitivament discret, qui, prenent una cervesa en una terrassa, aconsegueix meravellar l'autor amb una història personal carregada de superació i vis còmica. En acabar la conversa, Planes apel·la directament als lectors amb l'objectiu d'incitar-los a animar al rubinenc i el dota amb el títol d'*Heroi de La volta*⁵⁹.

La voluntat d'establir un paral·lelisme entre *La Volta* i l'art teatral no és quelcom exclusiu de “Drama i Comèdia”. Al primer article de *La Volta* de 1936, “De La Pansa a Manlleu”, Planes traça una metàfora entre el teatre i *La Volta*. Presenta la primera etapa com un *pròleg*; una presa inicial de contacte entre periodistes, ciclistes i lectors. L'autor sosté que la primera etapa és un *assaig general amb assistència de la crítica*, fent referència al fet que la tensió competitiva és el que dota a l'espectacle de la grandiositat que el caracteritza. Així doncs, després del necessari *pròleg*, els seguidors podran gaudir del que anomena una *veritable representació*⁶⁰, reafirmant la seva postura respecte a quin és l'autèntic atractiu de la prova i tancant la metàfora entorn el món teatral.

Als *Comentaris* finals de les cloendes d'ambdues edicions, Planes va buscar transmetre al lector les percepcions que més havia experimentat al llarg de cada *Volta*. Així doncs, l'últim comentari de l'edició de 1935, “Comentari final”, té com a temàtica principal el canvi de parer que l'autor va patir al llarg de l'esdeveniment. El manresà fa explícits quins eren els seus objectius el dia 1 de juny i els sobreposa amb els assoliments que ha dut a terme al llarg dels darrers deu dies. El cronista torna a fer referència a la intencionalitat literària que havia mostrat al primer *Comentari*; no volia *seguir La Volta*, ans volia deixar constància d'aquells successos extraordinaris que no tenien cabuda a les cròniques de caràcter exclusivament esportiu, tot sense perdre el seu estil característic i mitjançant propostes literàries més pròpies de la secció cultural d'un diari que de l'esportiva «*Dono aquesta exposició prèvia perquè tanta*

⁵⁸ Veure annex, entrada 58.

⁵⁹ Veure annex, entrada 59.

⁶⁰ Veure annex, entrada 60.

insistència per part meua té el risc de fer-me passar a la posteritat amb el títol singular de l'home-que-va-seguir-la-Volta-a-Catalunya» (“Comentari final” *La Publicitat*, 11-6-1935)

L'article conclou amb una breu *anècdota*⁶¹ que exemplifica el canvi de visió que havia experimentat. Narra com anys abans Figueres, un pagès tarragoní, va participar a *La Volta* d'amagat perquè no volia que la seva família s'assabentés de l'enorme sacrifici econòmic que havia dut a terme amb l'objectiu de formar-ne part. Planes no mostra traces del seu característic escepticisme i retorna al to llegendari que havia mostrat a “La resurrecció de Cañardo”. El periodista, que en un inici es mostrava escèptic respecte a la competició, empra la figura de Figueres per deixar constància de l'admiració que li suscita *La Volta*, i especialment, els seus participants. Planes empatitza amb el personatge i justifica la seva posició; Figueres és, doncs, un altre *heroi* de *La Volta*, que dota la competició de potencial literari i de qui la seva llegenda passarà a la posteritat.

A l'últim *Comentari* de l'edició de 1936, Planes trenca la relació simètrica etapa/article que havia mantingut al llarg dels dos anys de cobertura, dedicant dos articles a la cloenda de l'esdeveniment⁶². El primer fou “El Diumenge esportiu”, publicat a *La Publicitat* el 23 de juny de 1936. En aquesta crònica, no tracta exclusivament el ciclisme, sinó que retrata l'esport nacional com un conjunt, una diversitat de disciplines que convergeixen en l'objectiu de *commoure* el poble català. El diumenge 22 de juny es van disputar competicions dels dos esports més populars de la Catalunya del moment, ciclisme i futbol. Mentre els aficionats catalans gaudien de la victòria de Marià Cañardo, el F.C.Barcelona era vençut a Mestalla pel conjunt madrileny, deixant als espectadors amb una sensació contradictòria respecte a la jornada dominical. No obstant això, Planes defensa l'espectacle esportiu com quelcom que ha de *commoure*, puix són la tristesa i l'alegria que provoquen l'esport les que doten Catalunya d'un sentiment col·lectiu⁶³.

Les Voltes ciclistes de 1935 i 1936 van suposar un punt d'inflexió per la carrera professional de Josep Maria Planes. Per una banda, van permetre-li desenvolupar exitosament la seva inquietud d'enriquir la premsa esportiva via una òptica més moderna i artística que la dels seus predecessors⁶⁴. L'enfocament col·lectiu i, alhora, personalista de les seves cròniques van dotar el ciclisme d'un interès general que transcendia més enllà de la secció d'esports, aproximant-lo més a un assumpte social que a un esdeveniment esportiu qualsevol. L'autor va aconseguir traslladar el públic amb interessos culturals (a qui s'havia adreçat a *Crònica* i *Les nits de Barcelona*) a la premsa esportiva, demostrant que societat, política i esport podien ser

⁶¹ Veure annex, entrada 61.

⁶² Veure annex, entrada 62.

⁶³ Veure annex, entrada 63.

⁶⁴ Veure annex, entrada 64.

tractades amb rigor en una mateixa secció. Per altra banda, *Comentari* va assolir una popularitat extraordinària, puix l'any 1935 Planes havia esdevingut una figura d'interès per un ample nombre de lectors. Mentre les cròniques tècniques de *La Volta*, a càrrec de Josep Oncins⁶⁵, apareixien a la secció d'esports, els *Comentaris* del manresà encapçalaven la primera pàgina del diari, provant el genuí interès que el cronista suscitava al públic⁶⁶.

8. *Els gàngsters de Barcelona*

Els Gàngsters de Barcelona va ser la tercera secció amb continuïtat de Josep Maria Planes. Publicada a *La Publicitat*, va comptar amb una trentena d'articles entre el 4 d'abril i el 27 de maig de 1934. L'objecte d'estudi de la nova secció era la delinqüència barcelonina, que es trobava en una tendència creixent a causa de l'alça del pistolerisme i els grups anarquistes revolucionaris. En comptes de tractar-la com tradicionalment havia fet la premsa catalana, la qual es limitava a traslladar els comunicats de les autoritats a la població i donar el testimoni de les víctimes, Planes va optar per desxifrar pel seu compte tots els misteris que envoltaven les diferents organitzacions, assentant les bases del periodisme d'investigació a Catalunya⁶⁷.

Al primer reportatge de la secció, Planes introdueix els tres poders que hi intervindran a mesura que es succeeixin les publicacions. Primerament, presenta a aquells a qui anomena *confidents*, és a dir, policies i delinqüents que contacten amb el cronista quan volen donar-li informació. Planes els presenta com el motor essencial per dur a terme les investigacions, no obstant això, es mostra conscient dels perills als quals s'exposen. El cronista remarca la necessitat de defensar l'anonimat dels confidents a escala mediàtica, assenyala la dificultat que suposa trobar-ne de fiables i expressa preocupació pel seu futur, puix els criminals estaven castigant amb extrema duresa a qui consideraven traïdors. El segon actor que apareixerà repetidament a *Els Gàngsters de Barcelona* són els criminals. En aquest article Planes dota el delinqüent d'una aura mística, els presenta sota el títol de *La Llegenda*⁶⁸ i empra el terme *fantasma* per fer referència a aquells criminals que han escapat d'un atracament de manera exitosa. El tractament místic per part de Planes es correspon amb el desconeixement que el públic generalista tenia del món de la delinqüència organitzada, i amb la voluntat del periodista de discriminar aquelles afirmacions que eren certes de les que eren falses entorn aquest món. El cercle criminal barceloní és introduït com un ambient misteriós i reduït, molt escèptic a l'hora de permetre l'entrada a nous membres; seria feina de Planes investigar-lo i trobar-ne respostes.

⁶⁵ Veure annex, entrada 65.

⁶⁶ Veure annex, entrada 66.

⁶⁷ Veure annex, entrada 67.

⁶⁸ Veure annex, entrada 68.

El tercer actor que Planes introdueix a aquest primer article és el periodista. La crònica de successos era un gran pretext per experimentar amb el periodisme d'investigació, i en última instància, amb el metaperiodisme. Els articles d'*Els Gàngsters de Barcelona* no només analitzaven la faceta personal dels principals actors del món de la delinqüència, sinó que acostumaven a incloure comentaris (adreçats directament al lector) respecte a quina havia sigut la metodologia emprada per accedir a l'entorn privat d'un delinqüent concret. Per aquest motiu, en alguns articles el pistolerisme i l'anarquisme quedaven rellevats a un segon pla, donat que tenien com a assumpte principal les reflexions que Planes plantejava al voltant de l'ofici⁶⁹. *Els Gàngsters de Barcelona* tenia, per tant, intencionalitat metaperiodística.

Al següent article, "Els atracadors al servei del comunismo libertario", Planes va concretar el perfil de delinqüent que seria analitzat en major mesura durant la secció, els atracadors anarquistes de la F.A.I.⁷⁰. Aquesta tria no va ser pas fortuïta, ja que era la banda organitzada més prominent a la Barcelona dels anys trenta, fins al punt en què el mateix Planes descriu la criminalitat de l'organització com un assumpte *típicament barceloní*. En tractar-se d'una banda anarquista, la seva presència a la ciutat comtal no concordava amb la proposta civilitzada i moderna de l'autor, qui, per altra banda, sempre s'havia mostrat especialment crític amb els nous corrents revolucionaris. Planes assenyala la FAI com un dels catalitzadors del caos social i polític que patia la capital catalana, afirmant que la por que la banda produïa als ciutadans era el mecanisme amb què comptaven per introduir-se a les esferes polítiques.

Planes ataca la FAI en aquest reportatge, però, en comptes de cenyir-se a qüestions ideològiques, posa el focus en evidenciar la manca de moralitat dels seus integrants. L'anarquisme i el comunisme eren dos moviments que havien guanyat molta força entre les classes populars del primer terç del segle XX, per tant, hi havia certs sectors de la societat barcelonina que no es mostraven especialment contrariats amb els atracaments de la banda, ja que creien que els diners obtinguts anaven destinats a impulsar la revolució a escala política. Planes ràpidament desmenteix aquesta creença. Explica com van trobar articles de valor al domicili de Josep Palacios, cap de la banda, i com uns agents van intervenir dos joves integrants amb un munt total de tres-centes vint-i-cinc pessetes. D'aquesta manera, afavoreix la postura crítica del lector respecte a la FAI, descartant la possibilitat que la motivació dels atracadors fos estrictament la *Revolució*, sinó la *Beneficència*⁷¹.

Entre els dies 22 d'abril i 27 de maig, Planes duria a terme una investigació en profunditat de les F.A.I.⁷², reafirmant-se en els arguments que havia exposat a l'article mostrat amb

⁶⁹ Veure annex, entrada 69.

⁷⁰ Veure annex, entrada 70.

⁷¹ Veure annex, entrada 71.

⁷² Veure annex, entrada 72.

anterioritat. Simultàniament, la direcció del diari van iniciar una campanya pública per incitar als delinqüents més destacats de la ciutat a mantenir una conversa amb el periodista, sota la justificació de contrastar dos punts de vista tan allunyats dins del mateix espectre social. Com es faria evident als articles posteriors, ni Planes ni *La Publicitat* tenien interès a validar el missatge polític que els grups revolucionaris defensaven, per tant, la crida pública no era un mecanisme per justificar les seves accions, sinó per humanitzar-los i deixar enrere l'aura de *llegenda* que els envoltava. Van respondre dos reconeguts pistolers, Joan Piera i Bofill i Josep Palacios, a qui Planes va entrevistar de manera individualitzada.

El primer criminal a qui Planes va tenir l'oportunitat d'entrevistar fou Joan Piera i Bofill, un integrant de baix rang de la FAI. Inicialment, Joan es mostrava com un fidel detractor de la *premsa burgesa*, fent referència als diaris culturals com *La Publicitat* o *Mirador*. No obstant això, considerava que tal exposició mediàtica podia ser emprada per fer pressió social i que l'alliberessin de presó. Després de la declaració d'intencions de Piera, Planes li pregunta el seu parer respecte als cossos policials, a qui el pres detesta profundament, car sosté que l'han empresonat pels seus ideals i no pas per ser un perill per la societat. Planes no intervé durant l'elaborat atac de Piera a la policia, sinó que busca desmuntar els seus arguments mitjançant la composició del reportatge⁷³. Així doncs, Planes empra la disposició formal del diàleg per restar força a les premisses del criminal i, simultàniament, reforçar les seves pròpies.

A l'article "Tres classes d'atracadors", de l'onze d'abril, Planes havia encasellat els tres tipus d'atracadors que actuaven amb major prominència a la ciutat comtal. L'autor diferenciava entre els *experimentats*, els *estrangers* i els *indesitjables*⁷⁴. Seguint aquesta classificació, Piera formava part dels *indesitjables*, és a dir, aquells que actuaven desorganitzadament i podien arribar a exercir violència als seus crims. Aprofitant-se de la seva condició de fanàtic, prioritza desmuntar les respostes dogmàtiques del pres, no pas investigar la seva faceta psicològica, ja que era inviable a causa de les respostes dogmàtiques que rebien les preguntes que el manresa planteja. Així doncs, Planes pren la figura Piera per exemplificar les pobres idees que difonia l'anarquisme, les quals no tenien cabuda a la proposta civilitzada de l'urbanisme idiosincràtica del reporter.

El 19 de juliol de 1934 va publicar l'article "A l'entron d'un reportatge", en el qual mantenia una breu conversa amb qui era considerat l'atracador més perillós de la Barcelona, Josep Palacios, conegut pel sobrenom d'*El Cèntim*. Segons la categorització proposada a "Tres classes d'atracadors", Palacios era un criminal *experimentat*, per tant, amb un major grau de

⁷³ Veure annex, entrada 73.

⁷⁴ Veure annex, entrada 74.

coneixement del món criminal i sense la incondicionalitat ideològica de Piera. “A l’entorn d’un reportatge” és un contundent atac al perfil d’atracador, al qual deslliga de tot esbós de mística exposant al públic els seus verídics interessos. Per fer-ho, Planes du a terme una caracterització de Palacios, fet que es veu reforçat pel terme amb el qual s’adreça, *El Cèntim* (no pas amb el seu veritable nom, Josep Palacios). El cronista el descriu com un home vanitós i violent, sense cap mena d’al·licient que no sigui l’enriquiment propi. S’esforça a remarcar l’extrema quotidianitat que desprèn el personatge, ambientant la conversa en un local indeterminat del Poblenou i exposant en major detall els seus defectes que no pas les seves virtuts. Planes pretén aïllar el delinqüent de tota aura mística que li pogués atribuir la població barcelonina, ja que no es tractava d’un pistolero amb voluntat de transcendir, ans d’un criminal perillós, qui vivia apartat de la societat i presumia de la *vanitat*⁷⁵ que posteriorment acabaria amb la seva vida.

El títol de l’article, “A l’entorn d’un reportatge”, és una clara mostra de la voluntat metaperiodística de l’autor. Durant l’entrevista al Cèntim, Planes detalla la metodologia que ha seguit per accedir a un criminal de qui tothom desconeix la seva ubicació. D’especial rellevància és la introducció del terme de la *paraula d’honor*, amb el qual Planes fa referència a allò que els pistolers troben imprescindible a l’hora de concedir entrevistes; la confiança. Per consegüent, l’autor no fa públic l’amagatall de Palacios, amb l’objectiu que aquest concedeixi una entrevista sincera i transparent, car prefereix accedir a la informació de manera directa i no via de les versions adulterades de la policia.

La voluntat metaperiodística d’*Els Gàngsters de Barcelona* va ser un dels trets més representatius de la secció. A “Un assassinat i els seus misteris”, publicat a *El be Negre* el maig de 1936, l’autor desenvolupa un altre element característic del periodisme d’investigació, els confidents. Mitjançant un to irònic i constants jocs amb el llenguatge, analitza les dificultats de trobar informants que no tinguin pànic de ser descoberts pels criminals, puix la majoria es comunicaven amb ell emprant llenguatge críptic i no donant informació completa respecte a la seva identitat. D’aquesta manera, Planes narra com es reuneix amb una figura del govern (de qui no pot donar cap detall) que no li dona cap informació directa, i tot el que diu és mitjançant un llenguatge tan críptic que desencadena en una conversa satírica i absurda⁷⁶.

Mentre “Un assassinat i els seus misteris” tracta la criminalitat des d’una òptica despreocupada i satírica, “El crim d’ahir” l’aborda amb una mirada molt més crítica i

⁷⁵ “És desesperant! L’únic ressort que mai no falla per a moure els homes, és la vanitat. Sempre la vanitat!... Ves per on la vanitat podria acabar de perdre un home!” (“A l’entorn d’un reportatge” *La Publicitat*, 19-7-1934).

Veure annex, entrada 75.

⁷⁶ Veure annex, entrada 76.

transcendental. Publicat el 29 d'abril de 1936, l'article pretén relacionar el pistolerisme amb la situació política del moment, prenent l'assassinat de Miquel Badia com a pretext. L'autor sostenia que el crim organitzat s'estava venjant dels polítics que defensaven l'ordre civil de Catalunya, essent Miquel Badia el màxim exponent. Planes cataloga l'assassinat del cap de la comissaria com un atac directe al catalanisme polític, i anima als cossos policials a actuar amb urgència. D'aquesta manera, sostenia que el pistolerisme havia deixat de ser un assumpte exclusivament social i l'eleva a una qüestió política. Els delinqüents de major renom ja no actuaven per enriquiment econòmic, sinó que ho feien emparats per organitzacions amb poder administratiu que pretenien desestabilitzar la Generalitat des de les corts espanyoles. Per Planes, l'assassinat de Badia⁷⁷ no era un crim més, sinó una declaració d'intencions de la FAI, que pretenien assaltar el govern mitjançant el terrorisme.

Els gàngsters de Barcelona va suposar un impàs a la carrera de Josep Maria Planes. La proposta literària retòrica i ornamentada de *Les Nits de Barcelona* i *Imatges* havia quedat subordinada a la candent actualitat i la responsabilitat periodística d'esbrinar els secrets més inaccessibles per la societat. Planes va revolucionar la premsa de successos catalana amb un periodisme d'investigació fidel a la veritat i, alhora, assequible pel públic generalista tan ampli amb què comptava *La Publicitat*. En un ambient de màxima polarització politicosocial, Planes va ser el flagell d'alguns dels grups més perillosos que actuaven a la capital catalana, tot sense renunciar a la seva *vis* còmica i tenint un impacte considerable al marc social del moment. Coherent i ferm, però, alhora, transparent i metodològic, Planes va assolir una quota de popularitat extraordinària amb *Els gàngsters de Barcelona*, fet que va guarnir-lo amb el reconeixement de tots els seus companys i el de periodistes posteriors.

I és que en aquells anys convulsos no era fàcil practicar el mite periodístic de l'objectivitat. Quan es mata pels carrers, toca posicionar-se i fer un periodisme d'investigació ben fet. Això és el que li devem a Josep Maria Planes. (Moret, 4-7-2002)

9. Política

L'any 1936, els articles de Planes derivarien cap al comentari polític. Si bé és cert que el to despreocupat va ser un dels trets més representatius del periodisme del manresà, als articles de caràcter polític no es percep amb tanta claredat. La seriositat i la consciència social van substituir en gran mesura els comentaris enginyosos i la sàtira, fet que reforça el compromís social que caracteritzaria l'obra tardana del cronista. Per Planes, el periodista tenia l'obligació professional i col·lectiva d'expressar el seu parer polític sense por de patir represàlies, fet que

⁷⁷ Veure annex, entrada 77.

el va impulsar a adoptar una postura molt crítica envers alguns sectors de la política del moment. D'acord amb Planes, el periodista era la veu principal de la consciència col·lectiva, per tant, havia de posicionar-se amb fermesa respecte als tòpics de caràcter social; expressar la seva opinió, encara que fos crítica, no era un dret del periodista, sinó una obligació⁷⁸.

Membre reconegut d'*Acció Catalana*, Planes va reivindicar el catalanisme, la democràcia i l'autonomia nacional de manera pública⁷⁹. Amb això en compte, no és d'estranyar que els seus atacs tinguessin com a destinataris polítics del bàndol nacional i personalitats qui ell considerava que atemptaven contra la catalanitat i la democràcia. Entre els més notables hi havia alts càrrecs de la FAI i polítics, nacionals i estatals, que pretenien prendre el poder per mitjà de les armes o emprant discursos antagònics als valors del cronista⁸⁰.

Una de les figures amb les quals Planes va mostrar-se més crític va ser el líder del partit republicà radical; Alejandro Lerroux García. Observant els bons resultats del partit durant la candidatura per Barcelona, el cronista va publicar l'article "Sense dubtar" el dia 30 de gener al diari *La Publicitat*. Aquest consistia en un atac contundent contra les polítiques demagògiques del polític andalús, a qui va introduir com *l'heroi de l'estraperlo* de manera satírica. Aquest article no pretenia únicament ridiculitzar la polèmica figura de Lerroux, ans el seu objectiu era generar una postura prudent entre els catalanistes respecte a les populistes propostes del partit. Setze dies més tard, a l'article "Catalanisme i Lerrouxisme", el manresà va fer públic el seu segon, i més extens, atac a la figura de Lerroux⁸¹. A les vespres del dia de les eleccions per Barcelona, Planes confecciona una detallada oposició entre aquells partits catalanistes i els anticatalanistes, dins dels quals inclou els republicans radicals. Planes pretén desvincular el personatge de Lerroux del sentiment català col·lectiu i acostar-lo a la política estatal violenta, tot evidenciant la pobresa del seu discurs i manifestant la por que li generava l'alça dels partits que empraven estratègies de desprestigi a Catalunya per obtenir vots.

Després de la victòria esquerrana a les urnes, el cronista va tornar a posar el focus en els grups revolucionaris i els pistolers de la FAI. La principal diferència entre els anarquistes de l'any 1936 i els contemporanis a *Els gàngsters de Barcelona* residia en el fet que els darrers aspiraven a posicionar els seus representants a càrrecs polítics d'influència, mentre que els de l'any 1936 ja ho havien assolit. La voluntat de Planes, doncs, ja no era desmuntar les fal·làcies que permetien a aquests grups actuar amb impunitat col·lectiva, sinó evidenciar els lligams que havien forjat amb els partits extremistes.

⁷⁸ Veure annex, entrada 78.

⁷⁹ Veure annex, entrada 79.

⁸⁰ Veure annex, entrada 80.

⁸¹ Veure annex, entrada 81.

Aquesta inquietud s'aprecia de manera clara a l'article del 16 d'abril titulat "El Feixisme". En aquest, Planes no versa sobre el catalanisme com havia fet en la majoria dels seus articles polítics, sinó que posa en valor la democràcia i adverteix dels perills que els corrents totalitaris europeus poden portar a la població. En primera instància, relaciona l'alça dels pistolers a la ciutat de Barcelona amb l'alça del feixisme, sostenint que la deriva violenta dels grups revolucionaris ha desembocat en els seus membres afiliant-se a partits feixistes com *La Falange*. Seguidament, Planes exposa als lectors les precàries condicions de vida en què vivien els italians, els quals ja eren governats per un règim dictatorial. El manresà fa èmfasi en els impostos abusius als petits comerços i els assassinats públics s'havien convertit en el dia a dia dels romans, i com la censura no permetia cap mena de protesta o discurs dissident. Finalment, emmiralla les posicions d'Espanya i Itàlia, per Planes, el feixisme de la *Falange Española*⁸² no tenia cabuda al pla estatal i nacional, i va emprar la informació que li arribava de confidents italians per carregar de manera pública contra aquest corrent polític.

La constant associació entre la FAI i la violència va causar disconformitat entre els cercles anarquistes, coneixedors dels repetits atacs que Planes dirigia envers les seves opinions polítiques. Després de la publicació de l'article "El crim d'ahir", el manresà va ser objecte de crítica a l'edició del 31 d'abril de la revista *Solidaridad obrera*⁸³. El mitjà anarquista va retratar Planes com un mal periodista, puix defensava la implicació de membres dels grups revolucionaris en l'assassinat dels germans Badia, fet que ells negaven contundentment. Seguidament, el mitjà va carregar contra la seva persona i els seus ideals, car consideraven que el manresà discriminava les classes treballadores, a les quals percebia com a simples delinqüents. A manera de rèplica, el dia següent Planes publicà l'article "Resposta a la Soli". En aquest, el cronista ridiculitzava la revista anarquista (notem com empra el diminutiu *Soli* de manera despectiva) i desmentia totes les acusacions que havien dirigit a la seva persona.

Planes desplega un enorme coneixement de les matèries periodística i argumental en aquesta resposta. Es reafirma en l'acusació a la FAI respecte al cas dels germans Badia, i desmunta de manera sublim els arguments de *baixa demagògia*⁸⁴ que els revolucionaris empraven per atacar-lo. Primer nega qualsevol animadversió envers les classes treballadores, puix ell mateix se'n considera un. En segon lloc, afina la seva acusació als assassins, descartant que hagués sigut tota la FAI qui hagués dut a terme el crim, sinó uns pocs integrants a qui ell denomina *els que es donen per al·ludits*. En última instància, descarta contundentment cap

⁸² Veure annex, entrada 82.

⁸³ Veure annex, entrada 83.

⁸⁴ Veure annex, entrada 84.

mena de discriminació cap a les classes treballadores, i evidència la pobra argumentació que caracteritzava els discursos dels revolucionaris.

En aquesta resposta, el cronista no escapa de les amenaces i atacs revolucionaris, sinó que es defensa i els enfronta de manera pública. El periodisme, d'acord amb Planes, havia de ser lliure i no doblegar-se davant les pressions externes, independentment de les repressàlies que això comporti «*Soc un periodista que potser cometo la imprudència de dir en veu alta el que el noranta per cent dels catalans diuen en veu baixa. Nombrosos amics se m'acostaren ahir per dir-me que aquesta franquesa em pot costar cara*» (“Resposta a la Soli” *La Publicitat*, 1-5-1936).

Les constants amenaces i atacs no eren quelcom adreçat exclusivament a Josep Maria Planes, sinó que eren un assumpte molt estès arreu del país. Malgrat que els partits democràtics liberals havien assolit el poder, seguien sent incapaços de plantar cara als grups violents feixistes i anarquistes, fet que va donar pas al que Planes va anomenar *La política de la por*. En l'article homònim del dia 17 de juliol, el manresà va expressar de manera crítica els principals factors que havien dut Catalunya a passar per aquesta situació. Concretament, va posar el focus en la incapacitat del govern per exercir justícia amb contundència, puix sostenia que la inexperiència política havia generat un clima d'inseguretat que afavoria els corrents extremistes. Planes s'adreça directament al govern de manera pública per incitar-los a exercir una justícia que ell percebia com a insuficient i feble, puix la falta d'ambició legislativa havia permès l'alça del pistolisme. “La política de la por”⁸⁵ és un article amb una marcada intenció; animar als polítics i periodistes catalanistes a combatre la revolució des de la posició de poder que la democràcia els havia donat.

Aquell mateix 17 de juliol, Manuel Brunet publicà un article a *La Veu de Catalunya* en què evidenciava de manera notable la por dels periodistes d'esquerres a l'hora d'expressar la seva opinió política a escala pública. Brunet, per tant, no concordava amb la contundència mediàtica envers els grups extremistes que Planes havia defensat en l'article del dia anterior, i adoptava una postura molt més distant i meditada entorn aquesta matèria. El dia següent, el 18 de juliol, Planes va fer pública una resposta directa titulada “L'anarquista de La Veu”, en la qual qualificava la postura de Brunet com a *covard*. Així doncs, refuta els arguments de Brunet i el retrata com algú llunyà al seu ideal periodístic, ja que la censura voluntària no corresponia amb el model de periodisme pel qual va apostar durant la seva trajectòria⁸⁶.

⁸⁵ “*Legalment, constitucionalment, el poder és nostre. Fa just cinc mesos que les masses populars legitimaven, d'una manera que no donava lloc a dubtes, aquest mandat. Ara sols és qüestió d'exercir-lo amb totes les conseqüències*” (“La Política de la por” *La Publicitat*, 17-7-1936)

⁸⁶ Veure annex, entrada 86.

L'últim article de Josep Maria Planes fou "Nit de Vetlla", publicat el dia 19 de juliol a *La Publicitat*. Assabentat del cop d'estat militar fallit del dia 17 de juliol, Planes expressa la seva preocupació envers la imminent Guerra civil. És notable la preocupació i la incertesa que la situació genera a un Planes de vint-i-nou anys, fet que correspon a la *vetlla* que titula l'article. El jove cronista afronta una situació accentuadament desfavorable per la defensa del seu ideari, ja que, en cas de la derrota republicana, era conscient que la censura investiria, com a mesura de repressió, contra el catalanisme i el periodisme lliure. Planes empra la *vetlla* fruit de la incertesa per expressar els dubtes de cara al futur incert, quelcom apreciable en el to assertiu de l'article i les diverses expressions que empra per fer referència a les incògnites que l'han abordat durant la nit «*Ningú no pot preveure què sortirà d'aquesta terrible convulsió. ¿on anirà a parar?*» ("Nit de vetlla" *La Publicitat*, 19-7-1936)

Un cop ha adreçat les inquietuds, Planes assenyala els partits no democràtics com a culpables de la guerra, a qui fa totalment responsables⁸⁷. Finalment, fa una crida a tota la població per defensar els valors catalanistes i democràtics, remarcant tot allò que està en joc en cas d'una victòria del front nacional «*Hores històriques per a Catalunya i la seva llibertat*» «*Ens hi juguem la llibertat de la pàtria. Els enemics de la República són els nostres enemics*». Planes tanca l'article amb la clàusula «*Ara més que mai: Visca Catalunya! Visca la República!*» (*La Publicitat*, 19-7-1936), provant que, davant la latent amenaça dels grups afins al front nacional, ell estava disposat a dur els seus ideals fins a les últimes conseqüències.

10. Mort i posteritat

La nit del 24 d'agost de 1936, Planes es trobava refugiat al pis de Mercè Devesa, companya de Josep Maria de Sagarra i amiga del manresà. Després de sortir al balcó, uns joves van veure'l des del Carrer Muntaner i van comunicar a les autoritats que hi havia algú ocult en aquell pis. Aleshores, un escamot va entrar a la casa i, sorpresos, van trobar una de les veus més crítiques envers l'anarquisme i el feixisme. Planes va ser assassinat de set trets aquella mateixa nit, a la carretera de l'Arrabassada.

No es pot dir pas que la seva mort fos un fet totalment inesperat. La seva denúncia pública als grups radicals i els avenços duts a terme al cas d'assassinat dels germans Badia, van situar-lo com un dels blancs principals dels extremistes. Ell mateix era conscient de la voluntat persistent d'eliminar-lo del marc periodístic via qualsevol mitjà, fet evidenciat per l'article "Amenaces de mort"⁸⁸, en què adreça directament aquesta qüestió.

⁸⁷ "Caigui tota la responsabilitat, la terrible responsabilitat del que pugui esdevenir, sobre aquests folls que en nom de l'Espanya derrotada a les urnes, volen implantar la dictadura dels señoritos, la dictadura anticatalana." (*La Publicitat*, 19-7-1936)

⁸⁸ Veure annex, entrada 88.

El fet d'estar en el punt de mira de la FAI i els franquistes va obligar-lo a adoptar un baix perfil social i a estar en constant moviment. El risc que els extremistes arribessin a conèixer la seva ubicació va portar-lo a refugiar-se al mas Planes durant uns dies, posteriorment al pis de Francesc Fontanals i, finalment, al pis del carrer Muntaner on seria descobert. El seu entorn més proper era conscient del perill que comportava la crònica política dissident, però mai havien sospitat que pogués acabar aquell desenllaç⁸⁹.

La mort de Josep Maria Planes va suposar un gran daltabaix pel periodisme patri, car va deixar un enorme buit dins del periodisme crític i lliure. Set trets posaven fi a una breu, però excelsa carrera de dotze anys de periodisme net i rigorós. Durant els dies posteriors, els principals diaris del país van publicar esglaonadament les esqueles de la seva mort. Aquestes eren breus i poc detallades, segurament per por a patir represàlies similars⁹⁰.

11. Conclusions

Amb paraules Joaquim Aloy, podem descriure Josep Maria Planes com «*la modernitat i la renovació periodística de l'edat d'or del periodisme català*» (Aloy, 2007). Original i polifacètic, va defensar els seus ideals via una proposta periodística insòlita i creativa. Ocupant càrrecs de director i cronista, mai va deixar de banda les seves inquietuds artístiques en cap dels seus projectes, fet que va dotar-lo d'un suport popular massiu i el reconeixement dels seus contemporanis. Sempre vinculat amb els *asos* culturals; Sagarra, Carner, Montero, Samitier o Pujols, va ser qui va donar les primeres oportunitats als grans talents que prendrien posicions d'influència al panorama periodístic dels anys posteriors; Polo, Arquimbau, Baptista Claret, etc. Especialment admirable fou la seva capacitat d'infondre imatges literàries als lectors. Planes pretenia analitzar tots els estaments i racons del país a través d'una òptica moderna i reivindicativa, talment que aquells qui llegissin els seus articles tinguessin una cosmovisió completa de la societat del moment.

Planes va declarar al comentari inicial de la Volta de 1935 que pretenia adoptar el rol de *turista literari*, però aquest paper ja l'havia adoptat en les seccions anteriors. Sota el paraigua d'*El Pla de Bages*, ell era l'encarregat de capturar la modernitat de Barcelona per acostar-la als manresans. *Crònica de Barcelona* va immortalitzar l'ascens cultural de la capital catalana a cop de propostes inèdites a les lletres pàtries, tot sense descuidar l'estil directe i l'exposició clara de les premisses principals. *Les Nits de Barcelona* van infondre llum a un món, fins

⁸⁹ Veure annex, entrada 89

⁹⁰ Veure annex, entrada 90.

aleshores, desconegut pel gruix de la població barcelonina. L'onirisme, la varietat de registres emprats i les insòlites històries que el cronista vivia amb *La Penya* van donar pas a un plànol que encapsulava la idiosincràsia d'una ciutat moderna durant el dia i la nit. Amb el projecte d'*Imatges*, va sobrepassar les pretensions exclusivament literàries, apostant per un gènere, el reportatge fotogràfic, que històricament havia comptat amb molt poc conreu a Catalunya. Abans de 1935, Planes ja havia desplegat una riquesa artística que transcendia els assumptes estrictament literaris; les cròniques de *La Volta*, doncs, suposaven un pretext més per continuar experimentant amb formats i temàtiques.

Pare del periodisme d'investigació català modern, va assentar les bases de la crònica de successos amb disseccions minucioses que eren compartides de manera clara i contundent als lectors. El cronista va agitar l'entorn delinqüencial barceloní discriminant les veritats de les mentides al cas dels germans Badia i la incerta percepció de les F.A.I. Simultàniament, va explorar el camp del metaperiodisme, exhibint una metodologia periodística rigorosa i posant en valor una profunda autoconsciència professional. El seu compromís amb la societat va conduir-lo a endinsar-se en el camp de la política, adoptant una postura més crítica i colpadora. Planes, junt amb altres autors, va encapçalar l'articulisme d'esquerres previ a l'esclat de la Guerra Civil. La seva popularitat va actuar també com a condemna, car les principals organitzacions dissidents als seus ideals van situar-lo a l'altra banda de múltiples atacs i amenaces de caràcter divers. Malgrat això, la seva fermesa ideològica i el seu compromís laboral van menar-lo a seguir escrivint fins a la seva enunciativa mort, sempre fidel als seus ideals i sota el fonament *no faltar a la veritat*.

En definitiva, no es pot considerar a Josep Maria Planes com, únicament, un periodista. Si bé és cert que seguia la rigorosa metodologia que exigeix l'ofici i escrivia pels mitjans tradicionalment associats a aquesta disciplina, la seva voluntat, un cop ja ocupava una posició de renom dins del marc català, va ser transcendir-lo. La figura de Planes va suposar un impàs entre el periodisme convencional i una nova generació que va irrompre amb idees fresques i una visió totalment renovadora de la professió. Planes no fou, únicament un periodista, fou, amb paraules seves, un *turista literari* i algú *que no tenia altra ambició que ésser útil al seu país*. Fou qui va acostar la modernitat arreu de Catalunya durant els anys vint i trenta, va descobrir els recintes més emblemàtics de la Barcelona de l'època, va dotar de prestigi literari a la premsa esportiva catalana, el principal flagell dels delinqüents de la ciutat comtal i la veu

que expressava les opinions que Catalunya havia de reprimir durant l'esclat de la guerra. Josep Maria Planes i Martí fou tot això, i molt més, en escassos vint-i-nou anys de vida.

12. Bibliografia⁹¹

Aloy, Joaquim. *Biografia Josep Maria Planes*. Memoria.cat, 2007.
<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/biografia/>

Arquimbau, Rosa Maria. “Els gitanos a Barcelona” *Imatges*, 27-8-1930.
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342759

Associació d'escriptors en llengua catalana. Entrada *Francesc Pujols 1882-1962*. *Biografia*.
<https://www.escriptors.cat/autors/pujolsf/biografia>

Associació d'escriptors en llengua catalana. Entrada *Irene Polo 1908-1942*. *Biografia*.
<https://www.escriptors.cat/autors/poloi/biografia>

Associació d'escriptors en llengua catalana. Entrada *Rosa Maria Arquimbau 1909-1992*. *Biografia*.
<https://www.escriptors.cat/autors/arquimbaurm/biografia>

Ballesta Senabre, Marta. “L'assassinat de Josep Maria Planes, pioner del periodisme d'investigació” *Betevé*, 20-6-2022.
<https://beteve.cat/va-passar-aqui/pioner-periodisme-investigacio-assassinat/>

Benito, Marian. “El mítico Moulin Rouge nos destapa sus secretos”. *La Razón*, 5-8-2024.
https://www.larazon.es/cultura/teatro/mitico-moulin-rouge-nos-destapa-sus-secretos_2024080566b039c34d41750001960453.html

Besa, Ramon. “Esport amb Majúscules” *El País*, 8-11-2007
https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/02/027_esport-amb-majuscles.pdf

Brunet, Manuel. “La tristesa dels escriptors esquerrans” *La Veu de Catalunya*, 17-7-1936
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1270983

Buzzati, Dino. Comentari de *Il giro d'Italia 1949*. *El Corriere della Sera*, 11-6-1949.
 Fragment extret de Fornet, Óscar. “La crónica que no será” *El Mundo*, 18-5-2009.
<https://www.elmundo.es/elmundodeporte/2009/05/18/ciclismo/1242634406.html>

Capdevila, Jordi. “El periodisme temerari de Josep M. Planes” *Avui*, 24-2-2002.
https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/02/032_plane-s.-article-avui030.pdf

Capdevila, Llorenç. “Més Planes que mai”. *Regió 7*, 3-5-2008.
<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles-sobre-jmp/mes-planes-que-mai/>

Casas i Galobardes, Gabriel. 1-4-1930. Imatge disponible a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

<https://calaix.gencat.cat/handle/10687/331063>

Casasús, Josep Maria. “El vessant esportiu del periodisme polifacètic i entusiasta del dissortat Josep Maria Planes”. *Cultura*, número 64. 1990. https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/02/017_el_vessant_esportiu.pdf

Castellanos, Jordi. “El districte cinquè i la novel·la catalana dels anys trenta”. *Els marges*, número 26. 1982. <https://raco.cat/index.php/Marges/article/view/108228/157837>

Centre d'Estudis i Documentació G. K. Chesterton. *Chesterton a Catalunya*. Dirigit per Carbonell i Rodés, Josep. En col·laboració amb Universitat Ramon Llull. <https://cedgkchesterton.cat/lhome-que-fou-g-k-chesterton/g-k-chesterton-a-catalunya/>

Cerdà, Manuel. “Charleston: el baile de los felices años 20” 16-1-2014. <https://musicadecomedica.wordpress.com/2014/01/16/charleston-el-baile-de-los-felices-anos-20/>

Clark, Josh. “Vu Magazine: Photos, Robots and Cutting-Edge Design”. *Big medium*, 19-2-2009. <https://bigmedium.com/ideas/vu-magazine.html>

Cuyàs, Manuel. “El fang i la pols”. *El Punt*, 24-10-2007. https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/05/023_El-fang-i-la-pols.pdf

De Sagarra, Joan, “La horma de mi sombrero. Josep Maria Planes”. *El País*, 3-5-1998. https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/03/015_josep-maria-planes.-joan-de-sagarra.pdf

De Segarra, Joan. “Nits de Barcelona”. *El País*, 25-3-2001. <https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles-sobre-jmp/nits-de-barcelona/>

De Toulouse-Lautrec, Enri. *Moulin Rouge*. 1895. Institut d'art de Chicago.

Dòria, Sergi. “Els cent vuitanta dies de Josep M. Planes a Imatges” *Trípodos*, número 20. 2007. https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/02/004_els_cent_vuitanta_dies_de_josep_m_planes_a_imatges_sergi_doria.pdf

El Be Negre: setmanari satíric, 1931-1936. *Biblioteca virtual de premsa històrica*. En col·laboració amb el Govern d'Espanya. https://prensahistorica.mcu.es/es/publicaciones/numeros_por_mes.do?idPublicacion=6075

El Pla de Bages, 19-6-1909. Digitalitzat al portal web *Trencadis*.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba121837/document_list?type=Diari-i-revista&doc=243752&page=1&query=

Enciclopedia.cat. Entrada *El lerrouxisme*.
<https://www.enciclopedia.cat/historia.-politica-societat-i-cultura-dels-paisos-catalans/el-lerrouxisme>

Enciclopèdia.cat. Entrada *Emili Vendrell i Ibars*.
<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/emili-vendrell-i-ibars>

Enciclopèdia.cat. Entrada *Jaume Pahissa i Jo*.
<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-de-la-musica/jaume-pahissa-i-jo>

Enciclopèdia.cat. Entrada *Joaquim Montero i Delgado*.
<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/joaquim-montero-i-delgado>

Enciclopèdia.cat. Entrada *Josep Maria Planes i Martí*.
<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/josep-maria-planes-i-marti>

Enciclopèdia.cat. Entrada *Marià Cañardo i Lacasta*.
<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/maria-canardo-i-lacasta>

Enciclopedia.cat. Entrada *Miquel Badia i Capell*.
<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/miquel-badia-i-capell>

Enciclopèdia.cat. Entrada *Rafael Moragas i Maseras*.
<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/rafael-moragas-i-maseras>

Entrevista amb Baptista Claret, Joan. *Regió 7*, 15-12-1984. Digitalitzat al portal web *Civtat*.
http://www.civtat.cat/claret_joan_baptista.html

Escofet, Jordi. “Irene Polo, una professional del periodisme durant la República” *Betevé*, 7-1-2025. <https://beteve.cat/va-passar-aqui/irene-polo-periodisme-republica/>

Farreras, Francesc i Planas, Joan. *Farreras-Planas*. Epistolari digitalitzat per Aloy, Joaquim. *Memoria.cat*. 1970-1977.
<https://www.memoria.cat/farreras-planas/epistolari-francesc-farreras-duran-joan-planas-marti/2-22-01-1971-farreras-planas/>

Felipó, Ramon. “El propietari de Berga, Josep Planes i l'Excelsior” *Regió7*, 21-8-2021.
<https://www.regio7.cat/opinio/2021/08/21/propietari-berga-josep-planes-i-56407302.html>

Finestres, Jordi. *Els Gàngsters de Barcelona*. Proa, 2002

Finestres, Jordi. “Josep Maria Planes, el reporter calidoscòpic”. *Trípodos*, número 20. 2007.
https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/03/003_josep_maria_planes_el_reporter_calidoscopic_jordi_finestres.pdf

Finestres, Jordi. “Set trets al periodisme català”. *Sàpiens*, núm 58. 9-2007
<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/05/Set-trets-a-l-periodisme-catala-lexecucio-de-Josep-Maria....pdf>

Foix, Lluís. “Planes, liberal y cosmopolita”. *La Vanguardia*, 8-11-2007.
<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles-sobre-jmp/planes-liberal-y-cosmopolita/>

Gallén, Enric. *Joaquim Montero Delgado*. Institut del teatre, 2017.
<https://publicacions.institutdelteatre.cat/ca/enciclopedia-arts-esceniques/pld5/joaquim-montero-delgado>

García, Luís. “Publican un epistolario inédito entre Farreras i Duran y Joan Planas”. *La Vanguardia*, 14-1-2018.
<https://www.lavanguardia.com/politica/20180114/447037672/publican-un-epistolario-inedito-entre-farreras-i-duran-y-joan-planas.html>

Grífol Porta, Gabriela. “Marià Cañardo, el ciclista que va popularitzar l’expressió *Quin Cañardo*” Betevé, 28-6-2023.
<https://beteve.cat/va-passar-aqui/maria-canardo-llegenda-ciclisme/>

Guansé, Domènec. “Record d’en Planes”. *La Publicitat*, 26-8-1937.
<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles-sobre-jmp/record-den-planes/>

Guillamon, Julià. “Quines hores d’anar pel món”. *La Vanguardia*, 31-10-2007.
<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles-sobre-jmp/quines-hores-danar-pel-mon/>

Hernández, Sergi. “‘El Be Negre’, el setmanari més satíric de Barcelona” Betevé, 15-7-20204.
<https://beteve.cat/va-passar-aqui/va-passar-aqui-el-setmanari-mes-satiric/>

Hidalgo, Manuel. “Dino Buzzati: un toque de fantasía” *El Mundo*, 3-4-2018.
<https://www.elmundo.es/cultura/literatura/2018/03/31/5abf6a51ca4741d00a8b45d8.html>

Imatges : setmanari gràfic d'actualitats. 1930. *Arxiu Català de Revistes Antigues*. En col·laboració amb la Biblioteca de Catalunya.
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/consulta/busqueda_referencia.do?campo=idtitulo&idValor=777

Institut d’Estudis Catalans. *Diccionari històric de periodistes catalans*. Entrada *Josep Maria Planes*. 27-8-2020. https://dichpc.iec.cat/periodista_un.asp?id_persona=1131

Institut d'Estudis Catalans. *DIEC2*. Entrada *corresponsal*.

<https://dlc.iec.cat/Results?DecEntradaText=corresponsal&AllInfoMorf=False&OperEntrada=0&OperDef=0&OperEx=0&OperSubEntrada=0&OperAreaTematica=0&InfoMorfType=0&OperCatGram=False&AccentSen=False&CurrentPage=0&refineSearch=0&Actualitzacions=False>

La Il·lustració catalana : se publica cada diumenge, 1880-1917. Arxiu Català de Revistes Antigues. En col·laboració amb la Biblioteca de Catalunya.

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/publicaciones/numeros_por_mes.do?idPublicacion=586

La Publicitat. 1922-1939. Arxiu Català de Revistes Antigues. En col·laboració amb la Biblioteca de Catalunya.

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/consulta/busqueda_referencia.do?campo=idtitulo&idValor=135

La Vanguardia, 27-8-1936. Arxiu històric de la ciutat de Barcelona.

[https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/documents/#!jig\[25\]/ML/74511](https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/documents/#!jig[25]/ML/74511)

Lerroux, Alejandro. "Con el alma en los labios" *La Publicidad*, 9-12-1905.

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1433095

Llort, Lluís. "BCN de nit". *Avui*, 4-4-2002.

<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles-sobre-jmp/bcn-de-nit/>

Martínez, Guillermo. "El anarquismo desconocido: la historia de la FAI tras la leyenda negra" *Diario Público*, 8-5-2021

<https://www.publico.es/politica/anarquismo-desconocido-historia-fai-leyenda-negra.html>

Martos, Carlos. "Moulin Rouge: La Goulue". *Ha!*, 17-10-2020.

<https://historia-arte.com/obras/moulin-rouge-la-goulue>

Memòria.cat. *Documents* Josep Maria Planes i Martí. En col·laboració amb Finestres, Jordi. *Col·lecció personal Jordi Finestres*. <https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/documents/>

Memoria.cat. *La república a Manresa en un click (1931-1936)*. "El Pla de Bages".

<https://www.memoria.cat/república/el-pla-de-bages/>

Memoria.cat. *La república a Manresa en un click (1931-1936)*. Farreras i Duran, Francesc.

<https://www.memoria.cat/república/farreras-i-duran-francesc/>

Memoria.cat. *La República a Manresa en un clic (1931-1936)*. La CNT-FAI.

<https://www.memoria.cat/república/la-cnt-fai/>

Memoria.cat. *La República a Manresa en un clic (1931-1936)*. Torra i Pujol, Josep. <https://www.memoria.cat/república/torra-i-pujol-josep/>

Meneses Fernández, María Dolores. “Aportaciones del metaperiodismo al estudio de la prensa y del periodismo en contextos históricos delimitados. La Transición democrática”. pp 175-191. 16-9-2010. <https://ojs.ehu.es/index.php/Zer/article/view/1650/1434>

Mirador: setmanari de literatura, art i política. 1929-1937. Biblioteca virtual de prensa histórica. En col·laboració amb el Govern d'Espanya. <https://prensahistorica.mcu.es/es/consulta/registro.do?id=6085>

Mones Cazón, Ana. “Irene Polo, la periodista que sacudió la prensa durante la República” *Forbes*, 15-2-2025. <https://forbes.es/forbes-women/615704/irene-polo-la-periodista-que-sacudio-la-prensa-durant-e-republica/>

Moret, Xavier. “Quan mataven pels carrers”. *El País*, 4-7-2002. https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/03/007_quan-mataven-pels-carrers.-xavier-moret.pdf

Padilla, Toni. “50 anys sense Josep Samitier, l'home que va canviar la història del Barça” *Ara*, 4-5-2022. https://www.ara.cat/esports/barca/50-anys-josep-samitier-l-home-canviar-historia-barca_130_4358997.html

Peñarroja Paz, Mar. “Josep Maria Planes: El periodista incòmode” *Regió7*, 5-7-2024 <https://www.regio7.cat/cultures/2024/07/05/manresa-josep-maria-planes-periodisme-omnium-taula-rodona-historia-105094686.html>

Planas i Martí, Joan. *Les Planes de Sant Mateu. Una casa pairal*. Barcelona. Jover, 1969. Fragment extret de *L'etapa manresana de Josep Maria Planes*, pp 6-7. <https://www.memoria.cat/wp-content/uploads/2017/09/ETAPA-MANRESANA-DE-JOSEP-MARIA-PLANES-Aleix-Solernou.pdf>

Planes i Martí, Josep Maria. Epístola a Francesc Macià. *Per al senyor Macià, president de l'Esquerra Republicana de Catalunya*. Gener de 1933 <https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/per-al-senyor-macia-president-de-lesque-rra-republicana-de-catalunya/>

Polo, Irene. “...A la cacera de quatre paraules amb el Sr. Cambó” *Imatges*, 12-11-1930 https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342781

Pons, Marc. “Asesinan a Miquel Badia, el "capità collons" *ElNacional.cat*, 28-4-2023.
https://www.elnacional.cat/es/efemerides/asesinan-miquel-bahia-capita-collons-marc-pons_1015704_102.html

Poquí, Joan. “50 años de la muerte de Samitier, primer gran ídolo barcelonista” *Mundo Deportivo*, 4-5-2022.
<https://www.mundodeportivo.com/futbol/fc-barcelona/20220504/1001797577/50-anos-muerte-samitier-primer-gran-idolo-barcelonista.html>

Redacció de *La Publicitat*. “En l’aniversari de la mort de Josep Maria Planes”. *La Publicitat*, 24-8-1937.
<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articulos-sobre-jmp/en-laniversari-de-la-mort-de-josep-maria-planes/>

Redactor no concretat de *La Publicitat*, “Mala tongada per als gàngsters” *La Publicitat*, 18-4-1934. https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467365

Redactor no determinat de *La Publicitat*. “Solidaridad obrera en amenaza oficialmente” *La Publicitat*, 7-7-1936
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468705

Redactor no determinat de *Solidaridad obrera*. “No somos fieras” *Solidaridad obrera*, 30-4-1936.
<https://www.cedall.org/Documentacio/Prensa%20Libertaria/Soli/19360000/19360430.pdf>

Sáez, Albert. “Quin periodisme en aquella Barcelona”. *Trípodos*, número 12. 2002
<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articulos-sobre-jmp/quin-periodisme-en-aquella-barcelona/>

Salinas, David. “45 años de la muerte del primer crack mediático del Barça” *Sport*, 45-2017.
<https://www.sport.es/es/noticias/barca/muerte-primer-crack-mediatico-barcelona-6014857>

Solernou Puig, Aleix. *L’etapa manresana de Josep Maria Planes*. 2016. Supervistat per Figueres, Josep Maria.
<https://www.memoria.cat/wp-content/uploads/2017/09/ETAPA-MANRESANA-DE-JOSEP-MARIA-PLANES-Aleix-Solernou.pdf>

Solidaridad Obrera, 7-7-1936.
<https://www.cedall.org/Documentacio/Prensa%20Libertaria/Soli/19360000/19360707.pdf>

Tasis, Rafael. “Josep Maria Planes. Un home que no va fugir.” *La Publicitat*, 25-8-1937.
<https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articulos-sobre-jmp/josep-maria-planes-un-home-que-no-va-fugir/>

Toledo, Lourdes. “La veu ferma i desacomplexada de Rosa Maria Arquimbau”. *La Veu*, 3-12-2022
<https://www.laveudelsllibres.cat/noticia/78749/la-veu-ferma-i-desacomplexada-de-rosa-maria-arquimbau>

Trencadís. Entrada *El Pla de Bages*. En col·laboració de la Diputació de Barcelona.
<https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/27545?locale=es>

Vergne, Laurent. “Tour de France - Les Grands Récits - Antoine Blondin, chronique d'un géant du Tour.” *Eurosport*, 19-3-2025.
https://www.eurosport.fr/cyclisme/tour-de-france/2022/tour-de-france-les-grands-recits-antoine-blondin-chronique-d-un-geant-du-tour_sto9038767/story.shtml

Vila, Enric. “Els anys de Pla, Segarra i Co” *Avui*, 13-9-2001.
https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/03/010_enric_vila.pdf

Vilaltella Ortiz, Xavier. “Las mejores citas de Chesterton, una máquina de aforismos en pugna con los progresistas” *La Vanguardia*, 29-5-2024.
<https://www.lavanguardia.com/historiayvida/mas-historias/20240529/9683867/mejores-citas-chesterton-maquina-aforismos-pugna-progresistas.html>

Viquipèdia. Entrada *Blai Padró i Obiols*.
https://ca.wikipedia.org/wiki/Blai_Padr%C3%B3_i_Obiols

Viquipèdia. Entrada *El Pla de Bages*. [https://ca.wikipedia.org/wiki/El_Pla_de_Bages_\(diari\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/El_Pla_de_Bages_(diari))

Viquipèdia. Entrada *Emili Vendrell i Ibars*.
https://ca.wikipedia.org/wiki/Emili_Vendrell_i_Ibars

Wikipedia. Entrada *Antoine Blondin*.
https://en.wikipedia.org/wiki/Antoine_Blondin

Wikipedia. Entrada *Gazette du bon ton*. https://fr.wikipedia.org/wiki/Gazette_du_bon_ton

Wikipedia. Entrada *Lucien Vogel*. https://fr.wikipedia.org/wiki/Lucien_Vogel

Wikipedia. Entrada *Maurice Chevalier*.
https://en.wikipedia.org/wiki/Maurice_Chevalier

Wikipedia. Entrada *Vu (magazine)*. [https://fr.wikipedia.org/wiki/Vu_\(magazine\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Vu_(magazine))

13. Annex

1. Acta del naixement de Josep Maria Planes, signada a Manresa el dia 1 de febrer de 1907 a les deu. Notem com va ser inscrit originalment amb la versió castellana del seu nom, *José María Planas y Martí*, el qual catalanitzaria anys més tard.

218

En la ciudad de Manresa á las *diez*
del día *uno* de *febrero*
de mil novecientos *siete* ante D. *Pedro*
Claret Reguant Abogado, Juez municipal
y D. *Pedro Soler Brillas*
Secretario, compareció D. *José Planas*
Salas, casado, enviducado, de
cuarentiun años de edad,
natural de *S. Mateo de Bages* término municipal
de *L. mismo* provincia de *Barcelona*
domiciliado en *la presente calle de la*
Canal, número veinticinco, piso
tercero, puerta primera con objeto de
que se inscriba en el Registro Civil un *nino* y al efecto
como *padre del mismo* de-
claró: Que *dicho nino nació en casa*
del declarante á las ocho h. y
treinta m. de ayer veintinueve
enero. Que el hijo legítimo
del compareciente. De su mu-
jer D.ª Casimira Martí
Raurich, de veintinueve años de edad
natural de *Castellón de Segura*
provincia de *Sérida* y domici-
liada en *el de su marido.*
Nieto por línea paterna de
D. Juan Planas Robiera.
y de D.ª Rosa Salas Ber-
trán, vecinos de S. Mateo
de Bages; y por la materna
de D. Antonio Martí Talan
y de D.ª Antonia Raurich
Vicari, difuntos, naturales
el primero de S. Mateo de Bages
la segunda de Rinc. la tercera
de Castellón de Segura y la cuar-
ta de Sagardell. Y que al
expresado nino fuere sule-
quecidos los nombres de
José María, Antonio y Raimon-
do.

Número *619.*
Planas y Martí
José María.

(Memòria.cat. Propietat del
Registre civil de Manresa.
1-2-1907)

2. Així descrivia Joan Planas, germà de Josep Maria Planes, el període acadèmic del seu germà a *Les Planes de Sant Mateu*. Una casa pairal: «Era d'una intel·ligència privilegiada, llest, optimista, simpàtic, i dotat d'una desimboltura que li obria totes les portes. Ara, com a

estudiant, fou una calamitat. Els llibres oficials li feien materialment fàstic» (Planas i Martí, Joan, 1969.)

3. Joaquim Aloy feia èmfasi en l'educació autodidacta de Josep Maria Planes a l'apartat de *Biografia* publicat a *Memòria.cat*, publicat l'any 2007; «*Va ser, per tant, una persona autodidacta que va anar forjant-se una cultura vasta i sòlida, que li va permetre realitzar una trajectòria d'escriptor molt brillant. El fet que tingués, a més, una intel·ligència privilegiada va facilitar-li molt les coses*» (Aloy, 2007)

4. El coneixement entorn d'Àngel Guimerà que desplegaria els anys 1924 i 1925 seria un reflex d'això, però especialment remarcable seria el seu interès per la premsa internacional. Gran seguidor del periodisme francès i anglès, el jove Planes va instruir-se en alguns models dels quals prendria una clara inspiració en els anys posteriors, essent els més destacats les propostes estètiques de Lucien Vogel, sobretot les revistes de *Vu* i *Gazette du bon ton*, i els articles del britànic G.K.Chesterton. Joan de Sagarra l'any 1998 traçava una clara relació d'influència entre *Imatges*, projecte cabdal de la carrera de Planes, i els setmanaris francesos. «*La versión catalana del Vu francés - Imatges, 1930 - que lanzara en París, en 1924, Lucien Vogel*» (De Sagarra, Joan. "Josep Maria Planes". *El País*, 3-5-1998)

5. En una entrevista publicada de manera pòstuma a *Regió7*, Claret contextualitzava la irrupció d'un jove Planes dins de l'estructura d'*El Pla de Bages*; «*En aquells temps fer un diari local era una bona escola de periodisme. Tant fèiem una necrològica de compromís -les esqueles mortuòries eren la millor font d'ingressos- que un editorial sobre política internacional*» (*Regió 7*, 15-12-1984)

6. Hi ha constància de vint epístoles entre Francesc Farreras i Duran, diputat per *ERC* al Parlament de Catalunya durant el mandat de Macià, i Joan Planes, germà de Josep Maria Planes. La correspondència entre ambdós inicià l'any 1970 i finalitzà l'any 1977. El fragment citat correspon a la segona carta, datada el 22 de gener de l'any 1971, en la qual es fa una dedicada esmena al cronista manresà.

7. *El Pla de Bages* va ser un diari catalanista i conservador, molt proper *La Lliga regionalista*. Fundat per Leonci Soler i March i Josep Coll i Roca, va ser el diari punter de la capital del Bages entre 1904-1937, desmarcant-se de la competència amb una proposta

moderna que tenia en compte tot el conjunt cultural i social de l'Alt Llobregat. Per la seva plantilla hi passaren noms que més endavant ocuparien posicions de prestigi al marc periodístic català, com Fidel Riu i Dalmau, Manuel Pugès i Guitart, Pere Tarrés i Claret o el mateix Josep Maria Planes. Joan Baptista Claret i Llobet en seria un altre, qui entraria per substituir Planes després del seu trasllat a Barcelona i descriuria així la seva estada al mitjà en una entrevista l'any 1984. «*Tot i que la ideologia del diari, propietat de Joan Selves, era de dretes, conservador i catòlic -de la Lliga- aquella època, amb Francesc Farreras i Duran com a director, era força liberal i combatíu contra la dictadura*» (Regió 7, 15-12-1984)

8. L'article tenia una intencionalitat exclusivament informativa i no es coneix amb exactitud quin va ser el paper de Planes en la seva redacció «*L'objectiu de la qual (La revista) serà el donar a primeres hores de la tarda del dilluns una acabadíssima informació esportiva de Manresa*» (“*Vos, esportista. Com intitolarieu una revista manresana d'esports*” *El Pla de Bages*, 2-7-1924)

9. L'any 1909 ja li havien dedicat una publicació íntegra per certificar l'homenatge que la ciutat va fer a l'autor. En l'article inicial del número del 1909, Leonci Soler, director del diari, deixa constància que l'homenatge no només es devia a la sublim tècnica estilística del dramaturg, sinó que també buscava exaltar els valors que representava. «*És el coronament d'un período de temps que ha conviscut ab vos y vos ab ell a n'el esclat patriòtic y literari de tota la terra catalana, del qual n'heu sigut móstre eminent*» (“*Al poeta i trágic catalá n'Angel Guimerá y Jorge*” *El Pla de Bages*, 19-6-1909)

10: L'article de Planes estava encaixat a la secció *Petites Glosses*, fet que denota la seva posició encara menor dins l'estructura del diari. L'article principal, el qual enuncitava la seva mort, anava signat per Fidel Riu i Dalmau, col·laborador habitual del mitjà amb un gran reconeixement a la premsa catalana.

L'Angel Guimerà és mort!

Acaba de morir l'Angel Guimerà, un dels pocs homes gloriosos que en vida han pogut rebre l'homenatge del seu poble.

Els noms de Guimerà i Catalunya, durant els darrers anys es confonien, car l'obra del gran poeta havia passat de fet a convertir-se en patrimoni espiritual de la nostra terra.

Barcelona que presencià un dia l'enterrament solemne d'aquell gloriós fill de Folgaroles, l'ascinte Verdaguer, viurà avui un altre esdeveniment emocionant en veure passar per darrera vegada pels seus carrers, el cos ert i amortallat de l'autor de «Terra baixa» i «Mar i cel».

Fragment corresponent a la segona pàgina de la publicació del dia 19 de juliol, en el qual Riu i Dalmau comunica el defalliment d'Àngel Guimerà. (Riu i Dalmau, Fidel. “L'Angel Guimerà és mort”. *El Pla de Bages*, 19-7-1924)

11. Les publicacions monotemàtiques d'*El Pla de Bages* van ser un gran espai perquè Planes i altres autors de la jove pedrera del diari tinguessin l'oportunitat de publicar els seus articles. Igual que havien fet amb Àngel Guimerà el 19 de juliol, l'edició del dia 24 de desembre girava únicament al voltant de les vespres nadalenques. Malgrat això, ja es podia percebre l'inici del meteòric ascens de l'encara adolescent Josep Maria, puix el seu article ocupava la primera pàgina del diari i anava immediatament després de l'article principal, escrit per Joan Selves i molt representatiu dels valors cristians que promulgava el diari.

12. «Però, després de tot, hem de convenir que Dickens és el més gran cantor de la llar; a pesar que durant la seva existència no en gaudí, gairebé mai, les seves bel·leses» («Dickens i Nadal» *El Pla de Bages*, 24-12-1924)

13. Joaquim Montero Delgado, 1869-1942, fou un autor i dramaturg d'origen valencià que va desenvolupar el gruix de la seva carrera a Catalunya. L'agost de 1925 acabava d'estrenar la comèdia *A Montserrat* i pretenia estrenar, aquest cop a director escènic, *Déu hi fa més que nosaltres*, de Carles Soldevila. A part de tractar-se d'un dels pioners teatrals a la Catalunya d'inicis de segle, també era un gran valedor de l'ofici periodístic. L'any 1914 fundà la revista de varietats *Monterograff* i el 1932 es consolidaria com a director del diari *La noche*, pel qual Planes escriuria de manera ocasional.

14. El mateix Planes ho narrava així a la introducció:

Nosaltres, no hem pas de dissimular-ho; dúiem l'intent de fer una entrevista amb el senyor Montero. Una entrevista d'aquelles tan enraonades que es comencen preguntant a l'entrevistat el lloc on ha nascut i s'acaben amb això tan tradicional del "no volguérem abusar més de l'amabilitat del senyor, etc, etc." (...) En Montero no us deixa temps per a preguntar. Va dient, va dient, i vos us quedeu palplantat ("En Montero, a Manresa" *El Pla de Bages*, 8-8-1925)

15. L'article en qüestió fou "En l'aniversari de la mort de Guimerà", publicat el 18 de juliol de 1925 a *El Pla de Bages*. Com havia fet a "Guimerà, figura popular", el relaciona estretament amb el catalanisme, però, en aquest cas, posa el focus en la transcendència que la seva obra havia assolit i assoliria de manera pòstuma. Es tracta, doncs, d'una obra d'alabança i reconeixement, en la qual Planes no tracta la seva mort com un assumpte negatiu, sinó com

l'impàs necessari perquè el nom de Guimerà es consolidés entre els autors més influents de les lletres catalanes.

Al nostre entendre, tot el que resta dit no és un obstacle que ennuvoli gens ni mica la glòria d'aquest gran desaparegut. Ell, potser era un mal observador de la vida, però el seu geni artístic, poètic i dramàtic sabé plasmar amb un tan formidable encert la seva visió del món, que la seva obra ha assolit la posteritat. ("Paraules. En l'aniversari de la mort de Guimerà". *El Pla de Bages*, 18-7-1925.)

16. Emili Vendrell i Ibars, 1893-1962 fou un autor i tenor barceloní que va comptar amb un enorme prestigi arreu de l'Estat espanyol, Europa i Sud-amèrica. Membre de la *Companyia del Teatre Apolo de València*, va saltar a l'estrellat amb el moviment de la sarsuela, el qual va dur-lo a fer actuacions a Itàlia, França i Ciutat de Mèxic. L'any 1925, Vendrell ja era una de les veus més reconeixibles del pla estatal, però encara no havia debutat com a autor amb *El mestre Millet i jo* i *El cant*. Una mostra de l'estratosfèrica popularitat del tenor és la presentació que Planes en fa a mode introductori «*L'Emili Vendrell. Cal fer-ne presentació? No, no cal fer-ne la presentació. Precisa la tirallonga elogiosa preliminar de tota la intervui? No, no precisa*»

17. Com bé assenyala Solernou al seu estudi, l'ús de la paraula *corresponsal* no seria del tot acurat, malgrat que el rol de Planes coincidís amb la definició del DIEC2: «*Periodista destinat a cobrir la informació d'una àrea que va des d'una localitat a un conjunt de països i a comunicar a l'agència d'informació o a un mitjà les notícies de fets que hi tenen lloc*» (DIEC2, entrada *corresponsal*). Atenint-nos a aquesta definició, Planes sí que era un corresponsal, però no exercia les tasques que tradicionalment anaven associades a l'ofici. El seu rol, doncs, no era assabentar-se de l'actualitat més candent, sinó actuar com a nexa d'unió artística entre Barcelona i Manresa. Aleix Solernou i Puig així ho afirmava a l'*Etapa manresana de Josep Maria Planes*: «*Planes, no era el corresponsal d'El Pla de Bages a Barcelona, i per tant, l'objectiu que perseguien els seus articles no era informar amb exactitud i precisió sobre les últimes novetats o els darrers fets transcendents que succeïen a la capital del país*» (Solernou, Aleix, 2016. pp. 25-26)

18. Hi ha una gran quantitat de registres que certifiquen l'amistat entre Josep Maria de Sagarra i Josep Maria Planes. Especialment destacables són la dedicatòria que el manresà va

fer a *Nits de Barcelona* i una fotografia en què se'ls veu junts amb altres intel·lectuals prenent una beguda amb actitud despreocupada en un bar de Martorell.

A tu Josep Maria de Sagarra,
el millor poeta de Catalunya,
el millor amic del món,
l'home que es ha engegat
les beceroles literàries, les ali-
mentícies, les bevestibles, les
noctàmbules i tota la resta
de beceroles que donen una
mica de picant i d'interès
a la tristesa d'aquest món.
Amb tot l'afecte
Josep Planes

Foto: Dedicatòria a *Nits de Barcelona* per Josep Maria de Sagarra, en la qual Planes s'hi adreça com «El millor poeta de Catalunya» i «El millor amic del món» (Col·lecció personal Jordi Finestres)

Foto: intitulada. L'home amb barret del final és Josep Maria Planes. Sagarra és qui es troba a l'esquerra de l'home amb barret més proper a la càmera. Els altres són, de dreta a esquerra, Josep Pla, Francesc Pujols i Antoni López i Llausàs. (Casas i Galobardes, Gabriel, 1-4-1930)

19. L'any 2002, Albert Sáez publicà l'article "Quin periodisme en aquella Barcelona" a *Trípodos*. En aquest, analitzava els noms més destacats del periodisme català dels anys vint i trenta i assenyalava *Crònica de Barcelona* com una de les seccions que van iniciar el procés de modernització de la disciplina «*Planes mira la ciutat per descobrir i presentar el món d'aquells anys i llegeix la quotidianitat des del paradigma de la universalitat del moment*» (Sáez, 2002)

20. Gilbert Keith Chesterton, 1874-1936, fou un escriptor multidisciplinari anglès que va destacar pels seus assajos filosòfics, obres narratives i publicacions periodístiques. Entre les seves múltiples aportacions al camp de la literatura, és acreditat com universalment com un dels primers autors que va aconseguir dotar el periodisme de reconeixement artístic. No és, doncs, d'estranyar que Planes mostrés tanta admiració davant d'una figura cabdal del periodisme internacional. La seva visita a Barcelona de 1926 va causar un enorme clamor popular, el qual van anomenar com *chestertonització*. «*Amb l'impuls del mateix Josep M. Junoy -el qui va ser l'amfitrió de la visita-, i des de La Nova Revista, comptant amb l'activa participació de Pau Romeva, s'inicia una campanya de chestertonització*» (Centre d'Estudis i Documentació G. K. Chesterton. *Chesterton a Catalunya*)

21. El metaperiodisme és una disciplina directament derivada del periodisme tradicional. Aquest es desmarca de la seva contrapart arcaica posicionant la disciplina periodística com a objecte d'estudi, no únicament com a mitjà o com a mètode. No es coneix de manera exacta qui va donar inici al fenomen, però María Dolores Meneses Fernández assenyalava Umberto Eco i altres autors italians contemporanis com els seus pioners.

Son unas reglas del juego mediático que exceden los límites confusos entre los espacios realmente informativos y otros tipos de contenidos (a propósito de lo cual Umberto Eco ha publicado varios ensayos, siguiendo la estela de Giovanni Sartori y Furio Colombo). (Meneses Fernández, María Dolores, 2010. pp.178-179)

22. Junt amb França, Alemanya va ser la nació estrangera més tractada a l'obra de Josep Maria Planes. Els primers articles que versen sobre el país teutó són els dos de *Crònica de Barcelona*, als quals va donar-los continuïtat amb publicacions els anys 1934 i 1936. Mentre que la visió del cronista envers la idiosincràsia francesa era d'admiració i acostament, la que

projectava envers Alemanya era totalment discordant, arribant, fins i tot, al rebuig. Malgrat això, Planes es va mostrar com un enorme coneixedor de la política i l'estètica alemanya, de fet, es coneix que va visitar-la com a corresponsal el gener de 1936, on va tenir l'oportunitat de compartir espai amb Adolf Hitler.

Fou, en definitiva, allò que se'n diu una agradable vetllada. Del Führer no n'arribàrem a veure més que les esquenes del tercer rengle dels guàrdies que se l'emportaven. Quan els últims S.S. hagueren desaparegut, un personatge que marxava a la nostra vora digué: – Sabeu per què porta bigoti? – No... – Perquè té el llavi perjudicat (“A dotze metres del Führer” La Publicitat, 25-1-36)

Després de l'adveniment del nazisme, però, el cinema alemany s'ha estancat. Fan només operetes d'una gràcia molt pesada i alguna que altra història que no contradigui l'ortodòxia nacional-socialista. El cinema alemany dorm a la falda de Goebbels (“Amèrica, França i Alemanya. Tres pobles, tres estils” Mirador, 12-7-34)

23. *«Del nostre germanatge espiritual amb França, en pot sortir una cultura perfectament catalana, més moderna, més depurada i de més valor que la que tenim actualment»* (*El Pla de Bages*, 7-8-1926)

24. *«Colossal i formidable. Vet ací la divisa alemanya. Tenien un exèrcit formidable, posseeixen una arquitectura colossal. El colossalisme físic dels alemanys, està en relació directa amb el colossalisme de les seves idees»* (“Alemanya a través del Gambrinus” *El Pla de Bages*, 16-8-1926)

25. L'escepticisme de Planes envers Alemanya quedava exemplificat via de les figures dels marins, els quals quedaven rellevats a una mostra més de la colossalitat teutona que exposaria a “Alemanya a través del Gambrinus” *«Enviant-hi uns homes alts, formidables, molt indicats per aparèixer en una revista, però dels quals ningú ens farà creure que siguin capaç de junyir-se a l'àspera feina, un cop el creuer es trobi en mar lliure»* (“Marins alemanys” *El Pla de Bages*, 8-6-1926)

26. El ball del *Charleston*, originari del sud dels Estats Units, va ser adoptat com una exemplificació més de modernitat per part de Josep Maria Planes. Als articles de “Harry

Wills” i “El rei del Charleston” analitzava com ballarins més brillants del gènere havien assolit una fama massiva arreu del món, per tant, la seva visita a Barcelona era equiparable a la de qualsevol altra celebritat contemporània. Cal notar com, a l'article de l'1 de març de 1927, es compara el ballarí Harry Wills amb el reconegut cineasta Maurice Chevalier, vinculant directament la nova tendència de ball amb la modernitat. «—*Amb molt de gust. Coneix a Chevalier, vostè? Sí, oi?; doncs Harry Wills és el Chevalier del ball. És la caricatura, l'estilització humorística de la dansa. —Deu ésser molt modern això, veritat?*» (“Harry Wills” *El Pla de Bages*, 1-3-1927.)

27. «*Cap allà a les dues de la matinada, quan les bones persones ja fa estona que dormen i les altres estan davant del dilema de si perden o no la nit, comença a reunir-se la penya nocturna de l'Olimpí Bar*» (*El Pla de Bages*, 17-2-1927)

La col·loquialment denominada *Penya*, era el grup que conformaven Santiago Rusiñol, Francesc Pujols, Jaume Pahissa, Rafael Moragues i el mateix Planes, amb l'acompanyament puntual d'altres literats. Aquests acostumaven a gaudir de l'oferta d'oci nocturn que la ciutat ofería sense cap pretensió artística, puix Carner a l'entrevista “Bellafila Cocktail” afirmava que detestava discutir sobre assumptes professionals en moments de distensió. «—*No puc suportar les penyes de literats. La constant discussió d'affers professionals em molesta. Jo voto per una penya de gent trempada...*» (“Bellafila Cocktail” *Mirador*, 16-1-30)

28. Planes tracta l'alba com un element cabdal de la nit, el qual desenvoluparia amb major profunditat a “La Rambla”. «*És qüestió d'anar se'n al llit. En Moragues explica encara la darrera anècdota i tot rient encara, sortiu al carrer. Els tramvies de Gràcies comencen a baixar amb una continuïtat molt significativa*» (“Les matinades a l'Olimpí Bar” *El Pla de Bages*, 17-2-1927).

29 «*¿Què esperen- em vaig preguntar - per a fer servir aquell cartellet que hi ha a la porta: Reservado el derecho de admisión?... S'ha de venir molt de fora per trobar-vos desplaçats en aquella casa*» (“L'Excelsior” *Mirador*, 11-4-1929)

30. «*Posats allà dalt, es fan la il·lusió que no els veuen. Els ferros de la barana representen per a ells el límit material entre una cosa tan vaga i imprecisa com és la moral pública i la moral privada*» (“L'Excelsior” *Mirador*, 11-4-1929)

31. A *Les nits de Barcelona* s'aprecia un constant equilibri entre la decadència i la modernitat. Ambdues conviuen a l'espai nocturn i a ambients com el Districte V o L'Excelsior van estretament relacionades. Cal tenir en compte que la creixent oferta d'oci nocturn era percebuda pel cronista com una materialització de la modernitat barcelonina, per tant, no es pot afirmar, en cap cas, que L'Excelsior fos un local decadent o modern de manera exclusiva, sinó que era una mescla d'ambdues. Aquest equilibri rebria continuïtat de manera sublim a l'article "La llegenda del Districte V", publicat a la revista *Imatges*. En altres articles, la balança es decanta a favor d'una de les parts en qüestió. A "Cafè Catalan" la modernitat era molt més prominent que una decadència pràcticament imperceptible, mentre que "Edèn Concert" és un article molt més proper al decadentisme tradicional.

Ubicat al bell mig de la Rambla, L'Edèn d'una sala d'espectacles que havia caigut en la ruïna econòmica després de la Guerra del Rif. Planes marca aquest esdeveniment com un dels principals indicadors de la revolució cultural barcelonina, puix els soldats havien entrat en contacte amb tropes franceses, i el conflicte havia afavorit la migració a Catalunya des de tots els indrets d'Espanya. L'establiment, doncs, no havia aconseguit adaptar-se a les noves modes; mentre la tendència de consum derivava cap al cabaretisme i l'espectacle flamenc, L'Edèn encara apostava pel tango que triomfava abans de la guerra. El local era, per tant, un símbol de la Barcelona antiga, un indret que resistia el canvi de tendències sota la competència brutal que suposaven els altres establiments de *Les nits*, millor adaptats a la nova societat. L'Edèn, un local ençà grandios, havia caigut en una inevitable decadència.

Avui dia només hi queden cares llargues, un equip de cambrers que pateixen tots del fetge, tres «bis-sonyés» que s'han errat de casa i unes noies tristes i apagades que han posat les darreres il·lusions de la seva vida en treure, qualsevol nit, una d'aquelles nines que hi ha a les vitrines de l'entrada i que els amos rifen ("Edèn concert" Mirador, 1931)

32. Per una banda, Carlota és una dama que havia estat altament valorada al món de l'espectacle barceloní, però amb el pas del temps havia quedat rellevada a un segon pla, puix les dames més joves del local la superen en bellesa i formació. Per altra banda, Planes introdueix a Fray María de la Concepción, un cirabotes que, després d'haver deixat l'ofici de frare, ronda per la Barcelona noctàmbula a la recerca de clients; «*La religió no li va provar; i ara el tenim netejant sabates a l'Excelsior. De tant en tant, si li doneu confiança, entre un cop*

de drap i un cop de raspall, us hi posa quatre idees teològiques. - Però, ¿com és que heu fet un canvi tan radical d'ofici? - li vàrem preguntar un dia. - Quizá la costumbre de estar arrodillado» ("L'Excelsior" Mirador, 11-4-1929)

33. *«Hi ha una infinitat de persones que cultiven una idea dramàtica i brillant a propòsit del què és i deixa d'ésser la vida dels cabarets. Estic segur que tindria una gran desil·lusió. L'Excelsior és un lloc tranquil» ("L'Excelsior" Mirador, 11-4-1929)*

L'alça del cabaretisme i l'espectacle nocturn a la ciutat comtal eren conseqüència directa de la tendència francesa, la qual marcava la moda en aquell moment. El *Moulin Rouge* fou el màxim exponent d'això, un enclavament nocturn ubicat al centre de París que va actuar de cabaret, sala musical i, anys més tard, cinema. Entre finals del segle XIX i inicis del XX, el *Moulin Rouge* va ser un símbol de modernitat que moltes capitals europees van intentar imitar, essent una d'aquestes, Barcelona.

Pintura a l'oli d'Henri de Toulouse-Lautrec titulada *Au Moulin Rouge*, pintada l'any 1895 i dedicada a la icònica sala d'espectacles. La modernitat, doncs, no era únicament una qüestió social o ideològica, sinó que englobava totes les arts. En algunes ocasions, la modernitat urbana precedia l'artística, actuant com a font d'inspiració per dibuixants com Lautrec. (de Toulouse-Lautrec, Enri, 1895)

34. *«L'hora de l'aperitiu és l'hora de la calma, del jazz tocat amb sordina. Hom no té gens d'interès a trencar la rêverie dels il·lustres patricis que seuen en les taules arraconades a la paret» ("Grill de Ritz" Mirador, 1931)*

35 *«A les onze del matí el barri "Xino" ofereix una animació bigarrada i colorida. Les voreres han estat convertides en mercat ambulant de tota mena de mercaderies» ("La Llegendra del districte V" Imatges, 11-6-1930)*

L'interès de Planes envers aquest misteriós barri es pot traçar des de la seva època com a col·laborador a *El Pla de Bages*. A l'article "El districte V i el Passeig de Gràcia", publicat el 9 d'octubre de 1926, Planes contraposa aquells autors que ubiquen les trames de les seves novel·les al Passeig de Gràcia amb aquells que ho fan al Districte V. El reporter es sentia sobtat pel misticisme que envoltava el barri, el qual transcendia el romanticisme tradicional atribuït a la pobresa, la prostitució i els personatges caricaturitzadament populars. Planes pretèn trencar amb aquesta percepció tan estesa entre la població, afirmant que el *Barri Xino* no tenia cap tret distintiu que l'allunyés dels altres barris humils de la ciutat.

Una de dues: o bé la literatura del Districte V té un valor universal o no és una altra cosa que un reflexe de la literatura de barri baix que es fa a tot arreu. Ens sembla que serà més modest i enraonat que ens decanem per la segona d'aquestes possibilitats ("El districte V i el Passeig de Gràcia" *El Pla de Bages*, 9-10-1926)

36. L'any 1982, Jordi Castellanos va publicar a *Els marges* un minuciós estudi sobre l'atracció que els autors contemporanis a Josep Maria Planes sentien pel Districte V. Des de Soldevila fins a Rusiñol, passant per Lluís Montero, Cecília Alonso i Rafael Tasis entre d'altres; el *Barri Xino* va ser un punt d'interès massiu pels literats dels anys vint i trenta. Just Cabot i Rossend Llates, companys de professió de Planes, van adreçar aquest tòpic amb la mateixa intencionalitat del manresà, esbrinar si l'aura de misteri i bohèmia que es veia reflectida a les novel·les es corresponia amb la realitat. «*El curiós del cas, però, és que la novella dels anys trenta té com a lloc comú, constant i insistent, el districte cinquè. No és que els novel·listes catalans s'hagin cregut la imatge truculenta que han fabricat els estrangers. No, no hi ha cap connexió de causa a efecte; ni tan sols no hi sé veure contactes o suggestions*» (Castellanos, Jordi. 1982)

37. «*La Mina, la famosa Mina, ha estat una veritable mina per als cultivadors de la literatura negra del Districte V*» (*Imatges*, 11-6-1930).

38. «*Acabaren per descobrir que el veritable Districte V no té res a veure amb el Districte V. Més, encara: que el Districte V de debò no existeix, perquè es troba en un altre districte...*» ("La llegenda del districte V" *Imatges*, 11-6-1930)

Planes executa un joc de paraules fent referència al fet que, oficialment, el cinquè districte havia passat a ser Sarrià-Sant Gervasi, però la gent seguia anomenant d'aquesta manera el *Barri Xino*. Avui dia, el districte V és conegut majoritàriament com *El Raval*, no obstant això, alguns parlants segueixen referint-s'hi com el *cinquè districte* o com el *Barri Xino*.

39.

Dues fotografies exemplifiquen el contrast entre pobresa i art. A l'esquerra, dos nois qui, en paraules de Planes *s'han llevat de bon matí per vendre una mica de sabó*. A la dreta, un espectacle flamenc al local Los Gabrieles, el qual és descrit com *una escena de pel·lícula*. (“La llegenda del districte V” *Imatges*, 11-6-1930)

40. *Els Gàngsters de Barcelona* seria la secció en la qual Planes desenvoluparia el metaperiodisme en major grau. No obstant això, ja es pot percebre una notable voluntat de tractar qüestions en publicacions anteriors a la icònica secció, com ho és “La llegenda del districte V”. Planes demostra un gran sentiment d'autoconsciència professional en aquest article. La figura del periodista havia obtingut un enorme poder social amb la nova literatura de consum, puix havia deixat de ser un actor més a les lletres catalanes per convertir-se en un generador d'opinió pública. Era comprensible, doncs, que alguns estaments de la societat es mostressin escèptics a l'hora d'oferir declaracions a periodistes.

-Vostès, són periodistes?” “-Si fan una fotografia, sap, jo no hi vull sortir. A la millor, els que tenim família a fora, podem tenir un disgust, si ens veuen retratats en un local d'aquests. No sé si m'entenen el sentit...” (“La llegenda del Districte V” *Imatges*, 11-6-1930)

41. A Catalunya ja hi havia hagut publicacions que fusionaven la fotografia i l'articulisme. Entre els anys 1880 i 1917 *La ilustració catalana*, dirigida per Josep Franquesa i Gomis, va ser la pionera a l'hora de desenvolupar de manera simultània ambdues disciplines en un espai comú. Amb seu a Barcelona, el setmanari publicava una nova edició cada diumenge, destacant per la gran varietat d'imatges i il·lustracions que oferia. Així doncs, no es pot dir que Planes fos el primer a adoptar els models fotogràfics francesos a Catalunya, però sí qui va donar-los continuïtat i renovar-los mitjançant els avenços artístics i literaris producte de la modernitat.

El mateix cronista ho expressava així a l'edició pilot d'*Imatges*. «No entra en les nostres intencions demanar el favor del públic per raons sentimentals. Volem imposar IMATGES pel seu valor, per la seva agilitat, per la seva modernitat» (*Imatges*, edició pilot. 1930)

42. Com el *Pla de Bages* havia fet amb Josep Maria Planes, un cop amb el càrrec de director, el manresà va donar les primeres oportunitats a joves periodistes amb potencial per assolir l'elit de la professió. Qui millor exemplifiquen aquesta tasca de pedrera literària són Irene Polo i Rosa Maria Arquimbau, les quals tenien escassos vint-i-un anys durant l'emissió d'*Imatges*. Per una banda, Polo ja havia sigut cap de publicitat a la productora francesa *Gaumont*, encara en actiu avui dia. Per altra banda, Arquimbau ja havia signat alguns articles a *Juventut catalana* i *La dona catalana*. El fet de ser dones (cal recordar que estem a inicis de 1930), no va impedir a un també joveníssim Planes reconèixer el potencial periodístic d'ambdues escriptores, les quals van veure en *Imatges* un trampolí per donar impuls a les seves brillants carreres.

Fotografia anterior: pertanyent al reportatge “Els gitanos de Barcelona”, publicat a *Imatges* el 27 d'agost de 1930. A part d'una sublim tècnica, la jove Arquimbau ja començaria a mostrar inquietuds per retratar els sectors més desfavorits de la societat, tret notable en el seu periodisme compromès i punyent. (“Els gitanos a Barcelona” *Imatges*, 27-8-1930)

Fotografia de l'esquerra: corresponent al reportatge “...A la cacera de quatre paraules amb el Sr. Cambó”, publicat a *Imatges* el dia 12 de novembre de 1930. En aquesta, apareixen el president Francesc Cambó amb Irene Polo, qui havia aconseguit una conversa en exclusiva amb el polític. (“...A la cacera de quatre paraules amb el Sr. Cambó” *Imatges*, 12-11-1930)

43. Maurice Chevalier, 1888-1972, fou un actor, director i cantautor francès. L'any 1930 ja havia assolit quotes massives de popularitat gràcies a l'estrena de *The love parade* l'any anterior, dirigida per Ernst Lubitsch i projectada als cinemes d'arreu del món. Chevalier era la figura cultural més reconeixible de la França del moment, per tant, la seva visita a Barcelona va suscitar una gran agitació entre els entesos en cinema i els admiradors de la matèria francesa contemporània. Així doncs, no és d'estranyar que Planes, instruït en la cultura gal·la, es sentís captivat des del primer moment per la seva presència i s'acostés al multidisciplinari artista. «De totes maneres, ja que el públic barceloní ha fet el seu ídol de Maurice Chevalier, bo serà recordar la part de la història del gran artista que té relació amb la nostra ciutat» (“Les hores barcelonines de Maurice Chevalier” *Imatges*, 9-7-1930)

44. Així descrivia Planes el sentiment de mútua admiració professional que expressaven Samitier, Sagarra i Chevalier.

Un dia, Samitier va a trobar Josep Maria de Sagarra. —Tinc moltes ganes de conèixer Chevalier li diu —Me l'hauries de presentar... Chevalier, que és molt entès en coses d'esport, va restar-ne admirat. Recordo que va dir: — És el millor jugador de futbol que he vist mai (“Les hores barcelonines de Maurice Chevalier” *Imatges*, 9-7-1930)

45. «*Caldetes, Biarritz de Catalunya... La nostra platja de la costa de Llevant posseeix totes les qualitats per donar el salt de la dolça familiaritat actual a l'internacionalisme més colorit*» (“De Biarritz a Caldetes” *Imatges*, 20-8-1930)

Dues fotografies que exemplifiquen els contraposats punts de vista amb què Planes afronta els reportatges “De Biarritz a Caldetes” i “El grotesc a la platja”, malgrat tenir el mateix objecte d’anàlisi. A l’esquerra, hi ha una imatge corresponent al primer. S’hi aprecien tres dones gaudint del sol a la popularment coneguda com *Platja de Caldetes*, a Caldes d’Estrac. A la dreta, en canvi, hi ha la imatge corresponent al *degoutant*, el tòpic francès del *desagradable* propi d’“El grotesc a la platja”, publicat a l’edició següent.

(“De Biarritz a Caldetes” *Imatges*, 20-8-1930) (“El grotesc a la platja” *Imatges*, 27-8-1930)

46. El novembre de 2007, Ramon Besa publicà un article a *El País* recordant i elogiant la vessant esportiva de Josep Maria Planes. Besa assenyala Planes com la màxima figura

modernitzadora de la premsa catalana d'esports, car periodistes posteriors, ell inclòs, van prendre'l com a model a l'hora de confeccionar les seves cròniques. *«Hi ha una notable demanda d'informació esportiva i els periodistes no només s'especialitzen sinó que les seves anàlisis més tècniques van acompanyades de cròniques literàries»* (Besa, Ramon. "Esport amb Majúscules" *El País*, 8-11-2007)

Planes aconsegueix dotar de prestigi literari la faceta esportiva de la premsa, la qual no havia consolidat les influències modernes que havien adoptat amb èxit altres vessants, periodístiques i literàries, durant les dècades de 1910 i 1920. D'acord amb Besa, Planes va portar la modernitat a la premsa esportiva catalana.

La cordialitat i la vitalitat s'imposen a l'èpica fàcil, a la tensió narrativa recurrent i a qualsevol complicitat que no sigui amb la prova. No s'adorna ni practica el populisme amb explicacions gratuïtes sinó que les seves descripcions són rotundes i punyents. (Besa, Ramon. "Esport amb Majúscules" *El País*, 8-11-2007)

47. *«Mentre la política de Catalunya vivia les seves èpoques més tristes i el seu futbol aconseguia els èxits més sentimentals, que ara no podem estar-nos de cercar altra vegada una relació, si voleu d'ordre purament literari, entre aquestes dues nobles activitats del país: la política i l'esport»* ("Política i Esport" *La Publicitat*, 11-2-1935)

48. Josep Samitier i Vilalta, 1902-1972, fou un dels fils conductors de l'obra periodística de Josep Maria Planes. Estrella del F.C.Barcelona, va aconseguir transcendir el món de l'esport, oposant-se al règim i declarant obertament els seus vincles amb el catalanisme. *«Samitier, que no havia destacat per parlar gaire de política, però llavors era contrari al franquisme, va ser depurat per les autoritats, que van obligar-lo a demanar perdó i a declarar-se fidel al nou règim si volia treballar»* (Padilla, 4-5-2022).

Durant els anys de la dictadura, quan fèiem política amb les sardanes, amb les traduccions de la Fundació Bernat Metge, amb el teatre, amb la pintura i amb el futbol, Samitier va ésser l'home que des d'un punt de vista popular va resumir als ulls d'Espanya tota una inquietud patriòtica que s'agitava i densificava sota la bota del general Barrera ("Josep Samitier" *Mirador*, 19-1-1933)

Planes emprà la figura de Samitier per exemplificar el canvi de percepció que havia experimentat la societat respecte els esportistes. Als anys trenta, els professionals de l'esport havien esdevingut estrelles comparables a escala mediàtica amb polítics i intel·lectuals de renom. Lluny de tractar-los amb condescendència, l'autor manresà els defensa com a nexes d'unió social. Reivindica el gran poder unificador que posseeixen i, consegüentment, els defensa com a símbols identitaris del país

Jo no sé si gaires persones han tingut a Catalunya una popularitat més gran que la que ha gaudit Josep Samitier. Si volguéssim entrar en el terreny relliscós de les comparances, hauríem de fer sortir uns noms tan il·lustres que als ulls d'algú potser gratariem la irreverència (Mirador, 19-1-1933)

49. El pessimisme de Planes respecte a la política contrastava significativament amb la postura de celebració i unió que adoptava respecte a l'esport. Ambdós àmbits eren els principals motius d'alegria i tristesa de Catalunya, per tant, eren dos dels elements que conformaven l'imaginari col·lectiu del país. «*I estarà molt bé que així sigui. Vivim uns instants en els quals Catalunya no pot prescindir de cap motiu de glòria que li puguin oferir els seus fills*» ("Política i Esport" *La Publicitat*, 11-2-1935)

L'any 2007, en un article a *La Vanguardia*, Joan de Sagarra analitzava en major detall la petjada social que el *Barça* va deixar a la Catalunya dels anys vint i trenta, relacionant-la directament amb la visió unificadora amb que Planes analitzava la matèria esportiva. «*Me pregunto en cuántas humildes bibliotecas de los hogares catalanes no hallaríamos, junto a un viejo premio Nadal o un más reciente premio Planeta, una historia del Barça. En este país, el deporte de masas por antonomasia es el fútbol y quien dice el fútbol dice el Barça*» (de Sagarra, Joan. "El deporte, según Planes" *La Vanguardia*, 31-10-2007)

50. El ciclisme va ser el primer camp en què els escriptors del pla internacional, sobretot francesos i italians, van combinar literatura i periodisme de manera exitosa i continuada.

Son periodismo deportivo y a la vez excelente literatura. El periodismo y la literatura no están reñidos, aunque en ocasiones se les ha querido enfrentar. Franceses e italianos son conscientes de ello, y eso hace que la prensa de ambos países haya procurado siempre ofrecer a sus lectores unas

crónicas deportivas de una buena y en algunos casos excelente calidad literaria. (de Sagarra, Joan. “El deporte, según Planes” *La Vanguardia*, 31-10-2007)

L’articulisme sobre les competicions ciclistes assoliria el seu punt àlgid de popularitat després de la Segona Guerra Mundial. L’any 1949, Dino Buzzati esdevindria mundialment cèlebre amb les seves cròniques del *Giro d’Itàlia*, avui dia traduïdes al castellà per David Paradela. Cinc anys més tard, Antoine Blondin esdevindria un dels pilars de la premsa esportiva francesa amb les seves refinades cròniques del *Tour*, les quals confeccionaria anualment per la distingida revista esportiva *L’Équipe*.

51. Marià Cañardo i Lacasta, 1906-1987, va ser l’eix connector dels articles d’ambdues cobertures de *La Volta*. «*Tot i que Cañardo és el fil conductor de les seves cròniques, i cada dia sabrem com li va la vida, el protagonista de l’etapa serà sempre diferent, de manera que al final de la Volta els lectors tindran una visió tan àmplia i variada dels participants*» (Besa, Ramon. “Esport amb Majúscules” *El País*, 8-11-2007.)

52. «*Fou una gesta que té un punt de grandesa que depassa el quadre de les performances esportives. Cañardo féu el miracle de convertir en realitat les il·lusions i els entusiasmes de tota aquesta multitud que de cap a cap de Catalunya crida el seu nom com si arborés una bandera*» (“La resurrecció de Cañardo” *La Publicitat*, 17-6-1936)

53. A la volta de 1936, Cañardo i Planes ja havien establert una relació d’amistat i respecte professional mutu, per tant, no era la primera vegada que passaven una estona plegats de manera distesa. El primer vestigi de la bona relació entre ambdós fou una entrevista del 5 de juny de 1935 a la localitat de Valls. En aquesta, ciclista i periodista tracten temes miscel·lanis de la quarta etapa en un to col·loquial i natural, el qual es veu accentuat per l’ambientació humil i popular de l’espai.

Els veureu que una horeta després d’arribats compareixen al menjador nets, clenxinats i amb un aire de tranquil·litat que sorprèn. —Esteu gaire cansats? —No, no gens...—responen tots sense variació. Francament, no ho entenc. Començo a témer que els més castigats per la Volta som els seguidors (“En Marià Cañardo a Valls” *La Publicitat*, 5-6-1935)

54. «Cañardo! ¿Qui, avui dia, és més popular que ell? Ningú, absolutament ningú» «L'enorme popularitat que Cañardo gaudeix a tot Catalunya, a Sant Andreu agafa un accent especial. El tracten com de família, i per tant, potser l'estimen més que a tot arreu» ("L'ídol" *La Publicitat*, 21-6-1936)

55. «I és per això que el "film de l'etapa" que jo veig és una mica diferent del dels meus companys, però, respectuós amb les tradicions, procuraré escriure'l avui a la meua manera» ("El Film de l'etapa" *La Publicitat*, 20-6-1936)

56. «Hi ha motius per témer que el nostre amic (Pere Abad) acabarà per no saber parlar d'una manera natural, de tu a tu, i així tindrem una altra víctima ignorada d'aquesta famosa Volta de Catalunya. El ciclisme, com el periodisme, a tot arreu a base de saber-lo abandonar a temps.» ("El film de l'etapa" *La Publicitat*, 20-6-1936)

57. Entre agost i novembre de 1929, Planes va signar la secció *Variacions sobre estiueig* a la revista *Mirador*. En aquesta, Planes viatjava a una destinació turística habitual dins del territori català i mostrava als lectors la realitat d'aquell indret. Així doncs, va realitzar cròniques a Caldetes, Camprodon, Olot, Sitges i Cadaquès, entre d'altres. La tònica de la secció era senzilla i costumista, amb un joveníssim Planes admirant el paisatge i conversant amb els locals sense cap altra pretensió que no fos retratar una imatge fidel de l'indret en qüestió pel públic barceloní. Ell mateix ho exposava així a la introducció del primer de juliol de 1929:

Encara que no ho sembli, aquestes «Variacions» tenen el propòsit de constituir una mena de pròleg d'una sèrie d'informacions estiuenques que començarem a publicar des del número vinent. De Barcelona estant, el tema de la calor no ens dona per més. Veurem si voltant una mica, per fora se'ns aireja un xic la imaginació ("Variacions sobre l'estiueig" *Mirador*, 1-8-1929)

58. Ens explicarem: per al seguidor de la Volta, quan la cursa es disputa seriosament, el paisatge, per bell que sigui, desapareix com a tal. Hom no està per verds avellutats, per les gracioses perspectives, ni pels campanars romàntics. Per a aquests esportius vagabunds la natuaralesa no és res més que un pretext per a aguantar una pista sobre la qual els ciclistes baten rècords, estableixen promedis, demostren llur forma i cobreixen una quantitat determinada de quilòmetres en tantes hores, tants minuts i tants segons ("De Valls al Pirineu" *La Publicitat*, 6-6-1935)

59. L'autor manresà va traçar una clara distinció entre dos conceptes, *asos* i *herois*. Un *as* equivalia a un dels corredors amb millors resultats competitiu, Cañardo, Ezquerria, Mersch; els ciclistes que ocupaven les posicions més altes de la classificació i eren remunerats com estrelles de l'esport. Els *herois*, en canvi, eren aquells personatges de *La Volta* que duïen a terme accions admirables sense la cobertura mediàtica dels mitjans generalistes. Planes, doncs, prioritzava el tractament dels *herois* als seus *Comentaris*. D'aquesta manera, tornava a desmarcar-se dels periodistes esportius contemporanis, fugint de la crònica tècnica per potenciar la vessant personalista dels participants de *La Volta*. «*Però no és pas sempre dels asos que hem de parlar. L'altre dia ja vaig escriure alguna cosa d'aquests herois ignorats de la Volta i avui tinc la satisfacció de contar-vos la història de Joan Pagès*» (“Drama i Comèdia” *La Publicitat*, 7-6-1935)

Durant de *La Volta* de 1935, Planes va fer una crida pública adreçada a tots els lectors amb l'objectiu d'animar al jove ciclista Joan Pagès. Els dies següents de l'article del 7 de juny, Planes va dur a terme un breu seguiment del rubinenc i va mostrar la seva gratificació als lectors que l'havien animat durant les etapes com si es tractés d'un més dels *asos*. Aquests seguiments actuaven com un annex que complementava i aportava profunditat a la crònica, per tant, es trobaven després de la firma de l'autor. «*Fem constar el nostre agraïment als amics de Mataró que, responenent al que dèiem en una de les nostres cròniques anteriors, s'han volgut recordar del corredor Joan Pagès*» (“Una etapa triomfal” *La Publicitat*, 9-6-1935.)

60. «*A la primera etapa tot és nou, brillant, imprevist: és una mena d'assaig general amb assistència de la crítica... La Volta ha escrit el seu pròleg, aquest pròleg mig festiu de setmana anglesa. Demà, és a dir, avui, diumenge; comença la veritable representació*» (“De La Pansa a Manlleu” *La Publicitat*, 14-6-1936)

61. Planes la introdueix com una anècdota: «*Per no acabar aquestes cròniques amb un to massa greu, us contaré una anècdota de la Volta Ciclista*» (“Comentari final” *La Publicitat*, 11-6-1935). No obstant això, la seva manera de narrar els fets és més pròpia d'una llegenda o qualsevol altre relat folklòric. Com bé exposa a l'article, no era seguidor del ciclisme abans de *La Volta* de 1935, per tant, és altament improbable que Planes veiés en directe el protagonista de l'anècdota, Figueres. Per altra banda, introdueix l'anècdota sense especificar

cap detall, data concreta o font, fet que accentua el seu caràcter llegendari. “*una anècdota de la Volta Ciclista, però no la d’enguany, sinó de la de tres o quatre anys enrera.*” (“Comentari final” *La Publicitat*, 11-6-1935) Finalment, cal aclarir que no hi ha registres oficials de cap corredor amb el nom, sobrenom o cognom de Figueres que s’adapti a la descripció que en fa el cronista. Real o llegendària, Planes no presenta, en cap cas, la història de Figueres com a una informació verídica, per tant, és factible que el manresà pretengués dotar *La volta* d’una major profunditat literària. «*Jo no vull pas dir que tots els herois ignorats de la Volta s’hagin venut una vaca del seu pare. Només vull fer constar que gairebé tots són capaços de vendre-se-la. I consti que dic això, rendit d’admiració*» (*La Publicitat*, 11-6-1935)

62. El segon article en què tractà l’etapa final fou “Comentari de les 9 i 5”, del dia 1 de juliol de 1936. Aquest va ser l’únic article de *La Volta* no publicat a *La Publicitat*, ja que va publicar-se de manera exclusiva a *El Be Negre*. En tractar-se d’un setmanari satíric i ser-ne el mateix Planes el director, va emprar la llibertat creativa amb que comptava per analitzar la situació política del moment, mitjançant l’arribada de les primeres bicicletes a Barcelona com a pretext. El manresà va posar el focus en com els alts càrrecs de la generalitat no eren conscients del gran poder unificador de l’esport, i seguidament, va procedir a elaborar una crítica amb traces de sàtira i ironia «*La Volta Ciclista a Catalunya, efectuada per l’honorable President i els consellers de la Generalitat, esdevindria una nota fresca, alegre i optimista, damunt la qual podrien bastir-se les solucions més transparents, unes autèntiques solucions de cel-lofana*» (“Comentari de les 9 i 5” *El Be Negre*, 1-7-1936)

L’autor sostenia que, enmig d’un context social molt favorable pels corrents feixistes, el govern català no havia estat capaç de proposar respostes als repetits atacs polítics que rebia el país. Planes afirmava que el govern de Lluís Companys es veia sobrepassat en àmbit estatal pels nous corrents polítics, i aprofità aquesta pessimista situació per defensar la posició de Bonaventura Gassol i Rovira per prendre el càrrec de president de la Generalitat. Per fer-ho, compara l’enorme suport popular que rebia amb el de les estrelles més destacades de *La Volta*. Amb això en compte, afirma que, durant la competició, Gassol seria el primer classificat i el poble cridaria efusivament el seu nom, com havien fet amb Cañardo. «*Tot pressentint, naturalment, l’apoteosi eufòric de les arribades. – Qui va al davant? – Gassol!*» «*Tothom, tothom sense excepció, llançaria el mateix crit, brillant i entusiasta: – Gassol!*» (“Comentari de les 9 i 5” *El Be Negre*, 1-7-1936)

63. «Crida molt més la nostra atenció el contingut humà que s'amaga al fons de la cridòria esportiva, tots els camins són bons per descobrir i posar de relleu un aspecte més de l'ànima del nostre poble» (“El Diumenge esportiu” *La Publicitat*, 23-6-1936)

64. El juny de 1990, Josep Maria Casasús realitzaria un detallat elogi a la tasca modernitzadora que Planes va realitzar al camp de la premsa esportiva catalana. L'article feia especial èmfasi en les seves aportacions literàries, totalment inèdites en un espai tan hermètic com ho era el periodisme esportiu dels anys vint i trenta. «*La modernitat de la prosa periodística de Planes, funcional, lleugera, i alhora atractiva i intencionada, lligava amb tot un clima professional de renovació profunda en la premsa catalana del seu temps*» (Casasús, Josep Maria, 1990)

65. *La Publicitat* va donar llibertat literària a Planes durant la cobertura d'ambdues voltes, tanmateix, no va rebutjar el comentari esportiu tècnic. Mentre el manresà confeccionava les seves cròniques, Josep Oncins era l'encarregat d'informar els lectors de les posicions, els temps, la condició de les carreteres, la meteorologia i, si esqueia, realitzar pronòstics de cara a l'etapa següent. *La Publicitat* va optar, doncs, per dues cobertures simultànies oposades pel que fa a enfocament, però amb el mateix objecte d'estudi, les quals van proporcionar als lectors una cobertura total de *La Volta de Catalunya*.

66. En atenció al gran èxit mediàtic de “Comentari de La volta de 1935”, la junta directiva de *La Publicitat* va informar els lectors de la continuïtat de Josep Maria Planes en la cobertura de l'esdeveniment de 1936.

Josep M. Planes a la Volta a Catalunya

Com l'any passat, el nostre company JOSEP MARIA PLANES seguirà la Volta a Catalunya. Hom recordarà l'èxit que obtinueren les seves cròniques en la Volta passada. Planes farà viure una vegada més davant els ulls dels lectors els episodis de la prova més interessant del ciclisme català, el decorat natural que l'emmarca, les multituds que s'hi interessen. La seva sensibilitat d'escriptor, la naturalitat amb què enfoca els seus temes, el seu esperit comprensiu, i el sentit profundament humà que determinaren l'any passat una vibració inèdita en els lectors habituals de cròniques esportives, són una garantia suficient per a esperar que el nostre company ens donarà, a través dels seus articles, una visió sempre original i exacta de la cursa que té la virtut d'interessar i de commoure tot Catalunya.

(*La Publicitat*, 12-6-1936.)

67. Planes va ser el pioner del periodisme d'investigació a Catalunya. La seva ampla i precisa teranyina d'informants, junt amb estudis realitzats en primera persona, van acostar-lo a la veritat en un context social de crispació i moltes incògnites. Així ho afirmava al primer article de la secció: *«tots els elements d'informació d'aquest reportatge els hem recollit personalment, de primera mà»* (“Els gàngsters de Barcelona” *La Publicitat* 4-4-36). No obstant això, el manresà no concebia *Els Gàngsters de Barcelona* com una secció exclusivament informativa, car deixava un espai a les opinions personals i la interpretació lliure dels fets. Jordi Finestres així ho afirmava al pròleg d'*Els Gàngsters de Barcelona*, publicat per l'editorial Proa: *«Malgrat tot, “Planes cau en alguna incoherència”, explica Finestres, ja que hi ha “interpretació i certes dosis d'opinió en els seus articles”»* (Finestres, 2002. Fragment extret de Capdevila, Jordi. “El periodisme temerari de Josep M. Planes” *Avui*, 24-2-2002)

68. *«En tots els llocs ben informats; coincideixen a treure importància a la famosa organització que la llegenda popular presta a les bandes de gàngsters. No passa dia que no siguin descoberts nous aspectes del funcionament i dels mitjans de que es valien per tal de poder funcionar aquestes bandes»* (“Els gàngsters de Barcelona” *La Publicitat*, 4-4-1934)

69. *Els Gàngsters de Barcelona* va ser la secció amb la qual Planes va experimentar en major mesura amb el metaperiodisme, però no va ser pas la primera. L'any 1929 introduiria aquesta temàtica a “Confidències d'un repòrter”, publicat a *Mirador*. L'article pretenia donar respostes a les preguntes més existencials de la disciplina, en una mostra de compromís professional i autoanàlisi sublims per part del manresà. *«El reportatge és això: parlar de tot sense entendre de res. Cal tenir, això sí, un estil una mica clar, una mica net, posseir una certa audàcia i al mateix temps no oblidar mai allà on comença la frontera del ridícul»* (“Confidències d'un repòrter” *Mirador*, 20-6-29)

L'any següent, tornaria a endinsar-se en la disciplina metaperiodística amb l'article “*Mirador vist per dins*”. De caràcter més mundà que “Confidències d'un repòrter”, l'article mostrava als lectors l'espai on treballen els redactors del diari i les diferents relacions hi havia establertes. “*Mirador vist per dins*” és un article despreocupat, fins i tot, caricaturesc, però és un excel·lent document per il·lustrar les inquietuds metaperiodístiques de Planes *«Qui escriu els ecos del Mirador indiscret? Heus aquí l'enigma que preocupa a molta gent. Doncs bé,*

*vist que avui fa l'any i que estem en pla de confidències ja ho podem dir. Els ecos els escrivim tots» (Mirador vist per dins” *Mirador*, 30-1-30)*

70. *«Està comprovat que les bandes d'atracadors que han actuat darrerament a Barcelona no són altra cosa que uns agents de la Fai, particularment actius. Ens trobem, doncs, davant d'un tipus de criminalitat original, i ens atreviríem a dir, típicament barceloní» (“Els atracadors al servei del comunismo libertario” *La Publicitat*, 5-4-1934)*

FAI eren les sigles corresponents a la *Federación Anarquista Ibérica*. Aquesta va començar com un moviment de protesta envers la dictadura de Primo de Rivera, però durant el govern republicà van generar la por arreu de l'estat via el pistolerisme i repetits atacs terroristes. La FAI era una organització massiva quant a membres, per tant, englobava personalitats de tota mena, des d'intel·lectuals convençuts de la ideologia fins a delinqüents moguts per l'enriquiment personal. Planes no pretenia carregar contra els primers, sinó atacar als pistolers i assassins que havien trobat aixopluc sota el gegant paraigua de la FAI *«No és cert que la CNT i la FAI siguin unes associacions de gàngsters. En canvi és veritat que els gàngsters han treballat per a la FAI i la CNT. Lluitant sota una mateixa bandera trobeu gent d'una bona fe indubtable i malfactors vulgars» (“Els atracadors al servei del comunismo libertario” *La Publicitat*, 5-4-1934).*

71. *«Informacions particulars ens permeten afirmar que, llevat de casos especials, el quaranta per cent del producte dels atracaments era destinat a la caixa central de l'organització per fer la revolució social. re dues-centes. Per què? És Un cas de beneficència. Es tracta de dos anarquistes necessitats» (“Els atracadors al servei del comunismo libertario” *La Publicitat*, 5-4-1934)*

72. Dita investigació va ser una subsecció dins d'*Els Gàngsters de Barcelona*. Entre el 22 d'abril i el 27 de maig de 1934, Planes va documentar l'alça popular i política de la FAI en 23 articles consecutius estructurats en ordre cronològic. El primer rebia el títol “Anys tràgics”, i l'últim, “La situació actual”. En aquesta sèrie publicada íntegrament a *La Publicitat*, Planes va sacrificar, en gran part, el seu estil retòric i enginyós, per així potenciar la investigació rigorosa i la disposició clara dels esdeveniments *«Vàrem començar la present enquesta amb la intenció de descobrir el misteri que envoltava l'organització de les bandes d'atracadors i*

de criminals que han escollit aquests darrers temps la ciutat de Barcelona com a teatre de llurs gestes» (“Un atracador vist de la vora” *La Publicitat*, 10-4-1934)

Així avaluava Planes la seva tasca periodística duta a terme durant el mes que van durar les investigacions. *«Ens interessa, però, fer constar una cosa: tenim tranquil·la la consciència de no haver fallat deliberadament a la veritat en cap cas. Si algun error d'informació hi ha en el que hem escrit, ha estat involuntari»* (“La situació actual” *La Publicitat*, 27-5-1934)

73. El cronista situa les seves intervencions immediatament després que el pres hagi finalitzat els seus repetits atacs, fet que li permet contrastar amb major exactitud la versió que exposa l'entrevistat amb la seva pròpia. Quan Piera qualifica la seva detenció com un assumpte ideològic, Planes s'adreça al lector per comunicar-li que el jove duia prou armes i utensilis explosius per dur a terme un atac terrorista, desmentint contundentment la seva innocència. *«El seu cor estava ple d'ànsies revolucionàries. -No em podia aguantar! El 8 de gener era vaig llançar al carrer»* Aquí finalitza la intervenció de Piera, la qual dona pas a una breu, però efectiva, rèplica de Planes *«-Fou detingut quan anava en un cotxe ple de bombes i de pistoles»* (*La Publicitat*, 10-4-1934)

74. “Tres classes d'atracadors” va ser l'últim article de la secció previ a l'estudi cronològic esmenat a l'entrada 72. Com el títol indica, l'article pretenia encaixar els diferents atracadors de Barcelona en una de les tres categories que va formular. En primera instància, introduïa els *experimentats*, grup format per militants implicats en diversos atracaments i altres delictes amb pretensions estrictament econòmiques. Malgrat que aquest grup no exclouia atracadors professionals, com era el cas de Pau Fabrés, la majoria d'*experimentats* estaven compromesos en major o menor mesura amb les causes defensades per la FAI *«Els cabals recollits són destinats als presos i llurs famílies, pagar advocats de la C. N. T., subvenció a la premsa anarquista, "tràmits" judicials, compra d'armes i matèries explosives, ultra les despeses de secretaria i d'organització general»* (“Tres classes d'atracadors” *La Publicitat*, 11-4-1934)

En segona instància, hi havia el grup dels *estrangers*, molt metodològics en les seves actuacions i amb una llarga llista de crims a la ciutat de Barcelona. La seva motivació era únicament monetària, puix no estaven vinculats amb l'anarquisme *«Aquesta mena d'atracadors, que no tenen res a veure amb l'anarquisme són coneguts dintre el món local de*

la criminalitat pel nom fulletinesc de La mano negra» (“Tres classes d’atracadors” *La Publicitat*, 11-4-1934)

L’últim tipus eren els *indesitjables*. Més joves i inexperts que els altres dos grups, destacaven per la seva precària organització i el caràcter improvisat dels seus cops. No eren, en la seva majoria, tan perillosos com Piera, però Planes advertia de la seva imprevisibilitat a l’hora de realitzar crims. «*En grups o en bandes sempre improvisades, es llancen a fer atracaments, armats de qualsevol manera*» (“Tres classes d’atracadors” *La Publicitat*, 11-4-1934)

75. «*És desesperant! L’únic ressort que mai no falla per a moure els homes, és la vanitat. Sempre la vanitat!... Ves per on la vanitat podria acabar de perdre un home!*» (“A l’entorn d’un reportatge” *La Publicitat*, 19-7-1934)

L’entrevista de Planes amb Palacios fou pòstuma a la defunció del darrer, qui havia mort el dia 17 d’abril a l’Hospital Clínic de Barcelona. El dia següent, l’edició de *La Publicitat* enuncïava, a la primera pàgina via d’un article no signat, que El Cèntim havia mort després d’un brutal tiroteig al Paral·lel entre la seva banda i uns policies. L’indeterminat redactor va aprofitar aquest espai per recordar a Josep Maria Planes, qui havia posat els criminals al centre del panorama mediàtic barceloní. «*D’ençà que començarem la publicació dels documentadíssims reportatges del nostre company Josep Maria Planes sobre la delinqüència organitzada a Barcelona s’ha observat una saludable reacció en els òrgans de govern*» (Anònim, “Mala tongada per als gàngsters” *La Publicitat*, 18-4-1934)

76. *El Be Negre* era la revista satírica dirigida pel Mateix Josep Maria Planes, per tant, tenia llibertat creativa total per experimentar amb les propostes còmiques més originals i infreqüents. *Un assassinat i els seus misteris* és un article molt proper a la disposició absurda que Beckett i Ionescu van plantejar a mitjans del segle XX. L’article, doncs, compta amb diàlegs inconnexos, silencis, pauses i altres múltiples elements que l’acosten a aquest gènere teatral. En definitiva, és una composició a cavall entre l’articulisme d’opinió i el gag còmic, el qual combina elements reconeixiblement satírics amb la persistent preocupació de no poder trobar confidents que li aportin una visió completa i fiable dels esdeveniments. «*-Voldria només, ens advertí, que el meu nom no figurés per res en la vostra informació, no pas per no comprometre’m, sinó per no comprometre’m... -Els de la Fai volen més alt. -Amb avions? -*

*I doncs, amb què vol que voli la Federació Aeronàutica Internacional?” (“Un assassinat i els seus misteris» *El Be Negre*, 6-5-1936)*

77. L'assassinat dels germans Badia i Capell el dia 28 d'abril de 1936 va suposar un punt d'inflexió per l'articulisme de Planes. Ambdós germans havien lluitat contra el pistolerisme des de l'espai polític sota el paraigua del partit *Estat Català*, amb el qual Planes combregava ideològicament. El seu assassinat no només va ser brutal i clarament motivat per qüestions ideològiques, sinó que va quedar sense conseqüències penals per cap dels responsables. La impunitat dels assassins, orquestrada pel jutge Márquez Caballero, va suscitar un sentiment d'impotència al cronista, el qual va dur-lo a manifestar públicament la seva voluntat de fer pagar els criminals pels seus actes.

Està en joc la dignitat de la Catalunya autònoma. Si posem els feixistes fora de la llei, ¿com no hem de posar-hi aquest grup de criminals que des de fa tants anys no té altra missió que treballar per la destrucció i la ruïna de la nostra pàtria?... Mentre no se'ns demostrï el contrari, hem de creure que a Miquel Badia l'han assassinat els que, des de fa dos anys, en públic i en privat, l'amenaçaven de mort. (“El crim d'ahir” *La Publicitat*, 29-4-1936.)

78. Planes va defensar amb contundència el rol del periodista dins del marc social. Aquesta figura havia de ser lliure, atenta i crítica, amb l'objectiu de defensar els valors democràtics i el bon funcionament de la llei. El periodista, com a condició *sine qua non*, d'adoptar una postura d'acció respecte al que ell considerava injustícies. L'autor manresà va expressar de manera pública aquest sentiment de responsabilitat fins al dia de la seva mort. «*No és l'hora de febleses ni de tàctiques dilatòries. S'ha de donar la cara, amb rapidesa i amb contundència. El catalanisme no pot fallar ni flaquejar quan es tracta de la pròpia existència de Catalunya com a poble civilitzat*» (“Que ningú no s'enganyi” *La Publicitat*, 5-7-1936)

79. Així ho enuncïava al primer congrés del partit: «*és reconfortant de poder treure el cap i respirar l'aire pur d'una assemblea de catalanistes, que per damunt de tot i de tothom posen l'ensenyà sagrada del patriotisme*» (Aloy, 2007).

80. En una carta de 1933 adreçada al president Francesc Macià, el manresà adverteix de la creixent tensió social a la capital catalana. Després que un escamot d'*Estat català* fos intervingut per la policia després d'una desconcertant troballa amb el cronista, el darrer

comunicava al president el perill que suposava l'alça dels escamots de caràcter polític, puix corrien el risc de radicalitzar-se i actuar amb violència. *«Però aquestes violències podrien créixer, fer-se mútues i dur la nostra Catalunya cap a una era de salvatgisme que mai no podeu consentir -ens sembla- que es vulgui fer en nom i defensa vostres»* (Epístola a Francesc Macià, 1933)

81. Alejandro Lerroux García, 1864-1949, fou el fundador del *Partido Republicano Radical*. Les seves polítiques xocaven frontalment amb l'ideari de Planes, car pretenia estrènyer llaços entre Catalunya i el govern central de l'estat. Sovint els discursos de l'andalus eren qualificats de populistes i demagògics per l'oposició, fet que Planes tenir en compte a l'hora de confeccionar els seus articles. *«(Referint-se a Lerroux) ha posat en joc tots els trucs possibles per a escampar el pànic, per a fer d'aquestes eleccions les eleccions de la traïció i de la covardia; s'ha lliurat, amb una ferocitat exemplar, a la cacera de l'home; no ha respost ni un sol argument dels adversaris»* ("Catalanisme i lerrouxisme" *La Publicitat*, 15-2-1936).

82. *«Ara que els pistolers posen de moda el nom de "Falange Española", ara que s'està creant aquest ambient de violència, d'intolerància i -en el fons- de salvatgeria pura que és el clima propici per al cultiu de la negra flor del feixisme»* ("El Feixisme" *La Publicitat*, 14-4-1936)

83. *Solidaridad obrera* fou el principal mitjà de difusió que els grups anarcosindicalistes van emprar entre 1907 i 1939 a Catalunya, les Illes Balears i València, sempre sota la protecció de la C.N.T i altres organitzacions afins amb intenció de guanyar poder polític. Durant la direcció de Liberto Callejas de l'any 1936, el 30 d'abril van dedicar un article a la portada del diari amb intenció de desprestigiar a Josep Maria Planes, el qual no anava signat *«Sabemos quién es José Planes. Recordamos que en el mismo diario publicó una serie de reportajes contra los anarquistas. La descripción que hacía de las actividades y de los centros anarquistas eran propias de un alienado»* ("No somos fieras" *Solidaridad obrera*, 30-4-1936.)

84. *«Els obrers, els treballadors, em mereixen tant de respecte com al qui més, i és perquè els respecto i els estimo que no se m'ha acudit mai fer-los servir de pretext per a la confusió i la baixa demagògia, com fa l'òrgan dels anarquistes»* ("Resposta a la Soli" *La Publicitat*, 1-5-1936)

85. *«Legalment, constitucionalment, el poder és nostre. Fa just cinc mesos que les masses populars legitimaven, d'una manera que no donava lloc a dubtes, aquest mandat. Ara sols és qüestió d'exercir-lo amb totes les conseqüències»* (“La Política de la por” *La Publicitat*, 17-7-1936)

86. L'article de Brunet, titulat “La tristesa dels escriptors esquerrans”, reflectia la por i pessimisme amb la que els redactors de *La Veu de Catalunya* i altres mitjans afrontaven el canvi de tendència polític. Simultàniament, contenia una dura crítica a Josep Maria Planes, a qui no anomenava de manera directa, però sí via de referències i caricaturitzacions.

El rècord de la tristesa l'han batut l'edltorlalista de «La Humanitat» i el comentarista de «La Publicitat» (fent referència a Planes)” “Quant al comentarista publicitari (fent referència a La Publicitat), aquest ja no sabeu per on agafar-lo. I Quina tristesa més sòrdida! Quin mal humor! Abans, tenia un estil fresc com una rosa. Us el beviu d'un glop. Ara, no sé per què, ha decidit sotmetre els seus lectors a règim de cadàver diari (Brunet, Manuel. “La tristesa dels escriptors esquerrans” *La Veu de Catalunya*, 17-7-1936)

La resposta de Planes fou contundent, atacant a Brunet i deixant en evidència les contradiccions en el seu discurs. Cal aclarir que Brunet no era, en cap cas, algú proper als ideals anarquistes, per tant, aquest qualificatiu era una eina per fer més evident l'atac a la seva figura.

El senyor Brunet n'ha escrit de molt crespes, però amb l'article d'ahir ha batut tots els rècords. Malgrat la rialleta suficient que l'il·lustra, malgrat l'absència de mots violents, aquest seu comentari és la cosa més trista, més covarda, més infeliç que mai hagi sortit de la seva ploma. És un article d'aquells que classifiquen un home per tota la vida. (“L'anarquista de La Veu” *La Publicitat*, 18-7-1936)

87. *«Caigui tota la responsabilitat, la terrible responsabilitat del que pugui esdevenir, sobre aquests folls que en nom de l'Espanya derrotada a les urnes, volen implantar la dictadura dels señoritos, la dictadura anticatalana»* (*La Publicitat*, 19-7-1936)

88. La revista *Solidaridad Obrera* va enviar amenaces explícites a Josep Maria Planes i Rovira Virgili a la publicació del 7 de juliol de 1936.

Ha causado gran indignación en los medios obreros el artículo de Rovira i Virgili, publicado en "La Humanitat", bajo el título "Els extrems que es toquen". "Asimismo, el domingo se realizó en un lugar céntrico de Barcelona un solemne auto de fe con varios ejemplares de LA PUBLICITAT, por publicar ese PERIÓDICO un escrito de José María Planes calificando de pistoleros a los obreros anarquistas de la C. N. T. y reclamando una acción enérgica de las autoridades contra nuestras organizaciones y sus hombres (Solidaridad Obrera, 7-7-1936. Extret de La Publicitat, 9-7-1936)

Dos dies més tard, el manresà va criticar a l'article "Amenaces de mort" els mètodes violents que el mitjà emprava a manera de persuasió, fent especial èmfasi en la covardia implícita en el fet de no signar l'amenaça.

I bé: ¿qui és el que m'amenaça de mort? És el director de la "Soli"? És el secretari de Redacció? És el redactor en cap? És un col·laborador? És la Redacció en pes? No ho sé. La nota de la "Soli" és anònima. Jo signo els meus escrits. Tinc, per tant, un cert dret a saber qui es fa responsable de l'amenaça de la qual sóc objecte ("Amenaces de mort" La Publicitat, 9-7-1936)

La direcció de *La Publicitat* va fer costat a Planes a l'edició del 9 de juliol, posicionant-se contundentment a favor del redactor i condemnant els arguments demagògics del mitjà anarquista «*Solidaridad Obrera* ha publicat una amenaça oficial contra el nostre company Josep M. Planes; l'amenaça de fet va contra tots nosaltres, perquè tota la redacció es fa solidària del que ell ha dit sobre el terrorisme» (Redacció de *La Publicitat* "Solidaridad Obrera en amenaça oficialment" *La Publicitat*, 7-7-1936)

Planes va adreçar el tema de les amenaces a "Amenaces de mort", atacant el modus operandi que les organitzacions radicals adoptaven amb les veus públiques més dissidents i exposant quines eren les seves verídiques motivacions.

He parlat dels assassins dels germans Badia. He parlat dels assassins del senyor Mitchell. He parlat del terrorisme en general. He dit que la dignitat de Catalunya exigia que es posés un terme a l'actuació i a la impunitat dels criminals. Perquè he dit aquestes coses la "Soli" m'amenaça de mort ("Amenaces de mort" *La Publicitat*, 9-7-1936)

89. «JOSEP: Sí, perquè aleshores ja corrien notícies que les coses anaven molt mal dades. Mon pare li va dir: “No marxis que te la carregaràs”. I ell li va contestar: “Tranquil que no em passarà res”. – Devia continuar aparentant tranquil·litat perquè la família no patís...» (Aloy, 2007. Entrevista a dos testimonis dels seus darrers dies)

LA VANGUARDIA
15 cts. AÑO LV. - Número 22.606 **BARCELONA** 15 cts. Jueves 27 de agosto de 1936
FUNDADORES: D. CARLOS Y D. BARTOLÓNÉ GODO

En Esteve Tapias Salbaña
ha mort a l'edat de 66 anys, a la vila de Santa Maria de Palautordera, el dia 26 d'agost del 1936
(R. E. P.)

En qui el plorien: esposa Teresa Rofes filla Enriqueta, Amadeu i Antònia, filla política, néta, mare política, germana política, nebots, cosins i a família tota, en començar a llur amica i coneguts la dolorosa pèrdua, els demanen un record per al finat.

Josep Maria Planes i Martí
PERIODISTA
morí el dia 24 d'agost del 1936, a l'edat de 28 anys
(E. P. D.)

En seva mare, germans, germanes polítiques i nebots, en comunicar a llurs amics i coneguts la dolorosa pèrdua, els demanen un record per al finat.

**PERMADO INALTERABLE
HIGIENE CAPILAR**
FIJADOR JET

adherida a la U. G. T. durant tota aquesta setmana continuà rebent admisions de soci, així com seguirà expedint els carnets corresponents al seu local social, Passeig de Gràcia, 80, de cinc a set de la tarda.

Ahora recorda que hi funciona una Borsa de Treball.

Federació Estudiantil de Consciències Lliures. — Per a un assumpte de gran interès, es recomana als alumnes i ex-alumnes de les Escoles Complementàries d'Oficis que passin qual·sevol dia, de set a nou, del nostre estatge social, carrer de les Corts Catalanes, 491.

El curs de català per correspondència. — El servei de la Generalitat de Catalunya, que amb el nom d'“Extensió d'Ensenyament Tècnic” (Escola per correspondència, apartat 103) fa saber als mestres i funcionaris inscrits als cursos postals de català que aquest servei segueix presentant-se regularment.

Els dies mestres i funcionaris, doncs, que tenen començada aquella estada per correspondència i que els haurien interromput per raó de les

BARCELONA

tancat a la nit

Josep M. Planes, ha mort

Abans d'ahir al migdia ens arribava la notícia de la mort de Josep Maria Planes, esdevinguda en circumstàncies que no ens ha estat possible precisar perquè el finat ja tenia temps que havia deixat de tenir contacte amb la Redacció.

Per això la sorpresa ha fet més dolorosa la notícia, tant més quan hi havia motius per creure que les urgències de la situació present podien haver aconseguit sumar les energies de tots els que, d'un sector o l'altre, estem disposats a lluitar per la causa del poble, per la llibertat i la renovació de la vida col·lectiva de Catalunya.

A l'enterrament, que sortí de l'Hospital Clínic, hi assistiren alguns familiars i amics particulars del difunt.

Es fa avinent que a partir d'ahir, dia 28, el Parc de Montjuïc quedarà tancat des de les vuit del vespre, a les cinc de la matinada. Aquesta disposició es farà efectiva per a tota mena de vehicles i viants, i per cap concepte no es donaran autoritzacions especials que impliquin la vulneració d'aquesta ordre. Tota els vehicles i viants que es trobin dins del clos del Parc de Montjuïc hauran de desallotjar-lo a les vuit del vespre.

Per als que es dirigiran a l'Hospital de Sang que hi ha instal·lat al Palau de la Caixa de Pensiones per a la Vellesa i d'Ida i d'Ida, quedarà habilitada la porta de la part superior del carrer de Lleida, on hi haurà nuntat un control amb instruccions concretes per a deixar passar només els vehicles i viants que justifiquin la necessitat de preacurar-se en el sanatori hospital.

Josep M. Planes i Martí
PERIODISTA
MORI EL DIA 24 D'AGOST DE 1936
A L'EDAT DE 28 ANYS
— E. P. D. —

La seva mare, germans, germanes polítiques i nebots, en comunicar a llurs amics i coneguts la dolorosa pèrdua els demanen un record per al finat.

Fotografia de l'esquerra: discreta esquila que *La Vanguardia* publicà tres dies després del seu assassinat, el dia 27 d'agost de 1936. Actualment propietat de l'Arxiu històric de la ciutat de Barcelona. (*La Vanguardia*, 27-8-1936)

Fotografia de la dreta: esquila de *La Publicitat*, publicada el mateix 27 d'agost. També propietat de l'Arxiu històric de la ciutat de Barcelona. (*La Publicitat*, 27-8-1936)

91. Taula en la qual consten tots els articles de Josep Maria Planes consultats per confeccionar aquest treball, junt amb la seva data de publicació, el mitjà en què van ser publicats i l'enllaç per accedir-hi digitalment. Estan estructurats per temàtiques específiques i, dins de cada temàtica, en ordre cronològic.

Cultura i modernitat

<u>Títol</u>	<u>Data</u>	<u>Mitjà</u>	<u>Disponibilitat</u>
Guimerà, figura popular	19-7-1924	El Pla de Bages	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/guimer-a-figura-popular/
Dickens i Nadal	24-12-1924	El Pla de Bages	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/dickens-i-nadal/
Paraules (Guimerà)	18-7-1925	El Pla de Bages	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/paraules-en-laniversari-de-la-mort-de-guimera/
En Montero, a Manresa	8-8-1925	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245937&page=1&query=
Parlant amb l'Emili Vendrell	2-9-1925	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245859&page=1&query=
Els misteris del Premi Creixells	21-12-1929	El Dia	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/02/misteris.pdf

Una aventura inèdita de Sherlock Holmes	11-4-1929	Mirador	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/73748/
Variacions sobre estiueig	1-8-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036479&posicion=1&registrardownload=1
Caldetes	8-8-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036481&posicion=1&registrardownload=1
Camprodon	15-8-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036483&posicion=1&registrardownload=1
Olot i "Toros"	22-8-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036485&posicion=1&registrardownload=1
Sitges-Terramar	29-8-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036487&posicion=1&registrardownload=1
El Camell del senyor Ramoneda	12-9-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036491&posicion=1&registrardownload=1
Cadaqués	5-9-1929	Mirador	https://www.memoria.cat/josep-maria-pl

			anes/articles/cadaques/
Wolly, el rei de la fam	19-9-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036493&posicion=1&registrardownload=1
Bellafila Cocktail	16-1-1930	Mirador	https://stroligut.cat/josep-maria-planes/bellafila-cocktail/
La qüestió del teatre	12-3-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/la-questio-del-teatre/
Fred Astaire	12-4-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/fred-astaire/
Festa del llibre	24-4-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/festa-del-llibre/

Crònica de Barcelona

<u>Títol</u>	<u>Data</u>	<u>Mitjà</u>	<u>Disponibilitat</u>
Chesterton, transeünt anònim a Barcelona	4-5-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=246287&page=1&query=
L'alt valor del te dansant.	7-5-1926	El Pla de Bages	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/lalt-valor-social-del-te-dansant/

Pantalons amples.	8-5-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=246274&page=1&query=
Les conviccions humanes i la relativitat	15-5-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245768&page=1&query=
Un cas perdut.	22-5-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=246285&page=1&query=
Què passa a Manresa?	5-6-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=246246&page=1&query=
Marins alemanys.	8-6-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=246243&page=1&query=
Motius literaris.	12-6-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=

			Diaris-i-revistes&doc=245767&page=1&query=
Joan Casassasyas.	19-6-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245841&page=1&query=
Nit de revetlla.	3-7-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245758&page=1&query=
Una estona al Turó Park.	10-7-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245754&page=1&query=
L'influència francesa	7-8-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245661&page=1&query=
Alemanya a través del Gambrinus.	16-8-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245743&page=1&query=
El rei del Charleston.	23-8-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/d

			etails/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245636&page=1&q uery=
La colla dels rebentaires.	3-9-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245761&page=1&q uery=
Filosofies de convalescència.	13-9-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245809&page=1&q uery=
El teatre català.	4-10-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245673&page=1&q uery=
El districte V i el Passeig de Gràcia	9-10-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245670&page=1&q uery=
Revista de cinemes.	20-10-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245821&page=1&q uery=
Blak bottom.	30-10-1926	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245821&page=1&q uery=

			etails/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245662&page=1&query=
Harry Wills	1-3-1927	El Pla de Bages	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/harry-wills/
Riss, el “barman” del Diable	15-1-1927	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245711&page=1&query=
Les matinades de l’Olímpic Bar	17-2-1927	El Pla de Bages	https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba123593/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=245677&page=1&query=

Nits de Barcelona

<u>Títol</u>	<u>Data</u>	<u>Mitjà</u>	<u>Disponibilitat</u>
L'excelsior	11-4-1929	Mirador	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/02/excelsior.pdf
Cafè Catalan	25-4-1929	Mirador	https://stroligut.cat/josep-maria-planes/nits-de-barcelona/
La Criolla	30-5-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=103646

			1&posicion=1&registro_download=1
Una nit a la Barceloneta amb Don Eduard Marquina	13-6-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036465&posicion=2&registro_download=1
Nit de revetlla a l'exposició	27-6-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036469&posicion=1&registro_download=1
Mme, Albany, la cartomància i les ratlles de la mà	4-7-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036471&posicion=1&registro_download=1
Un sopar a Joaquim Montero	11-7-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036473&posicion=2&registro_download=1
Negres	26-9-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036495&posicion=1&registro_download=1
La Bodega Andalus	28-11-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036513&posicion=1&registro_download=1
Els tes de Can Llibre	12-12-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036513&posicion=1&registro_download=1

			en.do?path=1036517&posicion=1&registrardownload=1
Les nits de fi d'any	2-1-1930	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036523&posicion=1&registrardownload=1
Existeix el Doctor Ausero?	16-1-1930	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036527&posicion=1&registrardownload=1
Anna Pavlova i la seva "troupe"	23-1-1930	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036529&posicion=1&registrardownload=1
La llegenda del districte V	11-6-1930	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342737
Ramon i els objectes	22-1-1931	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036631&posicion=1&registrardownload=1
Bar Americà del Colón	12-2-1931	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036637&posicion=1&registrardownload=1
Eden concert	1931	Mirador	https://www.endrets.cat/obres/nits-de-bar-celona/1197

Grill de Ritz	1931	Mirador	https://stroligut.cat/josep-maria-planes/nits-de-barcelona/
La Rambla	1931	La Noche	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/wp-content/uploads/sites/76/2023/02/la_rambla.pdf

Esport

<u>Títol</u>	<u>Data</u>	<u>Mitjà</u>	<u>Disponibilitat</u>
Vos, esportista. Com intitolarieu una revista manresana d'esports.	2-7-1924	El Pla de Bages	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/documents/
Una conversa amb el senyor Samitier	21-2-1929	Mirador	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/una-conversa-amb-el-senyor-samitier/
Josep Samitier	19-1-1933	Mirador	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/josep-samitier/
Política i esport	11-2-1935	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/politica-i-esport/
Comentari. La Volta a Catalunya	1-6-1935	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468017
Impressió de la primera etapa	2-6-1935	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468019
Una etapa emocionant	4-6-1935	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468020

			ogo_imagenes/grupo.do?path=1468021
En Marià Cañardo a Valls	5-6-1935	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468023
De Valls al Pirineu	6-6-1935	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468025
Drama i comèdia	7-6-1935	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468027
El pintoresc de la Volta	8-6-1935	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468029
Una etapa triomfal	9-6-1935	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468031
Comentari final	11-6-1935	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468033
De "La Pansa" a Manlleu	14-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468663
L'empordà sota la pluja	16-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468665
La resurrecció de Cañardo	17-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468667

Una jornada sense història	18-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468669
El Film de l'etapa	19-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468671
Cap a les acaballes	20-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468673
L'ídol	21-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468675
Diumenge esportiu	23-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468677
Comentari de les 9 i 5	1-7-1936	El Be Negre	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/comentari-de-les-9-i-5/

Els gàngsters de Barcelona

<u>Títol</u>	<u>Data</u>	<u>Mitjà</u>	<u>Disponibilitat</u>
Una agència de detectius a Barcelona	18-7-1929	Mirador	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036475&posicion=1&registrardownload=1
Els gàngsters de Barcelona	4-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467341

Els atracadors al servei del comunismo libertario	5-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467343
Què es prepara per al dia primer de Maig?	6-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467345
Els "Comités de Defensa", pedra angular de l'organització anarquista	7-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467347
Un document sensacional que ens dóna la clau de tota l'organització anarquista	8-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467349
Un atracador vist de la vora	10-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467351
Tres classes d'atracadors	11-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467353
Final de la primera part...	12-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467355
Anys tràgics	22-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467373
Mentre esclaten les bombes	24-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467375

Naixement del sindicalisme anarquista	25-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467377
Aparició del pistoler	26-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467379
De l'assassinat de Barret a Martínez Anido	27-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467381
De Martínez Anido a la dictadura	28-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467383
215 morts en cinc anys	29-4-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467385
Els anarquistes i els polítics	3-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467389
Les dues tendències	4-5-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467391
Adveniment de la República	5-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467393
Liquidació d'un període	10-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467399
Reorganització de la C.N.T	11-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467401

La F.A.I passa a primer terme	12-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467403
La F.A.I condueix la dansa	15-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467407
Panorama confederal de 1932	16-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467409
El cop de la desesperació	17-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467411
El treball i l'ordre públic	18-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467413
El darrer governador civil	19-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467415
Alguns misteris de la F.A.I	22-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467419
La darrera revolució	24-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467423
On apareix el senyor Lerroux	25-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467425
La situació actual	27-5-1934	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1467429

A l'entorn d'un reportatge	19-7-1934	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/a-lento-rn-dun-reportatge/
Un assassinat i els seus misteris	6-5-1936	El Be Negre	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/un-assassinat-i-els-seus-misteris/
El crim d'ahir	29-4-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/el-crim-dahir/

Imatges

<u>Títol</u>	<u>Data</u>	<u>Mitjà</u>	<u>Disponibilitat</u>
Imatges, prospecte	Desconeguda (Entre gener i juny de 1930)	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342735
La llegenda del districte V	11-6-1930	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342737
Aeròdrom Canudas	18-6-1930	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342739
Amor paterno-filial	25-6-1930	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342741
Un monument desconegut dels barcelonins	2-7-1930	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342743

Les hores barcelonines de Maurice Chevalier	9-7-1930	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342745
No ha estat possible d'elegir la reina dels banys de Barcelona	6-8-1930	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342753
De Biarritz a Caldetes	20-8-1930	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342757
El grotesc a la platja	27-8-1930	Imatges	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1342759

Política

<u>Títol</u>	<u>Data</u>	<u>Mitjà</u>	<u>Disponibilitat</u>
De l'ordre i el desordre	3-11-1935	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/de-lordre-i-del-desordre/
A dotze metres del Führer	25-1-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/a-dotze-metres-del-fuhrer/
Sense dubtar	30-1-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/sense-dubtar/
Catalanisme i Lerrouxisme	15-2-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/catalanisme-i-lerrouxisme/
Diumenge de victòria	16-2-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/diumenge-de-victoria/

			anes/articles/diumen-ge-de-victoria/
Tenim la sort...	3-3-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/tenim-la-sort/
La derrota de Ginebra	4-3-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/la-derrota-de-ginebra/
El feixisme	16-4-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/el-feixisme/
El crim d'ahir	29-4-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/el-crim-dahir/
Resposta a la "Soli"	1-5-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/resposta-a-la-soli/
Crit d'alerta	2-6-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/crit-dalerta/
El nostre congrès	7-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468651
Un escàndol al Paral·lel	9-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468653
El cop d'estat	11-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468657

El nostre ordre públic	12-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468659
La dictadura	13-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468661
El triomf dels dolents	25-6-1936	La Publicitat	https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468681
El crim i el misteri	1-7-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/el-crim-i-el-misteri/
Un altre assassinat	3-7-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/un-altre-assassinat/
Que ningú no s'hi enganyi	5-7-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/que-ningu-no-shi-enganyi/
Amenaces de mort	9-7-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/amenaces-de-mort/
L'error persistent	14-7-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/lerror-persistent/
La política de la por	17-7-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/la-politica-de-la-por/
L'anarquista de "La Veu"	18-7-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/l-anarquista-de-la-veu/

			anes/articles/lanarquista-de-la-veu/
Nit de vetlla	19-7-1936	La Publicitat	https://www.memoria.cat/josep-maria-planes/articles/nit-de-vetlla/